

M. M. 5

N. N. 1866-ban kiadott Emlékkönyv teljes

címe: Emlékkönyv.
1866.

Kiadja a Szécsényi Ifjúsági
Önképzőtársulata.

Szécsény.

nyomatatta Fyrisz Rezső a ref. főiskola
betűivel.

1866.

Dr. 152. lap. [Egy példány megvan
Sándor Gessou úr birtokában, e gy
másik pedig az alod. ifj. önképző-
társulat szécsényében.]

H. J.

1) Dr. G. Halits (1919) után - kassza-
nyozás után - a főiskola könyv-
tárába került. H. J. III 2149

M. C. S.

MM5

ku. 5.

EMLÉKKÖNYV.

KIADJA

A SÁROSPATAKI FŐISKOLAI IFJUSÁG

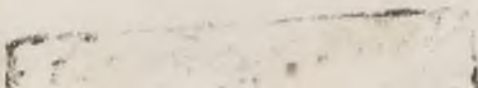
ÖNKÉPZŐTÁRSULATA.

SÁROSPATAK.

NYOMTATTA FORSTER REZSŐ A REF. FŐISKOLA BETŪIVEL.

1863.

NAGYMÉLTÓSÁGU

IDŐSB

VAJAI BÁRÓ VAY MIKLÓS

Ő EXCELLENTIÁJÁNAK,

MINT A SÁROSPATAKI REF. FŐISKOLA VILÁGI,

ÉS

FŐTISZTELETŰ

ZSARNAY LAJOS

SZUPERINTENDENS URNAK,

MINT EGYHÁZI FŐGONDNOKÁNAK,

MÉLY TISZTELETE JELÉŰL AJÁNlja

A SÁROSPATAKI FŐISKOLAI IFJUSÁG

ÖNKÉPZŐ-TÁRSULATA.

E L Ő S Z Ó.

Harminc és éve mult, hogy a sárospataki főiskola kebelében az ugynevezett esküdt diákok olvasó egyletet alapítottak, különösen magyar irodalmi könyvtárt nyitván, csekély díj mellett a főiskola ifjainak folytonosan olvasni alkalmat nyújtottak. Ez egylet alakulását, mi 1832. marc. 22. napjára esik, pár hónap mulva egy második egylet felállása követé, melyhez az eszmét, kívülről jövő példák buzdítása mellett, a fentebbi könyvtár, vagyis a hazai irodalomnak közelebbi s alaposb ismérése adá, oly céllal, hogy „a honi nyelv és izlés mívelése“ hovatovább előmozdittassék az ifjuság között, vagyis az alaprajz nyelvén: „hogy a szemléleti vagy olvasó társaság cselekedeti vagy írói társasággá váljon.“

Ugyanazon év május 23. napján a felsőbb osztály, vagy akadémia kebeléből n e g y v e n h a t ifju egy „körülbocsátott“ iven nevét egy felhívó szózatnak aláírván, össze is ült az első gyűlésre, s e napságtól veszi kezdetét a sárospataki irodalmi egylet, mely most magát Ö n k é p z ő társulatnak nevezl. Kik bocsáták körül az aláírási ivet, nem levén róla hiteles írott okmány, csak emlékezetből írjuk ide, hogy a theológiát hallgató ifjak között W a r g h a J á n o s, akkor esküdt diák, most a nagykőrösi gimnázium érdemdüs tanára, a jogi pálya ifjai között pedig S z e m e r e B e r t a l a n, később országgyűlési képviselő és belügyér voltak az eszme

zászlóvivői, s az akkori közvélemény szerint, a társulat tulajdonképi alapítói. Ezt azért jegyezzük ide, hogy tisztába hozassék az egyletnek részint az egykori esküdt diáki könyvtárral való összefüggése, más részt abból eredése, mely utóbbi hiedelem valaha oly erősen tartotta magát, hogy Szemere Bertalan 1842. okt. havában ez iránt a társulat akkori elnökéhez, Majoros Andráshoz egy levélben látta szükségesnek nyilatkozni, mint az emlékkönyv 253. lapján olvasható.

Midőn valamely intézet csak emnyi évet is él, ha családi, ezüstlakadalmat, ha nagyobb körű, századnegyedes ünnepet ül, s belép azon stádiumba, hol az évek rövid életet mondó számítása helyett egy emberkorra eső időt foglal össze, s multját élménynek, jövőjét reménynek nevezvén, minden elenyészik életéből a mi kétértelmű, s felmarad csak a mi való, a mi igaz, hogy méltán élt, s illetőleg méltán fog élni tovább.

Az önképző társulat tulajdonképi századnegyed azonban esendesen jött el, s hallgatva mult el. Lételét semmi sem tette oly feltünővé, mint hallgatása. Épen akkor 1857. évet irtunk. A bekötött emlékkönyv legelső tisztán hagyott lapja, történetesen ily szomorú jegyzetet őrzött meg: A társulat 1857. évben.... megbukván, én mint azon társaságnak egy (akkor ugyan távollévő) tagja, az emlékkönyvet kezemhez vettem és a pecséttel és titkári jegyzőkönyvvel a főiskola könyvtárába betettem. Draskóczy Gábor.

Az önképző társulatnak, mint látszik századnegyedet haladó multja van és vannak szintugy szomorú esélyei, mint jó fordulatai. Bármint kevés jelentőségű is egy ilyen iskolai egylet: mégis érdekes lesz róla néhány szót mondani azok kedvéért, kik a legszebb ifjuság legszebb kedvteléseikorába, az olvasás és irodalmi törekvés első zsengejét hozzá vihetik fel az emlékezetben. E társulatnak mindegyikünk akkor volt tagja, mikor oh mi szemmel néztük a jövőt, oh mi szent hittel vártuk a várandót, szóval, az ifjui lelkesedés egyszer volt, soha többé vissza nem jöhető korában.

Különösen három szaka van e három tizedes intézetnek, mely ugyanannyiszor változtatta nevét, s még többször módosította alapszabályait.

Első korszaka 1832—1843. Neve Pataki ifjuegyesület.

Második korszaka 1843—1855. Neve Főiskolai szép műegylet.

Harmadik korszaka 1855—1863. Neve Önképzőtársulat.

1832. május 27-én lépett fel az ifjuegyesület, mint szerves egész Majoros András elnöklete alatt, ki székfoglaló beszédével láng és balzsam volt az ifjuság lelkére; s minő buzditás lehetett egy Széchényi Istvánnak az iskola keblében dicsőítése, csak az képzelheti, ki tudja, mint szeret az ifjuság ilyeneket hallani: „Örök halhatatlanságot nyert élve hazánk egy főrangu fia, ki nemzetünket jelen korunkban ezen mód, — az egyesülés — által törekszik Európa legmiveltebb népeinek sorába emelni.“ — Azon irodalom-történeti adatok, melyek a távol és közel multban tudományos vagy irodalmi egyesületek alapítása felől megmaradtak évkönyveinkben, a legnagyobb hatással fogadtattak az ifjuság részéről, s nem-sokára munkák irattak, olvastatván bíráltattak; kelvén az inger, kelt az érdeket; s mint szokott lenni, szó lett az ifjuság között a „tudós társaságról“, mely gúnyal, tréfával ejtve a M. T. Akadémiát értette nagynak, az ifjuegyesületet kicsinynek. Ez apró jelenség is mutatá, hogy már volt élete; később pedig épen azok óhajtoztak legjobban a társulat kebelébe jutni, kik eleinte jónak látták gúnyolni.

Ezen korszak a társulatnak valódi productiv szaka volt. A kezdő erők frisesége dolgozott. Hozzájött egy, az ifjakra nézve igen fontos körülmény. Szemere Bertalan az egyik alapító, végezvén iskoláit, az életbe is kivitte az iskolai egyelet gondját. Férfiakkal, névszerint az akkori 1832—36. évi országgyűlés ünnepelt szónokával, a költő és műtész Kölceyvel hozá érintkezésbe. Udvari ügyvivő Barkassy Imre ugyancsak ő általa levén figyelmessé az intézet iránt, Goethe

munkáival s más könyvekkel lepte meg, mi végetlenül emelte a buzgóságot, s le volt téve egy kis könyvtár alapja.

Nem sokára következett a pozsonyi magyar társasággal kötött viszony; s 1834. júliusában az ifjuegyesületi tagok munkáinak Parthenon cím alatt megjelenése.

Mindennek dacára még ezen év szeptemberében már érzékenyen nyilatkozott a panasz a tagok számának megfogyása miatt s rendkívüli meghívásukról kelle gondoskodni. Kazinczy Gábor levele, melyben 1835-ben búcsút vesz az egyesülettől, szintén aggodalmak közt sohajt fel: Vajha ne szállna az ifjak munkásságára az örök szemrehányás: ifju tűz szalmatüz! Nem sok idő mulva mégis szóba jött a Parthenon II. évének kiadása, mi a tagok magán munkásságáról tanuskozik, ha nem egyszermind szorgalmas látogatásáról is az üléseknek. Ily formán volt lehető, hogy 1836. márc. 5. napjától szept. 4-ig nincs szó összejövételről. Oktober 8-án pedig indítvány tétetik új „alapterv“ iránt, melynek újabb pontja lesz gyakorlás a szónoklatban.

1837. hasonló közönyben foly el; s febr. 25-én az elnök „remegő aggodalommal mondá el, mint siet az egyesület hanyatlásra.“ 1838-ban Barkassy Imre Schiller minden munkáit ajándékozza. Ülés az egész évben három, sőt 1839-ben is csak nov. 24-én tartatik egy és még kettő decemberben.

1840. márciusában az eperjesi „magyar nyelvmívi intézet“ szintén iskolai társulat lép viszonyba a patakival, oly célból, hogy a kölcsönösen megküldött dolgozatok bíraltassanak. A következő 1841. nov. 21. ülés azon tűnődik, mikép a végegyészettől, mely reá (a társulatra), „ha valami módon elei nem vétetik, a hideg részvétlenség s gyalázatos hanyagság miatt elközelgetendőnek látszik“ megmenteni az egyesületet; mire decemberben már „szebb jövődöt, szilárdabb állást ígérő“ összejövétel tartatik. 1842. februárban új alapszabályok olvastatnak fel, s az ülésekből elmaradásra 4 pengő kr. birság vettetik amyszor a mennyiszor. Eljövén azonban a fennállás tizedik esztendeje, július 12-én tartatik az első örömnép, egyszermind a II. Parthenon is el-

készül Ormós László szerkesztése alatt. Ennyi az első tized története röviden. Eleven képe az ifjuság könnyü véérének, vállalkozási, azaz változó szellemének.

x) Er sávedice! A Parthenon II. k. képe nem a formáltság tize-
dix évében, 1842-ben készült
el, hanem az ötödik évében, 1837-
ben. L. a Parthenon II. k. ké-
péről! Főisk. Könyv-
tár: M. M. 524.

Dr. Kovács László

1843. július 8-án „a társaság eddigi nevét főiskolai szépműegylet“ névvel cseréli föl. A szavalás, mint az egyesület egyik lényeges célja, eddig ugyszólván csak „a jegyzőkönyv holt betűiben szendergett,“ most tüzetes feladattá, gyakorlattá válik, s egyszersmind az örömnép évenkénti megtartása elhatároztatik. 1844-ben a társulat legalább tagai számában fényesen áll, s július 16-án megtartja örömnepét, melyet Majoros András „egy a szépműegylet szelleméből meritett s irányához mért tartalomdús beszéddel nyitja meg“, kifejtvén nézeteit a szépirodalom nemes voltáról, közmíveltségi befolyásáról. A közlekedés hevében az ifjak, csekély anyagi tehetségökhöz képest, ki egy ki más feladatra díjakat tesznek, s midőn észreveszik, hogy magok is segíthetnek magokon, az önérzet hangján felkiált a jegyzőkönyv: „kinek keble nem dobogna fel istenien, midőn megértük az időt, melyben magából a szépműegyletből fejlődik ki az erő, mely hatni, alkotni és teremteni törekszik!“ Csakugyan nov. 30-án nem kevesebb mint hat rendbeli pályamunkára tüzetik jutalom, lévén a feladatok egy hely és néprajzi, aztán esztetikai értekezés; továbbá balladai hősköltemény, szatira, és színmű vala irandó. Mindez ideig ezen év volt egyik a leg-
elevenebb a társulat életében; sőt a következő 1845. évre a pályadíjak is meghozták gyümöleseiket, örömnép is tartott, mindamellett mint a fa, mely egy évben bőségesen ki-
termi magát, s utóbb évekig pihen, a szépműegylet is meg-
szűnik munkálkodni.

A jegyzőkönyv később így szól: „az 1832. évben alakult sárospataki ifjuegyesület 1845. évben működni megszűnván, mai napon azaz 1855. febr. 25. Önképző társulat név alatt működését ujolag megkezdi. Célja szépirodalom, tudományos értekezés, szavalás és ezeknek itészeti körében magát tökéletesíteni.“ Az alapszabályok módosítottak; 1857. végeig a társulat fennáll, de 1861-ről megint írva találjuk: „a már több ízben megszűnt, de mindannyiszor új életre ébredett Önképző társulat (értsd Ifjuegyesület, Szép-műegylet) négy évi hallgatás után ismét életbe lép szept. 18. 1861. Mi következett azóta, nem szükség elmondani részletesen, hanem annyi megjegyzendő, hogy folytonosan munkált, s céljának tudatában, rendeltetése felfogásának nyugalmában dolgozott, mint hozzá méltó.

A fentebbi történeti lehozás épen arra való volt, hogy multjában szemlélvén magát a társulat, erőt és bizalmat mérítsen belőle jövőjéhez. Ugy látszik, a természet rendes folyásaként tul van már a kísérletek, a próbálkozás évein. Koronkénti bukása, felkelése a járni kezdő gyermek, s fejlődő ifju viszontagságaira emlékeztet. Utolsó korszaka szilárdságot mutat. Egyébiránt mint iskolai egylet hivatkozhatik férfiakra, kik örömmel vallják be, hogy tagjai voltak egykor s most a haza és tudomány szolgálatában kitünő helyet foglalnak el. Nevöket sok volna elszámlálni. Az egyházi pályán Hegedüs László és Tóth Péter; a tanárin Wargha János és Szeremlei Gábor; a polgári szószéken Kazinczy Gábor és Szemere Bertalan; a költők között Pap Endre és Tompa Mihály, hogy többeket elhallgassak.

Végül álljon itt az a levél, melyet Kölcsey Ferenc, ki nek volt ajánlva az első Parthenon, 1834. szept. 7-én irt az ifju egyesülethez Pozsonyból.

x hibás adat!

Lásd! Parthenon I-II.

„A pataki ifjak társaságának. Lehetetlen, fiatal barátim! hogy társaságtok nevében, a titoknok által számomra küldött Párthenonért köszönetet ne mondjak; s egyszersmind ki ne jelentsen az örömet, melyet mindannyiszor érzek, valahányszor magyar ifjakat látok szépet, jót, nemest magok elébe cél gyanánt tűzni, s elérésére közös erővel törekedni. Az én hazám, ez a mi kedves hazánk sok minden hijával van; de vigasztal a remény, hogy a serdülő ifjuság igyekezni fog gazdagabb jövődöt felhozni. Igenis, szeretett barátim! vigyétek által szép törekvésteket, az iskola csendes falain túl, majd a zajló életbe is; s ne feledjétek el soha, hogy a hazáért minden lehetőséget tenni szent kötelesség, de tenni csak tiszta, hű keblű egyesületek által lehetséges. Széjjeltartás volt e nemzet férge századokig; azért ohajtom: ez összetartás szelleme, mely benneteket egybekötött, terjedő hatalomban kíséren az életen keresztül. Fogadjátok el áldásomat; éljétek szerencsésen; emlékezzétek ezentul is rólam, a férfiről, ki felette keveset tehetett, de sokat s vérző szívvvel küzdött. Kölcsey Ferencz.“

Ma sem lehet jobban, szebben szólni az Önképző társulathoz. Tartsa ezt emlékezetében mint egy feddhetlen hazafinak és magas műveltségű költőnek, kit életében holtában az egész nemzet tisztelt és tisztel, számára irt végrendeletét.

Erdélyi János,
tisztelhetbeli társulati tag.

TARTALOM.

	Lap.
Bényei Gábor.	
Bordal	216
Draskóczy Gyula.	
Az én halottam	55
Ohajtásom	214
Fejes István.	
Költői levél Jakab Antalhoz	50
Fejér Barna.	
Hunyady László . . . , ...	14
Családi jelenet	109
Attila	112
Két szív	140
Török Margit férje (beszély)	175
Halmay Gyula.	
Szabad hazát, szabad polgárokat	210
Jakab Antal.	
Költői levél az önképző társulathoz	5
Vágy és sohaj	225
Katona Lajos.	
A fogoly kinja	138
Epigrammok	224
Kallay István.	
A szentléleki romokon	22
A toljai hegyen	226
Az élet négy kora	228
Szent lant	231
Uj-Buda	235
Kecskeméthy János.	
Anyá és honleány	107
Király Pál.	
Alföldön	20
A száműzött	102
Népdal	111
Költő szerelmese	150
Both Benedek	161

	Lap
Kovács József.	
Üdvözet a fecskéhez	10
Fájdalom szült engem	58
Kóródy Sándor.	
Őszszel	12
A király halála	70
Meg vagyunk löve (Humoreszk)	123
Kósa Sándor.	
Béretetőn	53
Lukó Béla.	
Népdalok	159
Margitay Dezső.	
A falu vakja	211
Nagy Gerzson	
Emlékkönyvbe	158
Nagyvárad Stépan Geiza	
A bűnös cigány	148
Pap Ferenc.	
Vágyaink	100
Pap Gyula.	
A hűséges békó	105
A borostyán	145
Pap Kálmán.	
Ősz elején	60
Soós Miklós.	
Tavasszal jőjjön el halálom	218
Boldogságom, boldogságom	220
Barátom halálára	237
Érzelmek	238
Szalóci Bertalan.	
Rengetegben <i>és Salamón 1521</i>	64
Szemere Miklós.	
A pataki önképző társulathoz	1
Szivos Mihály.	
A nemtelen boszú (beszély)	75
Terhes Barna.	
Éneklém egykor	173
Tóth Papai Sámuel.	
Merengés egy képen	9
Salamon	152
Szovati Lajos.	
De sokszor elnézem	22
X. X. X.	
A fehér asszony. (beszély)	25
A szerelem diadala	195

A pataki önképző társulathoz.

Fiatal barátim! verset kértek tőlem:
„Mert én is Patakknak
Voltam növendéke!“
Voltam, voltam a vén Bosnyákné korában,
(Hajdan híres kofa volt a „kis-portában“¹⁾);
De már sem Bosnyákné, sem porta s ifjúkor,
Mind háromnak vége!

Stephanyeket, a ki négy esztendeig volt
Repetens, a korhelyt
Én még jól ismertem!
Bodrog fenekére bukdoztam Jankával;
Birkóztam a kemény karu Bot Miskával;
Bodrog, birok, kancsó, dal s iskola padja,
Volt akkor a verseny.

Ismertem Kotzogot az eszes diákot:
Ki Virgilt szónétek
Nélkül felmondotta;

---

1) „Kis és nagy porta“ a Collegiumnak az utóbbi nyugati, s az előbbi keleti kapujának egykori neve.

Komjáthit, ki esinyért ülve a „cethalat“²⁾,
 A kalendárjomot egy rövid éj alatt
 Boldogasszony hótól karácsony haváig
 Mind mind bémagolta.

Pogány Fridriket a pénzfecsérlő jogászt,
 Csizmája s lovára
 Vert ezüst patkókkal;
 S a dörgésnél dörgőbb Rimányt, ki ha dallott,
 Megrepszte hangja a közel ablakot;
 És Karaszt, a kinek oroszlán-ordítás
 Volt ajkain a dal.

Bicskeit, a „sült lud járjon az utcában“
 Költőjét e dalon,
 Felvidul lelketek!
 S Bátkit a légrádi kusztorákért járót,
 A szárnyas bokáját, untalan kószálót,
 Kit ha szekerere hitt valaki, mondá:
 „Nem ülök! . . sietek!“

S ki, Homéért legelső magyaritá: Nagyot,
 A szelided tanárt,
 Mosolygó szemével;
 S Szathmárit, ki elől midőn utcán menne
 Komoly arccal, kimért lépéssel, rettenve
 Tért ki a furmányos — nem mesét beszélék —
 Terhes szekérével.

És a korán elhunyt derék Kézi Mózsest:
 Mesterét a latin
 Hexametereknek,

---

2) Cethal, egykori iskolai börtön, Jónás nevű diáktól — ki legelső ült benne — nyerte nevét.

S a fából is Merkurt faragó beszédét;
 S Nyirit, s szendehalkan csengő hangja édet,
 Nem foly úgy a szinméz, éjjel a kutfők oly
 Zengőn nem csevegnek.

S ifjuságom vidám vezérét: Rozgonyit,
 A gunyoros bölcsészt,
 S pajkos élce sorát;
 S Szombathit a jámbor aggot, ki egy maga
 Egy egész könyvtár volt, s iskolánk csillaga;
 S magyarházánk első jogtanárát: Kövit,
 A röstek ostorát . . . .

Rég sirban nyugosznak! . . magam is utánnok
 Megyek előbb utóbb
 Régi kornak fia!
 Ama tulvilági mesés laktanyába,
 Ama Pataknál is nagyobb iskolába
 Hova Stephanyek ment, oda, hol nincs többő
 Repetitoria!³⁾

Hol mind „paradicsomsoron“⁴⁾ fogunk lakni,
 De „annónát“⁵⁾ többé
 Nem hord már a véka;
 Hol Rimánynak ajkán dörg az égi nóta;
 Hol kibékült Kánttal Rozgonyi azóta,
 S hol ezt sugja sorban a bűnös lelkekhez:
 „Néga fráter, néga!“⁶⁾

3) Repetitoria: a logika s I-ső évi theologia közti osztály volt a régi rendszer szerint. Kozzog s Komjáthi t. barátim még élők, csak a toll fekteté őket sirba.

4) Paradicsomsor: egyik deák lakosztály neve.

5) Annona: egykor a szegényebb deákok élelmézéseül osztott étel.

6) Rozgonyi Józsefről, a humoros tanárról ismeretes azon adoma, hogy a ludat lopott deákot, szájába adva a mentséget, így támadta meg: „no te korhely Nega fráter, hát te ludat loptál?“ a deák véghetetlenül tagadta; mire a panaszkodó kispataki asszony,

Hol a szarvasszarv így beszél hívó hangon
Ajtaján az égi
Praebitóriának⁷⁾
Magyarok! hajdan is ha szarvas nyomára
Jöttetek az áldott víg Pannoniára,
Hadd legyenek vezértek itt is, hol az ivók
Térdig borban járnak! . . .

Ti pedig barátim, ifju költőtársak!
Vigan avagy busan,
Ti csak daloljatok!
Legyen, mint a Bodrog, mely kigyózva járván,
E honban születve tul nem megy hazáján,
Legyen, oly hazai, olyan talpig magyar
Felzengő dalotok!

Szemere Miklós.

---

azt vélte, hogy nega a deák igazi neve így szólt: „Bizony professor úr, akár ide, akár oda de Nega ő kigyelme lopta el a ludamat.“

7) Praebitoria: az iskola régi borszéke, ajtaja szarvas szarvval s versezettel.

Költői levél az önképző társulathoz.

Jó napot, fiúk, régi cimborák!
Ismeritek-é társatok szavát?
Emléketekben neve él-e még?
Vagy egy titkos kéz kitörülte rég?!

Imé itt vagyok . . . Ismertek vagy nem,
Azaz hogy itt van árva levelem, --
Ez beszélje el a mit érezek,
Van-e örömem, . . . vagy tán szenvedek . . .

A madár ősszel fészkrét hagyva el
Tavaszzal ott ismét honára lel; —
S örömpesve zengi énekét,
Ila a bokrot vihar nem tépte szét.

A bokor áll, semmi vész nem érte,
Vidám, dalos sereg száll körülte.
Én meg távol, honvágyban égek el,
Fájó szívvel, kinzó gyötrelmekkel.

---

*) E költői levelet társulatunk egykori tagja Marosvásárhelyről írta, hol akkor mint tanár működött.

Ismerősöm itt mindenik virág;
Erdőt, mezőt bolyongok értök át...
Nekem virúl a havas rózsája,
Rám mosolyg a tavasz ibolyája.

Csak egy virág kár, hogy itt nem terem,
E virág neve: égő szerelem.
Terem helyette égő fájdalom,
Ilyet nevel majd mindenik halom.

A virágokat miért emlitem?
Mert mindenik jó barátom nekem.
Barátimról jól esik szólni,
Jól esik tán néktek is hallani.

Azt akarják elhíttetni velem
Tenger a sziv, s tengerben gyöngy terem,
Indulatim, e tenger rémei
Közé fogok fenékre szállani.

S ha találándok gyöngyöt rejtve el,
Összeszedem s hozzátok küldöm el...
Ha nálatok becsesebb gyöngy terem
Vessétek el a mi érdemtelen.

És most pajtásim isten vélotek,
A bokor körül énekeljetek...
Ha néha néha fölmerül nevem
Közöttetek, — tán több lesz örömem.

Merengés egy képen.

(Egy éj Nápolyban.)

Nem hallok semmit... csöndes éj van;
Ábrándok nyomják lelkemet...
Forró szívem szökellő vágya,
Tündértájak felé siet...

A mit látok, szívemre fekszik...
Lelkem gyönyörben andalog...
— Megtanúlok újból szeretni,
S szívem ifjú hévvel dobog!

A mi fájt és mi boldogított,
Lelkembe mind mind visszatér...
— Az eljárt évek gerjedelme
Keblemben immár alig tér!

Megtanúlok újból szeretni...
Szóni aranyreményeket...
Édes, hű keblen át szeretni
A dicső boldog életet!

A mit látok, szivemre fekszik.
Boldog vidék mosolyg felém.
Csodásan hatják lelkemet meg
Szerelem, ábránd, és remény!

Im! rám ragyog mesés világa
Vezuv tüzének éjjelen...
Közel s távolban áradó fény
S csend a sáppadt vidékeken!

A távolban bércék ragyognak
A hóld fehér sugáriban;
Kék udvarán a tiszta égnek
Báránfyelhők csoportja van.

De a mi ennél meghatóbb még,
Egy andalító látomás...
Boldog kép az álmvilágból,
Egy szent ábránd... mi volna más?!

Csendes habokon sajka úszik...
Kik benne vannak, boldogok!
— Az evező csak néha mozdúl,
A sajkás el-clandalog!

Ábrándait mi sem zavarja,
Üzi-füzi az álmokat, —
S elszenderül olykor, ha tán az
Ábrándvilágba messzemat!

— De míg a sajkás méla arccal
Mereng andalgó csólnakán:
A sajkában szeretők vannak;
Szép ifú és szép leány!

Ott ülnek együtt... s elmerülnek
Egymás édes tekintetén...
A szerelem oly boldogító,
Oly istenítő érzemény!

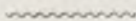
A hóld ragyoghat fenn az égen,
S szórhatja a Vezuv tüzét,
Nem ébrednek... a kéjelgő sziv
Némán élvezi örömét...

Minden, minden oly andalító...
Felkélnek a sziv vágyai...
Megtanulok újból szeretni,
Önkénytelen sohajtani.

Megáll siető ifjuságom...
Felejtem a bút, bánatot...
Üdvözve légy művészet lelke,
Mind ezt én nékem te adod!

Tóth Pápai Sámuel.

Üdvözet a fecskéhez.

Vándor madár ismét visszatértél,
Ujra itt ülsz kisdod fészken.
Fényes tollad, csevegő kis ajkad,
Ujra látom s hallom szüntelen . . .
Mit megtépett vész, vihar csatája
Im üdvözöl őseim tanyája! . .

Haj! mióta itt hagyád e telket
Haj! azóta mennyit szenvedénk . . .
Idegen úr rabigába vonszolt,
Javainkat mind, mind elszedék.
Melyben lakott szeretet és élet,
E kis hajlék idegen úré lett. . .

Hosszú tél volt, zivatarral teljes,
Hó és viz-ár sorra pusztított,
Földeinkből — melyeket miveltünk —
Mind elhordta a becses magot.
Mindenünk, mit biránk összetépték! . . .
Maga maradt pusztán a reménység! . . .

S te eljöttél!... csillogó szárnyacskád
Nap sugárban meg csillogtatod.
Ujra itt vagy, újra dallni kezdesz;
Kicsi fészked megtapasztatod.
— Fiaidnak, melyek majd születnek —
Legyen puha az anyai fészkek!

Repülj, repülj magasan mint felhő,
Fel a ragyogó kék ég felé,
Hol szabad a lég! Szabad az élet!
Ott nem állnak majd szárnyad elé...
Mert hol villám és dörgés születnek,
Ott van helye a szabad szülöttnek!!

Kovács József.

Ő s z s z e l.

Szeretem a tavaszt, e szép tündérleányt
Talpig talált képét a feltámadásnak,
Ki minden évben uj köntöst hoz a földnek:
Kis keresztfiának.

Minden lépésében, a merre elhalad
Lábnyomai helyén ibolyák fejlenek . . .
Fölötte a légben daloló pacsirták
Himnuszot énekelnek.

Tudja isten mégis mélyebben meghatja
Lelkem a haldokló természetnek képe.
Verőfényes őszi nap: a merengésnek
Ez édes testvére . . .

Elhagyom ilyenkor gyakorta a várost,
S oly örömmel vágyom onnan a szabadba,
Mint a kóldus lelke, a mely összeroncsolt
Hüvelyét elhagyja.

Messze a várostól magas domb tetején,
Hervatag levelű nagy terpély hársfa ;
Itt ülök én gyakran merengve e fának
Szelid árnyékába.

Most is itten ülök, messze ellát szemem
Az előttem nyuló rónaságon végig.
Túl a láthatáron szülőtteföldemnek
    Templom tornya rémlik.

Mintha látnám azt a kedves szülőföldet,
Melyben gyermekségem tündér korát éltem.
Ábrándos csalódás . . . csak sóvárgó lelkem
    Tünteti fel nékem.

Repülni szeretnék a kedves táj felé . . .
Csak sohajom repül felé szellemszárnynyal,
Mely miként a buzgó beduin imája
    Kelet felé szárnyal.

Suttogó harasztok egyhangú zenéje,
Körültem repkedő vad méhek dongása,
Rezgő napsugarak, tündér álmat hoznak
    Bágyadt szempillámra.

S mit a való nem ad, megadja az álom,
Be van teljesülve szívem leghőbb vágya
Ott vagyok a rég nem látott szülőföldön
    Az apai házba' . . .

K ó r ó d y S á n d o r.

Hunyady László.

(Ballada.)

I.

Gara nádor lánya
Csak zokog magába,
Két szép szemét ellepte a
Búbánatnak árja.

Szöke fürtű fejét
Kebelére hajtja,
Fehér hattyú, mely utolsó
Hangját most sohajtja . .

„Zárva van, hát zárva
Mély börtönbe zárva
S mély börtönből nem kebelem,
De a halál várja!

Oh! miért — miért hogy
Nem lehetek véle,
Hü szivéről, szerelméről
Még egyszer beszélne?

Még egyszer . . . és aztán
Örökre elválnék . . .
Oh nem! hogy még megláthassam
Napsugárrá válnék.

Elrepülnék hozzá
Oly égőn, s tüzesen:
Hóhérának két szemét hogy
Ki is égethessem . . .

S ajakára szálnék
Oly égőn, tüzesen,
Hogy csókkal éltemet is
Reá lehelhessem . . .

Nem lehet — nem lehet —
Nem vagyok napsugár;
De meghalni így is tudok
Érzem már . . . érzem már.“

Gara nádor lánya
Igy zokog magába
S két szép szemét ellepi a
Búbánatnak árja.

II.

Buda vára tömlőcében
Eltemetve mélyen, mélyen
Úl Hunyadi László.

Kezét, lábát bilincs tartja
Fejét szomorún lehajtja
Gondolkodik mélyen . . .

Gondolkozik hosszan, mélyen,
Fényes multja csillagképen
Világol előtte . . .

És e csillag fénysugára
Börtönének ablakára
Reá száll -- reá száll --

S ő e sugárt nézi, látja,
Börtönének éjszakája
Fényessé lesz tőle . . .

Hah! e múltnak gondolatán
Olyanná lesz mint oroszlán
S megrázza bilincsét:

„Király, király! mért is mondtad
Eskü szóval mért fogadtad:
Nem lesz bántódásom?

— Vagy én miért hittem neked . . .
Mért nem lettem ellenséged,
Gyilkosod, mindened . . .?

Mért nem mentem a poklokhoz,
A pokolnak fajzatához,
Hogy — rátok zúdítsam . . .?

Hah! — mit mondék — nem! sohasem!
Édes hazám, én nemzetem
Te ellened soha! — —

Hisz ha vérem minden csepjén
Boldogságod megvehetném:
Kiontanám érted! . . .

De hogy meg van szegve a szó,
A kimondott királyi szó:
Az fáj — az fáj nékem . . .“

S a büszke nyak, s a büszke fő,
A mely volt mint sugárfenyő,
Szomorún lehajlik.

S börtönében a setétben
Hő szerelme csillagképen
Halványan világol . . .

. . . És ez ifju, e dalia
Hunyady Jánosnak fia ! . . .
Iszonyú . . . iszonyú . . .

III.

Sok szép uri hölgyek,
Szép deli vitézek,
A királyi palotánál
Mintha könyeznének.

A lemenő napnak
Oly piros sugára,
Mintha vércsep — piros vércsep
Szállt volna reája . . .

-- Kihozzák az ifjat
Szép deli leventét;
Széles mellén látni lehet
Az aranyos mentét . . .

Azt a fényes mentét,
 A mi vagyon rajta,
 Nem régen még a királytól,
 Ajándékba kapta.

Kiviszik, kihozzák
 Hátra kötött kézzel;
 Mintha most is harcba menne
 Oly büszkén néz szélyel.

Mintha harcba menne
 Jó Hunyady László,
 Libeg lobog, előtte leng
 Egy fekete zászló.

Elérnek a helyre,
 Az ifju letérdel . . .
 . . . S nem sokára kevesebb lesz
 Egy deli vitézzel . .

Oh! de piros vérét
 A napnak sugára
 Felesókolta, szélyel hordta
 A magyar hazába . . .

. . . És az a piros vér
 Elég volt az arra,
 Gara nádor leányát hogy
 Gyászruha takarja . . .

. . . És az a piros vér
 Hah! elég volt arra,
 Hogy ezt a szép magyarhazát
 Gyászszal betakarja . . .

Én Istenem, vajjon
A sok köny hol vagyon,
A mit már e szegény honból
Sajtolt a fájdalom!?

Fehér Barnabás.

A l f ö l d ö n.

Leballagott a nap már az égről...
El-elröpked lelkem e vidékről,
El-elröpked — tudja isten merre?!
    Az az, hiszen
    Nem tartozik
Ez minden emberre!...

A kinek volt szeretője, tudja;
Szerelmesnek mennyi sok a gondja;
Hah!... ez úgy van — de hát minek lenne
    Az ifju sziv,
    Ha szerelem
Nem lánkolna benne?!...

Repülj lelkem!... maradjon a róna,
Ugyis mindég elsovárogsz róla, —
Gyorsan repülj!... mint a gondolat száll —
    Oda, a hol
    Nekem nyilik
A legszebb virágszál.

Oda, hol a zöld hegyek tövénel,
Lent a völgyben számtalan virág él
Nevetve a beszédes patakra: —

Rátalálhatsz

Igen könnyen

Ott a kedves lakra.

S ha már ott vagy, menj be kedvesemhez,
Kérdezd meg, ha hű-é még szivemhez?
Őlel-é ugy mást is, a mint egyszer

— Enyje! . . . bizony

Minden titkot

Kifecseg az ember! . . .

S ha még hű lesz, leheld égi csókom
Szűz ajkára! . . lesz még arra módom,
Hogy kiváltsam, miként annyiszor már!

— De hallgatok! . .

Nem szeretem

Ha a szám így eljár! . .

Király Pál.

A szentléleki romokon.

(Aug. 14. 1861.)

Meghalt idők élő tanúi
Vagytok, ti nagyszerű romok!
Minden létnek kell halni múltni,
Ti is végkép leomlotok!
Gyönyörű táj . . . A rengetegnek
Közepében, ki mondaná?
A bércfokon felhők lebegnek,
S lent vizesés zúdul alá . . .

Midőn vihart nemz a sötét éj
S villám után villám röpül:
Mi nagyszerű sikló tűznél
A tág vadon, köröskörül!
A természet ha néma, csendes
Szellő se leng a lombokon:
Érzi lelkünk — közel a mennyhez, —
Hogy az istenséggel rokon.

Kolostor álla itt, merészen
 Éghez szökeltek iveri,
 Mint az ájtat, mely szivben, észben
 Titkon szokott szülemleni.
 Büszkén álltak a karcu tornyok
 Sötét vadon völgyek felett:
 Mi fönálla, hijába omlott;
 Fölépíti a képzelet . . .

A cellasor, magas tetővel:
 Szerzetesek szerény laka,
 Lelkők előtt pompás derűvel
 Fénylett a szent hit csillaga.
 A szentegyház — most rom falára —
 Felkúsz a röpkény s iszalag;
 A képzelet parancs-szavára
 Nagygyá épül egy perc alatt.

S a puszta kert, hol hangyaképen
 Munkálkodott a szorgalom —
 Virúl ismét teljes diszében
 Gyümölcs s virággal gazdagon.
 De köd gyanánt fölszáll, s eloszlik
 A képzelet búvereje,
 Midőn egy-egy vad futja hosszig,
 Melylyel a rengeteg tele. . .

Eltűnt a fény, mely lenge egykor
 E nagyszerű kolostoron;
 A tudományt ápolta egy sor
 Haló-kelő embernyomon.
 S a művészet szép istennője
 Reá derüt ragyogtatott;
 Ki hitte, hogy távol jövőbe
 Nem vet néhány sugárzatot!?

Sötét romlás terjeng fölötte,
Emészti lassan ércfoga;
A századok fordulta, jötte
Megörli, mit multunk hagyta.
Föllelkesül, látván a vándor
Régmult idők e sírjelét;
Vagy elbusúl a pusztulástól,
Mely ráveté ádáz kezét.

Kállay István.

A FEHÉR ASSZONY.

(Töredék éjszak mythológiájából).

I.

Fehér asszony!

Meghalt századok porlanak körülted, népek, szokások, városok feketén, beborítva az enyészet fekete palástjával, — de te folyvást fehér maradsz mint a hó.

Boldogok, kik sirnak, mert megvigasztaltatnak; de a te könyeid nem apadnak ki, folynak át a halál fátyolán is, még is boldog vagy, az örök élet fiatal lehe ömlik el körülted.

Ki vagy te?

Az örök fájdalom tüskeágának halavány rózsája vagy-e?

A rózsza nem virágzik örökké, de a te ékes szirmaidat nem fonnyasztják el az egymás után alunni menő századok, nem kapja el az idő fuvalma.

Te mindig ugyanaz vagy, mint az erény és áldás, bűn és halál.

Szellem-alakod elhagyá a földit lent, hol zöld szálakban fejjlik fel a meghalt mag . . . csak szived nem rohadt el, a nagy és nemes.

A szent nem marad a koporsóban és nem látja a rothadást.

Miért hurcolod át az időn szivedet?

Hadd pihenni, eleget birkozott az étellel, s az élet mindig harc vala, melyből a szivnek csak tövisek jutnak, s egy koporsó, hogy elfeledje azokat.

Menj pihenni.

Vagy miután a gyáva földön meghalt az erény, ... te az erénynek szelleme vagy, s megjelenesz időnként mint az üstökös, hogy megvernéd a világot — megvernéd a multtal a jövőt, az emlékezet ostorával.

Sok dolgod lesz, ha boszulni akarsz!

Megmérted-e a világ területét? A föld felső kérgét le kell hántanod, s visszasülyeszteni a semmibe ásványaival, növényivel s állatival. — Mindent megfertőztetett az idő. Ne hagyj fen semmit a multból... semmit, érted?

Erény! te egykor népeket alkotál és világvárosokat. Remegett szellemfőnséged előtt a világ sátána: az anyag nyers ereje s a véres dicsőség... Örüle pedig az Ábeljelenetnek az ég... Utóbb gyűlölni kezdte téged a puhaság; mert a törpéktől megtagadást követelél, hogy szabadokká tehesd őket, felemelve isteni karokkal túl időn és körülményén, az események élére állítád őket, hogy határozzák el a világ életét, utódaik boldogságát, vagy kárhozatát... s a törpék, ajtot mutatának neked, s leheveredtek bilincseikre, miket rózsákkal fedett el szemeik elől a pillanatnyi gyönyör, alunni rabszolga álmod a szabadság alkonyán, s betakarák magukat nagy végzetök hálójával, s gyermekeik keserű könnyeivel, és átkaival.

Pedig az erény jó vendég, áldást hoz a hajlékra, hová betér, s a főre, melyet megcsókol, mint a nap... s nyugalmat a szivre, melyen megpihent, mint a hold a természet szemére.

S fehér asszony! miért borzad meg a nép, melynek megjelenesz, s miért rázkódik meg a föld, melyre lépsz?

II.

R a u b s t e i n.

Raubstein, mohos rom! enyészetes ködarab a viharos mult elporladt életéből! háborgó idők zivatarának sötét tanyája!

Hol vagy te most, hol keressen fel téged az emlékezet.

A régi római sirokban a rege ma is akarja látni az égő lámpát évszázakon át, melyet a hívő fájdalom kegyelete gyujta meg a halál utain, behatni akarva a szerelem meleg kezével a sirba, a messze, idegen tulvilágba.

Mert hatalmas a szerelem, mint a halál, azt ír a böcs.

De feletted nem pislog a történet ör mécsse. Feledve vagy örökre.

Düledékid maradványait eltiporta az idő vaslába... Maroknyi por a te neved... Pedig mi gögösen hurcolád egykor fejedet vállaidon, mintha vele a fellegeket hasitnád két fele. Vérrel enyvezéd össze köveidet... Szellős csarnokaidban fegyver csörgött... fegyver és bilincs... Fent tivornya ürité csengő poharát, alant nyögés rázkódtatá a léget, a nép sikoja, melynek nyakán álltak palotáid.

Hasztalan fekszel némán, elveszve a halál palástja alatt... A költőnek átadá isten a történet Ariadne fonalát a multak nagy tömkelegébe.

Én látlak a multak napjaiban, bár ma hallgat minden. Eltiint a csarnok s asztala, elenyésztek a poharak, s üritői, az ur és a rab.

Megrázlak rom! játszd le még egyszer szerepedet árnyban, vértelenül. Jelenj meg mint az ormok ködképei.

* * *

Az idő felemeli takaróját a mult felett.

Fiatal erővel emeli fel a vár sziklacsontjait, s beülnek odvaiba az idegen lovagok fehér köpenyben fekete kereszt-

tel, s nehéz fegyverrel. Véres fészkeiket Ásia partszicláin el-
 vevék a mozlemek, leüték tornyaikról a fekete keresztet, s
 ráüték a fehér holdat helyébe.

A fehér köpenyes lovagok a fekete kereszt alatt nagy
 sebeket hoztak, s hatalomvágyas szivet.

A sebek lecsurogtak a szivbe, s a felingerült birtokvágy
 megkezdé a véres hitbuzgalom romboló harcait a szeretet is-
 tenének nevében, ki megáldá magasztos lelkülettel gyilkos-
 sait, s végrendeletében szerelmét hagyá örökletül liveinek,
 melyet el nem rabolhatott tőle sem élet sem halál, sem magas-
 ság, sem mélység; mert isten a szeretetben él.

Azért takarának a pusztító lovagok is magukra fehér
 Ábel-köpenyt a fekete Kain-szivre.

A lovagok uj s nagy tartományt birkoznak ki maguk-
 nak a Pómerék földén, s kinyujták onnan fegyvereiket min-
 denhová, hol az istent másként tisztelék mint ök, s a fegyver
 végén a halál ült, és a — kereszttség.

A lovagoknak ez idő szerinti nagymestere Salza Her-
 mann volt, a híres jerusálemi hadfinak, — kinek köntösét
 több mozlemvér éré, mint szentelt viz — fivére.

Most góth ivü keskeny magas ablaku lovagteremben áll
 fehér palástban, széles mellét nyolcszegü fekete kereszt éke-
 sité; kardja hanyagul csünge le oldalán. Csönget, fegyver-
 nöke belép, kinek meghagyá, hogy Rauh lovagot küldje bé.

A fegyvernök távozott, a nagymester pedig egy ablak
 mélyébe elvonult; a napsugár halványan nyult a sötét tölgy-
 deszkákkal bélelt falon végig s a lovag ideges hideg arculatán,
 melyen amnyi lezugott szenvedély hagyá tusái nyomait... Ki-
 égett embervulkán kopár tetővel, de nyílt szemciből a meg-
 tartott becsület s jóakarát csilloga ki, elfedve a kiálló s szi-
 gort hazudó szemernyök által.

Ajtó nyílt, s fiatal lovag lépe be bátor léptekkel, szik-
 rázó szemekkel, dobogó kebellet, s félvállra redőzött kö-
 pennyel.

— Lovag! — mond hangnyomattal a mester — ön nem
 tevé kötelességét.

— Fogadásomat igen... a pogányt üldözém oltáraig s köisteneinek lábaig.

— Pedig ön vadászni ment ki, vadászni, midőn önön volt a capitulum örségének sora.

— Igaz, de azalatt a diárokra bukkantam, vérök most ott párolog a kiégett oltárok s a földön fetrengő istenek darabjain.

— Lehet, de a törvényt, mely az egylet lelke, talpköve, feláldoztad hajlamadnak — mond a mester, ki az ifju bátor műve által felmelegülve a főnök szerepéből a kényelmesebb rokonéba lépe által. — Erősebb az — folytatá — ki önmagát legyőzi, mint ki vihatlan bástyákat terit porba.

— A sértett törvény boszút kiált fejedre.

— Vérrel mostam le, ellen- s önvéremmel... istenünk megeléghetné áldozatom.

— Kedvesebb az engedelmesség mint az áldozat. Azonfelül vélt áldozatod istenkisértés volt, bűnös vagy.

— Mester! ön mindig háttérbe szorítja a nagybátyát, midőn unokájával beszél.

— Fiam! kötelességem a világ s egyletünk irányában. Tudod-e, miért gyűlöli a világ a hős templárokat? Megmondom; mert fegyelmetlenek, mert kialudt az elemekben a község olvasztó szelleme, és Salamon nagy épületén rések szakadtak, melyeken át avatlanok is bepillanthattak a titok fátyola mögé... Község-szellem! a társadalom élete, s az egyéniesség hajlászata: a feloszlás, a halál.

— Lehet mester, de a templárok irányában azt mondom, hogy a gyűlölet alapja az, először, hogy már 9,000 (1240-ben ennyi volt) templomudvart bírnak, következőleg oly haderőt, mely Europa bármely fejedelmét háttérbe szoríthatja — másodsor az, hogy a trón és a nép között vőnek állomást erős karok- s nehéz kardokkal, arcukon pedig ezen felírást olvassák a hatalom emberei: „mig igazságosan uralkodsz, ülhetsz székedben, azután“... Ép így álltak meg az egyházban is a szentély s a község között komoly gátfalul

melyre Roma ezt írta a frankok királyához: Censeo Carthaginem delendam... Igen, hatalmuk az ő haláluk.

— Legyen, de hagyjuk a multat ravatalán, s menjünk a dologra: bűnös vagy, s lakolnod kell. Halld. A hitetlen poroszok fenyegető csapatokban tömegesülnek, s holnap csatát vívandnak talán élet-halálban — megsértett oltáraik, s megölt papjaikért — s te nem fogsz részt venni, hon maradsz, tedd le kardod.

Fegyvernök lépe be: — Uram, Gymer-Kuno várurnak követe kihallgatást kér.

— Jöhet...

A követ belépett egyszerű lovagöltözetben, melyre ó szabásu idomtalan porosz köntös vala vetve.

— Gymer Kuno az én uram üzeni neked Raubstein urának: hogy lovagjaid egyike megrohaná tegnap istencink fegyvertelen diárait, feldulá oltáraikat, s elrablá az oltár szent szüzét, s a szent szüz az ő egyetlen leánya volt, utolsó virág családjá életfáján, kiben fele élete élt, ki napsugara életalkonyának... Felszólít tehát, hogy add ki leányát, s határozz váltságdíjt, minőt akarsz. Ezt üzeni az én uram Gymer Kuno.

Midőn az oltár szüze jött a követ ajkaira, szokatlan láng loboga fel az ifju arculatján.

— Követ, — válaszolt a mester, — mondd meg Drottheim urának, Gymer Kunónak, hogy én lovag, igaz keresztényen lovag vagyok, s nőket nem raboltam soha, hanem megvítam az ellenállókkal nyílt mezőn, becsülettel — s ha megtudandom, hogy leányát lovagjaim egyike rabolta el, vissza fogom küldeni oly tisztán, a mint kezeim közé kerül, s váltságdíj nélkül.

A követ meghajtá magát s elment.

A rend mestere maga maradt az ifju lovaggal, s szemeibe mélyedt az ifjunak.

— Kezed, fiam, — mond lassan s méltóságosan — becsülettel hordád-e vitézi övedet, szólj.

Az ifju lovagot látható zavar környékező, homlokára piros párafelhők húzódtak fel.

A becsület erős szó vala, s másszor halálba rohant érette, de most?

Most a sziv kiálta fel, s a sziv erősebben kiálta mint a becsület, s mondta:

— Igen.

Lelkén alásülyedt egy szép világ, melynek napja sugárkoronát hozza fejére s virágokat mezejére, dicső világ volt: a sziv első édene, melyből mindenkinek jut egy darab: a vétlenség, az erény s becsület világa.

— Emlékezz meg a lovagra, kit taval befalaza a kérelhetlen törvény.

— Igen!

— Emlékezz az égre, a melyet eskütörök nem látandnak soha.

— Igen!

— Emlékezz az örök pokolra, melynek tüze ki nem alszik, melynek férge meg nem hal, hol a rövid kéj kifogyhatlan kinokat iszik.

— Igen.

— Isten ugy áldjon meg. Amen, — mond a mester, — mehetsz.

III.

Nem igen messze azon helytől, hol ma a fejedelmi Sanssouci kéjesarnokai fehérlenek, a hajdan terjedelmes tavakból hegyek emelkedtek ki hosszú láncban, átnyulva a vidéken, betakarva tölgyrengeteg zöld palástjával.

Ma e hegygerine egyik ormán magányos várdüledék szomorkodik, mohos csontjain már majdnem évezred foga morzsol, de a rom még most is áll, csonka maradványai még meglehetősen hosszú viadalt fognak víni az idővel.

Drottenheim (jogház) vala neve a várnak azon napokban, midőn még kereszt nem nézett alá magas tornyok tetejéről a porosz földre.

S öreg Gymer Kuno egyetlen leányával Alfenroséval lakott e várban.

A vár ablakából tágas kilátás nyílt a vidékre, s így lehet látni a szent tölgyet is magas hegyhátan sötétzöld koronával, azon időkből, melyekről megfeledkezett az emlékezet, Odin róla töré le sisakjára az első diadalmi ágot.

A szent fa árnyékában települt le a Criwe a Diarok főnöke, s a 12 Drotter, kikre bízta Odin a földi Asgard kormányát.

Ott emelkedett fel a romovei szent oltár, hol a tűz nem hunyá be szemét soha.

A Diarok főnöke pedig az öreg Criwe fejr vála mint a hó, homloka hajtalan, mint a tele hold — de tiszta szemei az istenek derüs alkonyaként, hol a nap leáldozón aláhanyatlík, ragyogának.

A fehér hajak Criwéje tanítá Gymer csillagát, a szépséges oltárszüzet, ki unokája vála, s kezébe adá az ég és föld titkainak kulcsát, s kulcsát a mennyei Asgardnak, hol a szent esarnokban halhatlan öröm ünnepele, s ezüst dalban suttog át a szellő a fák örök zöldjén olvadva, s olvasztva, játszva a boldogok szívével, s lengetve fejök hervadatlan koszoruját.

Alfenrose lelke magasra loboga a bölcsesség keze alatt, lelkén felhajullék az istenek igazsága, fiatal szívet pedig elönték magas érzelmek fakadó virágai, elborítva illatukkal az istenektől régen elhagyott földet.

Nemde az istenek fehér árnya lebege át megint a földön, kérdé társát az ébredező Diár, felocsudva gondolata mélyéből, midőn Alfenrose az oltár előtt átlebegett.

S ha ajkai a zenés piros rózsák, midőn koszorút tőn a romovei szent oltárra, megnyiltak zengedező lehére felnyíló ajkainak, elhagyák az Ásák, kiknek egén nem hal meg a sugár soha, s kiknek rózsafáin miudig virágzik az öröm, s e virágot nem hervasztja el az idő halallehe — ezen Ásák elhagyák Odin nagy áldomását, s kezeik letevék az örök élvezet poharát, hogy meghallanák zengedelmes szózatát a fekete föld fehér leányának.

A vén Runák mohos bölcsesége elhalaványodék, az öreg Criwe szemeit ragyogó könyháló borítá, a Diárok lehajták fejeiket az oltár hideg kövére.

Ők a fehér szüz ajkain az istenek új kijelentését vélik lecsengeni a földiekhez.

„A Nornák tündére! A Nornák tündére!“

Igy nevezte őt a bámuló nép, mely megszokta látni az öreg Gymer Kuno lányában az oltárok szentjét, s az istenek avatottját . . . ki ismeri a füveknek fájdalom ehmosó erejét, ismeri a halál utait, s fehér kezével elvonja a halandót az enyészet ösvényéről, el a halál karjaiból — s a halál is engedett neki, oly szép volt ő és oly szent.

IV.

Fehér a te palástod, mint a koporsók szemfedője, de szemedben a szenvedélyek gyehennája lángol.

Palástodon fekete kereszt rémelg.

Vér és kereszt . . . halál és élet . . . gyilkolás és szeretet egy helyen.

Átkozott, ki vért ont, átkozott, ki gyülöl. Isten országát egyik sem látja.

S te kezded a gyülölségnek, szivedet a halál és pusztulás daemonának szenteléd?

Boldogtalan te!

Korod nagy ostora megfeküdt rajtad is.

Elkapott sorsod . . . s kit kell vádolnod?

Istent?

Ki a csillagoknak utat mutat ujjával, ki áll a körülmények, s magasan a világ pora felett, s erős kezében tartja az események vég szálait, s az embert meztelen taszítja a létezés mezejére, tehetlenség, tudatlanon s utján áthuzza a körülmények nehéz fekete láncát, s az utonálló véletlent. Isten? kit nem lehet meg az ész és csak olykor homályosan sejt a

szív . . ki a távozó számüzött után ezt kiáltá: Legyen átkozott miattad a föld, teremjen bogáncsot, keserű munkát, kimerülést és halált számodra . . ki átadá az embert az ütdédések tanának, hogy megverve növekedjék be az életbe, azután düljön a koporsóba rózsák nélkül arcain, fehér hajakkal, nagy ütésfoltokkal s karcolásokkal szíven s keserűséggel lelkében.

Vagy az embert?

Ki az ész vezér hatalmát megtagadva elindult az érzelmiség bolygó tüze után, s ment a hínárig, mely őt elnyelé.

A gyermek-emberiség tenyészett, az ifjonec érzelgett. Ez volt sorsuk. Az ifju csatára szállt, s megbirkozott a világ megkövült előítéletével, s utat tört magának merész karokkal tüskén és bokron, Getzemanén és Golgothán keresztül, s a gondolatnak új pályát, a világnak új életet nyitott. Vala pedig vezére egyedül a tisztább lelkesedés, melyet itt ott az ész sugárai ragyogának át, felemelkedve a pozitív vallások szárnyain.

A férfiu majd talán feltalálандja a vezér hatalmat: az észet, mely által nagy az ember, erősebb a királyi oroszlánnál, okosabb a kigyónál, ügyesebb a póknál, mely által parancsol az egek haragos villámainak, a tengerek harcos hullámainak, kiveti helyükből a hegyeket, onnan hol a teremtés óta nyugovának, mely által erkölcsi lény az ember, s homlokán az istenség sanctióját hordja magasan a többi teremtett állatok felett. Az emberiségnek át kell vándorolni az ész hideg országán is, míg beteljesedése célpontját eléri. Az ég ekkor nem fog lehelleni meleget, a nap meztelen lesz, nem lesznek sugárai, melyekkel átkarolhatná a földet, a csillagok nem fogják kimutatni az utat az éjszaka sivatagán át, mert az ember mindezekre nem nézend e napokban, hanem ködoszlopa után bemerül a pusztába, de háta megett utána sompolyodik az emlékezet melegítő napjával, mely nevelte a világot, s az ember fele vissza fog nézni Aegyptom felé . . . Hasztalan . . . Mózesre őt isteni hatalommal vezetendi a Neboig, hol az ő napjai is megszűnnek.

S előáll az új nemzemény, melyben megöregedett az ember, kihalt a szenvedélyek vulkána, lejátszta az ábránd délibábja tüneményeit, s szemei nagy könyvbe merülnek, vén tapasztalások tankönyvébe, s a megadás nagy bölcsességét, kiengesztelődését az észnek az isteni szeretettel, ezen önzéstelen tekintélylyel megalkotandja, s ledül életfáradt fejével az ég vánkosára: a hitre, melyen egykor bölcsőjében pihent, s védangyala a reménység arany álmát suttogand szenderére, szívéből oltárt rak a szeretet, hol a nagy életpap a magát megértő ember-ész meggyújtja Illés áldozatát a nagy mindenség szellemének: a végesség le nem alázó hódolatát a a végtelenségnek s lénye összeforrand az örök léttel, s e napjaiban a békes megadásnak többé nem leend halál, csak feloszlás az örökben, s az ébredés hajnal-álmára az átistenülési gloriája sugárzandik. . . . Akkor többé nem leend átok az ajkakon, s imává olyad fel az élet. . . . A szenvedés világfájának, melynek gyökereit mindenki megöntözé életében, letöri töviseit a vallásos öntudat, s a reggel elpusztult éden rózsait visszatermi reá az alkonyat. Az emberiségnek kifejlése phasisaiban végre találkozni kell Istenével!

De a napok teljessége még messze van, most az ifjonekergeti ábránd pilléit, midőn történetem folyik, s a bére rengetegéből, nem messze a szent fától fiatal fehér palástu lovag áll; lespillantásokat vet a gyepes tisztára, hol egy nép szent oltára állt bálvány istencivel, kiknek fejére Alfenrose illesztett üde mezei virágot.

A hajnal megjelenése volt ő a lovag reggelén, s szíve mint soha, úgy most se bíra érzelmeivel.

Birnia kelle őt, a fehér rózsák leányát, nélküle mi volna élete? Mi a nap a világnak s hold az éjszakának: az lön Alfenrose neki. . . . legalább e pillanatban úgy hívé. . . . eltűnt szeme elől esküje, el a ridegséges kötelesség, e vampyr, mely szívélete rovásán hizott meg, el ég és föld. . . . el a mindenható isten, . . . ő csak Alfenrosét látta. . . . Hívé, hogy benne birandja mindenét. . . . egyik szemében a napot, másikkban a holdat, meleg szívében a teremtő istent, karjaiban az

eget, a földre akkor nem volt szüksége . . . A szerelem nem lehet eskütörés; mert e menyből alá esett sugár átölelése megtisztítaná magát a bűnt, kiirtaná a kebelből magát a pokolt.

De ő még igen ifju volt, mint a kor, melyben élt, s nem ismeré magát, s midőn az indulat rohanta meg, azt hívé, hogy a természet örök szava csendült meg lelkében, s szívében szokta látni esztét, azért jelenleg is csalódott ügyeinek felfogása s körülményeinek összeillesztésében, csalódott, s maga után huzta árnyékát: a szerencsétlenséget a merre ment.

Egy pillanat, s kirántá kardját, s az imára leborult Diárok az oltár köveire fekteté, s betakará őket saját vérökkel, hogy alunnának, míg majd eltemetnék őket a rengeteg farkasai, s szíve tágult gyilkolásai között, mert vallási fogalma azt sugá fülébe: „pogányokat ölsz, tovább!“ Végre karjaiba ragadá Alfenrosét, s eltűnt, de itt már vallásos érzelme is elhallgatott; mert egy oly parányi sárdarabban, minő a szív, egyszerre két érzelem meg nem fér könnyen, s a szív közelebb állván a földhöz mint az éghez, engedett a föld vonzerejének, s a vallás elnémult.

V.

Raubstein vadon hegylánc egyik kirugó őrpointján állt; a várfenek természetes, s a bérc gyomrába mélyen benyuló barlangzatban végződék, a hol pedig legvadabb vala a rengeteg, hol embernyomot nem látott senki, keskeny repedés vala látható, szikla-ajtó, melyen nem lépe át senki a rengeteg fenevadain kívül.

Rauh vadászat alkalmával felfedezé e nyilást, rókát üzött, mely ide menekült előle, s a halál elől; mert az ember még mulatságból is gyilkol, míg a tigris az éhség kergeti megölni állattársait . . . Melyik a fenevad? Az ember-e vagy a tigris?

A vadász nem tudá, hogy e nyilás hosszú üreg folyosói a várfenekbe torkolódnak ki, vadászí rejthelyül véle e helyet

használhatni, de jövőjét ő sem tudta, mint más ember, s tévedett, mint más vélekedő.

Most a nyílás előtt nagy kőpecsét van. Ki hengeríté e szikladarabot oda, s miért?

Lessük meg.

Lódobogást hallok, amott fiatal lovag alakja fejlik ki a rengeteg sudarai közül, a kőpecsétes nyiladékhöz közeledik, lovát egy vén tölgy ágához köti, a követ nagy erő kifejléssel elgördíti, s bemegy. Kövessük őt.

Rauh a nyilástól pár lépésre megáll, fáklyát vesz elő palástja alul, s meggyújtja.

A fáklya vörös fényt szóra be a megrezzent sötétség országába, mely durva tömör alakok, feketén kiálló szirtfogak, s ásító odvakat mutata a megfélemlő szemnek. Itt ott a barna penészű szirtoldalon az átszivárgó hegyér gyöngyei csillogtak fényesen, mintha az alvilág szemei volnának.

Rauh biztos léptekkel haladott kövek, s forrásokon keresztül, fáklyája hullámzó sugárfolyamán felijesztett denevérek sziszegtek át, mint az alvilág felébredt lelkei, sivogásukkal babonás félelmet verve fel a szivben.

Végre tágas barlangba ér.

Az ür magas vala, mint a templom, s fekete mint a bűn, mely látta az eget, s szétrombolá az édent, s most a földön tartja tivornyáit az emberek sziveiben.

Nem vala benne semmi, csak egyik zugában lágy mohalom, beboritva lovagköpennyel, rajta nem ült más, mint egy halvány alak, szép mint a szerelem első álma, magasztos mint a vértanú, bánatos mint az angyal a keserűség poharával kezében... Elátkozott tündér lehetett leigézve terhes varázs-szavakkal valamely megsértett Norna által... Arcain csendes könyük gördülnek alá.

A lovag megszólítja őt.

— Lám beváltam szavam fehér rózsája hegyeinknek, s eljövék... Lemondék a dicsőségről, hogy lábaidnál ülhessek, a napvilágról, hogy megoszthassam veled az alvilág homályát — a poharak örömről a lovagteremben, hogy lecsókolhas-

sam könnyűidet, rózsáid harmatát. Uj érzelmekre tanítád szive-
met s uj imára ajkaimat. Ó szeress dicső hitetlen leány s le-
mondok miattad az égről, ha tőled elszakít, elmegyek veled
őseid csarnokába, a mesés Walhallába, keresztül halálon és
poklon... ó szeress.

Az ifju lovag lobogó szenvedélylyel borula le uj vallása
halavány istenhölgye előtt, bemutatva cultusát, meggyujtva
előtte szívét, s reáhintve töményül a szerelem illatát.

A halvány alak felemelkedék.

— Lovag! mi érdemed van, hogy jogot igényelsz szí-
vemhez? Rabló valál, ki lesből rohanja meg a fegyvertele-
neket... Kezed most is véres, s az lesz a napok végeig, hi-
jába hull könny és zápor, haramia-kezeden a szent Diárok
vére aludt meg, s a Diárok vérével akarod-e eljegyezni a Di-
sárok egyikét, ki a Rumák kövén ült, s a nemzet isteneivel
szólt, kiknek feldúlád oltárait... szentségtelen ember!

Ekkor magasbra nyulék fel a halvány alak, messze el-
nyilt szemeiből a túlvilág ragyoga le, lelke halandók által já-
ratlan utakon futa át, s ajkai remegve, s öntudatlan nyilának
a borzalom s jövő szavaira.

— Ti az élet nevében jövétek, s elhoztátok magatok-
kal a halált. Ujjászülhni akarátok éjszakot, s kiöltetek népeit.
Gondolatot akartok önteni a lélekbe, s véres kardot emelnek
jobbaitok, az erőszak véres kardját az önérdek nevében.

Éjszak régi istenei elszállnak a hitetlen földről, mely
vért izzadand azon helyeken, hol az Asák örömrózsái nyiltak
gazdagon a népek millióinak hosszú évezredekén át... de ti
is átadandjátok a vérfertelmes hódítmányt másoknak, s előbb
a gondolat, utóbb a kard irandja meg a világ előtt halállevél-
töket... s a becsület nem fog menni nevetek után.

Kimerülve hanyatlék mohágyára vissza a főséges Norna.

A jövő képe megrázá élete fáját mint a vihar.

A vágyhureolt lovag nem halla semmit, csak dobogó
szívét az ingerek lobogása alatt, s nem szorul-e háttérbe mi-
ndeg isten, lélek, halhatlanság nagy érdekeikkel, ha a föld el-
kezdi játszani vad játékát az emberkebelben?

Lángesókkal takargatá be az elragadott lovag a többé ellen nem küzdhető márvány-tagokat, melyek az ifjuság ígéző domborával, s pazar bájjal feküvének elötte.

Boldog akart lenni, s a boldogság soha sem volt lázas ingerek koronája.

Az erőszak rabló kezéből vevé ki a pohárt, a mámor poharát, melyből a hajdankor istenei is egykor, mint a szív önkényes ajándékából szüresölék a halhatatlanságot felejtető gyönyört.

Az ifju innen az átkot és kárhozatot itta, s azon égő férgeket, melyek esküje betüit kirágták, valahányszor az önámításnak sikerült azokat az ingerek mámor-virágival eltakarni.

VI.

A nagymester a beálló háború előestéjén, szertárát, melyet a várfenek, s a roppant barlang képezett, megszemlélé.

Gondolatai között eltévedve ügyelgett az öreg lovag, tárgyról tárgyra, mindég tovább, mint kit egy láthatlan hatalom akar eszközül felhasználni a célhoz, melyet csak ő tud, s melyet mégis mindég elér idegen eszközökkel.

Ezen hatalmat némelyek fatumnak nevezék, mások gondviselésnek ... válaszszatok.

Egyszerre távol szóhang csapá meg füleit, fáklyáját bezsurá egy sziklarepedésbe, s nélküle betakarva a setétség palástjával, tovább huzódék a hangsugár után.

Végre tágas üredékbe ér, hol egy homályos s nagy kancók-üstökkel birkozó fáklyaláng fukar kivilágításánál fehér palástu lovagot von észre s fehér öltönyü hölgyet.

A hölgy aggalmás nyögést hallata előbb, utóbb szivfacsaró esengéssel fordula az istenekhez az alvilág bünös homályából.

— Rabló! ha rettegsz az istenek tüzostorától, kiknek

felszentelt Disára vagyok — ez az utolsó perc... Por! tiszteld az égiek jogát, ha az ember előtted nyomoru ragadmány.

— Isteneid? — örvöng a lovag, — én isteneid oltárait szétdulám ezen karokkal, melyek most oly boldogok karesu derekaddal szívemhez szoritani a boldogság mérhetetlen egét. Megölém a Diárokat, s köisteneid egy villámot sem repítenek utánam, talán mert karjaimon vivém a legékesebb Disát.

— A boszu sánta, s mégis mindig elég korán jár, — azt mondja a Runa, s már közel van hozzád. Nem érzed-e a nagy sárkány tüzes lehelét?

— Már közel, — mond egy tompa tulvilági hang.

— Hallod rabló, az istenek megszólaltak.

— Szavad széttörött viszhangja volt, beléd szerettek az alvilág sziklái, gyönyörű Disa, s felszedék elejtett szavaid, hogy boldogok lehessenek végre ők is oly tömérdek idő után, mint én... de én boldogabb vagyok, — én csókolhatom a haragos ajak üde rózsáit... Istened valóban derék isten, nevezd meg, s vallani fogom őt örökre, ki téged oly szépnek, s közeled oly üdvezítőnek alkotá. Végtelen jó és böles lehet ő, hogy téged teremt s rád halmazá a menyország rózsáit, hogy koronája legyen teremtésének. — De hisz már ő is kimerült, rád elpazarlá teremtő hatalmát, szemeidbe önté be édes kék egét, melynek egyetlen pillanatában egész országa az örömnnek olvad össze, s háttérbe vonulnak a lélek tulvilági érdekei, élet és halál, ég és pokol, idő és tér. Hah te oly minden vagy, minden mint az isten!

— Káromló örült! — mond a hölgy, birkozva a szilaj lovaggal, s élénk sikoj harsana fel szétlökődve a barlang számos ágaiban, megrázva az éjt az alvilág öblein.

— Káromló örült! — harsana vissza az előbbi hang.

S magas, fehér palástu alak széles hosszú karddal álla a bünös édenéből kiriasztott lovag elé.

— A boszu közel eskütörő, hazug. —

Egy kardot vet az éj kalandora elé:

— Víjj, s lásd az isten ítéletét.

A jövő pillanatban kardok csattogása telé el az öblöket.

A jövevény nem ismerve teljesen vitérét, épen midőn határozó vágást akar adni az ifju karja felé, megjegyzendő azt örökre intő jellel, kardja kiálló sziklafogba ütődik és szétpattan, de az ifjúé őt oldalon találja, s a jövevény alázuhan.

— Megkapád, mit keresél, örömszaváró!

Elveté kardját, s a fáklyával ellenfeléhez közelg, elsápad, homlokára üt göresös kezekkel.

— Oh hogy neki kelle lennie!

— Gondviselésed akarék lenni, — mond töredezett elhaló hangon a nagymester; — mert ő volt, — életedbe meszsze beható leckét akarék adni, azért választám e pillanatot. Isten így akará... a cél el van érve... Nagybátyád vérző teste álland örökre közted és az eskütörés között.... megmentettelek!

A Disár-hölgy felkapá az elvetett kardot, melyen még a nagybátya vére párolgott, s boszuló angyalként, rémes méltósággal felegyenesedve a haldokló rokonra hajló lovag fölé felvoná, s mond lassu csepegő hangon:

— A boszu sánta, s mégis célhoz jut, az istenek is eljuttattak oda megboszulni jogukat a megsértett ember s Disáron.

Az ifju néma ámulattal, s leigézve tekintte fel e megkapó jelenetre, szemei álmat gyanítának látni, midőn a karok nem mozdulhatnak meg az élet védelmére, s a lábak legyökerezsednek a földre... nehéz iszapos álmat.

A kard magasbra villan a fehér kézben, végre alácsap, mint menyből a villám s a jövő pillanatban a két rokon vére összefolyt.

— A boszú munkája egész, most következik a kötelesség munkája. Criwe hatalmas istenei, kik lakoztok a messze égsátorban az égő Summa (nap) s a tenyészetes Jörd (föld) felett. Lábatok ösvényén rezegnek az éjszakák csillagai. Szavaitok dörrenésére összeroppannak a föld sziklaesontjai, feljajdul a zugó rengeteg, s meglapulnak fenevadai, s az ember rettegve borul le nagyságtok előtt... Tekintsetek elpusztult oltáraitokra, hol most a Niörvi óriás fekete leánya telepedett le. Én megboszulhatám a szentség-

telen kezeket, melyek bemerének rontani az istenek utaira. Bemenék Elvidver (nyomor) panaszos csarnokába s megküzdék Hela (Höhle) zsoldosával gyöngé karokkal, de Asgard ragyogó szelleme inte, s e kardon párolog elleneitek vére, a többit beöntém Eliewager (pokol folyain) ugató hullámai közzé, s most nyissátok meg nekem Asaheim arany kapuit, a Disár nem élhet szenytelen kezekkel illetett hüvelyben.

Igy szólt a fehér hölgy... künn az erdő nyilásnál sietve közeledő léptek hallatszának, s már itt ott szakadt verhegyeges lobogmány sikamlék át a sziklaut kanyarulatán, közelgő fáklyák előfénye, de midőn a jövevény alakok a fehér hölgyhöz jutának, ő már Asaheim néma kapuin kopogtatott, s teste a fekete Jörd karjain feküdt véresen, lelketlenül . . . szíven kard vala átütve.

VII.

A rengeteg embere.

Hajnal mi szép vagy te rózsafátyolodban, midőn leülsz némán a messze elszürkülő ormokra. Ajkaid üdítő fuvallata megrázza az álmodozó virágokat, melyeknek szemekre érzékeny könyeket csalt fel a tegnapi aláhullt nap bucsualkonya.

Mi boldogok a virágok még nem száradt meg szemeken a fájdalom gyöngye, már a viszontlátás előérése az öröm gyöngyeit ülteti a fájdalom helyére.

A virágok a természet ölében maradtak, az ember nem, azért az anyatermészet is elzárkozik a kevély pártostól, nem nyilatkozik neki angyala az ösztön által . . . hadd menjen be az életbe, tanítsa őt a botlás és bukás nehéz tana, mesterei legyenek a karcoló tüskék, a zuhanó zápor, a fojtó fürgeteg, s az égető nap.

A rengeteg ághullámain lassu morajdal zudult meg, melyet az alárivalgó bércerek harsány trombitája a nagy életviadal haredalává módosita át.

Mindenütt nyüsg a millió alakú és kezű élet, forr minden és örül, uj erővel küzd lenni, kimossa üde harmattal szeméből az éjt és árnyékát: az áhnot.

Csak te maradsz változatlan emberi szenvedély:

Irigy és zsarnok.

Áldozatod szemére fekete kezedet szorítod, hogy ne lássa a bibor palástu hajnalt az életöröm fáklyájával kezében, nem a sugaras napot, nem a virágos földet, csak mindég a fekete éjt, s ne érezzen mást, mint kezeid nyomását.

Kilép az ég ajtaján magas granitoszlopok közt a nap első sugára, s mint varázsütésre megcsendül a felserkent madarak dalimája, mint boldog életömlengése a földnek, melyen a madárnak legalább megmaradt dala, ha az ember ajkán elpusztult is az ima, s szívében a szeretet . . . s a hosszú életmarakodás után csak hustalan csontjait emeli vádlólag a nagy égre, mint vészmart fejfát rozzant sir megett, mely egyedül maradt hátra a gazdag lételből.

Azért vagy talán te is oly sötét, oly kérlelhetlen embere a rengetegnek tüzes szemekkel, görcsös, zilált vonásokkal!

A rengeteg embere élte javában levő férfiú volt, fejét rozsul törött szarvasbőr fedé elágazó szarvakkal, s hátul lehullva körülömlé ülő alakját.

Bedült szemei sötét katlanul szikráztak hol az égre, hol a földre, s duló szenvedély tüzlávája lángola szét arcain, felemészte utjában mindent: érzelmeit, örömét és fájdalomait, életét és halhatatlanságát!

Egykor Diár vala, s a Diárnak nem szabad szeretni soha, csak a nagy Asgard szellemeit, az oltár hideg köveit, a szent tölgyet, ezen árnyas templomát az egyszerűbb ősz kornak.

A szív akkor hallgatott, midőn a Runa kövén megesküdött. Akkor elég vala a dicsőség ember s a nagy Ászák közt megállhatni, s mint Diár tarthatni egykor milliók felett az istenitélet mérlegét.

A hiúság ködképe ellebbent, a tárgyitalan ábrándot elsodorta az idő forgó szele, s midőn teljes öntudatra ébredt

megrabolva volt testében és lélekben, s lön magára hagyva az üres ház, a puszta lélek s az égő szív.

A vallás thrónusán az örök Ászák ültek hatalommal erős kezeikben ég és föld felett: de a szív égett, s az égő szív felperzseli az ember feje felett az eget, s lába alatt a földet, s nem remeg, hiába néz, nyújtja ki fölé lángpallosát a törvény, s fagyos kezét a halál!

S e végzetes lángra a Diár is felhalmozá életérdekeit elégni örökre, uti levelét a jövőhöz, jogositmányait a vallás ígéreteihez.

Eltört vándorbotja — a hit — az örvény pandalán, midőn egész sulyával reá nehezkedett.

Lelke letépett szárnya, a remény most szive vészoltárán lobogott.

„Ó Alfenrose! te vagy az én egemnek Disája, Asgardom, mindenem! De te nem tudod azt, s nem szabad tudnod soha . . . Nemtő vagy s kerülni foglak mint az Eckinskialdokat (ellenséges törpék) boldogság vagy, s kerülni foglak mint az örvényt, melynek torkán az alvilág fájdalmi ugatnak fel . . kerülni foglak, hogy szemeim el ne árulják élettitkomat, szivembe zárlak mélyen, mint a sir koporsóit, hiven s kérlelhetlenül mint a halál.

Kerülni fogom az oltárt, melyen koszorúid virágzanak; mert szivem hangot adna, mely átharsanna a világon, ha egy szirmot reám legyintene az átsudamló szél, hangot adna mint a messze dél' hegyeinek levegője, ha megcsókolja a meleg napsugár, s kezeim lángokban lobognának fel, ha megtalálnám a szent köveken kezeid nyomait.

És mégis látnom kell tégedet Gymer rózsája! Igen, elrejttem magam Drottenheim sirjai közé a rengeteg lábánál, s mellettem fogsz átlebegni, midőn megöntözni mégy anyád sirján a virágokat, de a virágokat megöntve találandod, könyeim a kidült rózsafára estek.

Hirtelen talpra kél a rengeteg embere, s indulni akar Gymer Kuno vártemetője felé, midőn véletlen egy lovagot pillanta meg, ki egy fehér alakot hurcolt palástja alatt, utána

iramlott, magasán villogtatva a rövid áldozárkést, de a lovag egy vén tölgy megett ásító sziklanyiladékon eltűnt, melyet utána kuszó indás növények szövedéke borita el.

A Diár szívéhez kapott, s lelke feljajdult: a szikla hideg szája egész világát nyelte el . . . Alfenrosét.

VIII.

Gymer Kuno várában boronga.

Vára üres vala, szíve is az örömtől, de nem vala üres a keserűségtől.

A szerencsétlenség felkuszott a sziklafészekbe is, mint a ganéjféreg Jupiter ölébe.

A vár fejét besüté a nap, de ő nem láta semmit . . . körülte éjszaka volt, sötét, megkövült; mert az ő világát nem a nap világítja meg, hanem Alfenrose . . . s Alfenrose nem vala.

A bornak meghalt kedve és tüze, az asztalnak nem vala ize, a víz nem ólta szomját, az éj nem hozza álmot, a virág nem lehelt illatot.

Szomorúság néze be ablakán, küszöbére leült az unalom, termeiben pedig a sopánkodás járt fel s alá fejére kulcsolt kezekkel.

Borzalom szállott a földre.

Az Aszák elvénültek-e? Szobraik hosszan nyujtoznak a porban, áldozáraik az oltár zsámolyánál feküsznek vörös palástban, rájuk aludt vérben . . . s a nap mégis ragyog, mint a vidámság arca, s az égsátor kék és nyílt, mint a gyanutalanság homloka, s a bűnös föld virágzik, mint a mennyasszony koszoruja.

Hát hiu álmak-e egy kornak s nemzetnek istenei?

Vagy közönyös nézői az istenek az életkomoediának?

Vagy csak átokul van beoltva az emberkebelbe kegyelet, vallás, erkölcsiség? hogy lenne az istenteleneknek tágas mező aratni, hol nem vetettek, lenne tó, hol kivethessék bű-

nős hálóikat, s hol meghizzanak az emberszeretet, becsület és erény rovására, mint meghiznak a vampirok az alvón, ki nem ébred fel többé s a nadály a testen, melyen megtapadt?

Rettenetes! rettenetes!

Igen, rettenetes azon nap, midőn egy nép isteneiben kétségbeesik.

Azon nap véres szakaszt ír véres betűkkel az emlékezet a világ könyvébe.

Azon nap bástyák emelkednek századok munkáinak romjaiból, emlékekből, oltárokból és csontokból, hogy legyen válaszfal a múlt és jövő között, hogy a jövő emberiség ne lássa soha azt, mit apáiban el kelle hagynia, hanem menjen tovább végzete kerékvágásán, tovább életre vagy halálra.

E nap kelt fel Gymer vára felett, s az öreg fő nem bírt megválni isteneitől, kiknek védszárnyok alatt ment a bölcső hajnalától az ősz hajak alkonyáig, de nem bírt megválni gyermekétől sem, kit az Ászák nem óltalmazának meg, pedig az ő karjaiból is kiaszalá az élet a velőt, fegyverei kihulltak kezeiből . . . elhagyott vala irtózatosan.

Sötét monologjában lárma zavará meg az öreg főt.

— A rengeteg Diára — hangzék több felől.

— Igen Gymer Kunóval akar szólni a rengeteg Diára, ereszszetek — kiálta egy harsány torok; s a jövő percben felpattan Gymer terméké ajtaja.

— Gymer Kuno! az Ászák köszöntsék nevedre Odin poharát, s írják be nevedet Asgard könyvébe, mert becsületben öszültek meg fürteid, de karod megyöngült és akkor, midőn eljöttek erdeinkbe a fehér medvék megbirkozni isteneinkkel . . . de hol van ő, fejed örömkoszoruja, alkonyod sugára, ő az oltár leánya.

— Nem tudod? folytatá nem várva be a feleletet — én tudom, lásd ezen áldorkést, hogy kicsorbult, nem csuda, minden fát megmetszék a rengetegben odáig, hol sziklaüredekbe rejté a fehér medve — Alfenroset.

Az öreg minden izmaiban reszketett.

— Diár! szivemből kiöntöd a kint, hogy azt az öröm

sulyával nyomnád össze? . . . ő él, te láttad őt? . . . Fegyverre éjszak gyermekei! fegyverre kiáltanak az Ászák elpusztult oltáraik felett . . . Porban hevernek isteneitek a felkoncolt Diárok felett . . . A fehér medvéknek kevés vala az emberhus, s isteneinkbe harapának . . . de a Disárt nem ölék a szent oltár körül, melynek élt, fertelmes karok ragadák őt el, hogy tépjék le fejéről a szentség koronáját, s ajkaiból örömet sajtoljanak ki szennyes tivornyapoharukba, s kezeiből kiragadják az istenek lilimát . . . fegyverre éjszak gyermekei, az Ászák az ormok ködéből néznek le reátok . . . egyverre!

Az öreg várurnak nehezek voltak lábai, de szárnyaka kötött rájuk a boszu szenvedélye.

Nehezek voltak fegyverei is, de az apa gyermeke után indult, s a fegyver sulya elenyészett.

Nehéz vala fejének a hadi vas főveg, de nehezebb vala szívének a gyalázatfolt leánya becsületén.

Nagy vala a távol, de nagyobb vala a keserűség és vágy, melyek őt hurcolák.

S midőn a sziklanyilathoz ért, a fehér Disár már ledült pihenni, nehéz, véres munkát végzett, kifáradott, s most hasztalan nyul utána a meleg apai kéz, karjai nem nyílnak meg gyermeki ölelésre, hasztalan örvöng a szakadozó szív, a behumyt szemek nem nyílnak meg a föld élőire, melyek egyszer megnyíltak Asgard mezeinek látására, s ajkairól nem csepeg balsam a felpattant sebekre.

Gymer az iszony' merevségében állt szive halottja mellett, míg el nem telt szívének pohara, ekkor kicsordult a keserűség, s végig folyt barázdás arcain.

Esengve nyújtá fel az istenekhez remegő karjait, lelkének vigasztalás kelle, s tudatni úgy mint ő tudá, hogy leányát, a Gymerék utolsó virágát előbb hagyta el az élet, mint a becsület, s hogy előtte megnyíltak Asgard fényes csarnokai, tudatni akará a jövő nemzedékekkel, hogy az utolsó Disár méltó vala a halhatatlanokra, kiknek szolgált.

Az ég meghallgatá az apa keservét.

Azóta több egy félezredévnél gördült le, népek merültek fel és dültek ki . . . Nagy napokat látott a világ, leszakadt romok boríták a földet, füst és porfelleg az eget . . . olykor örömhalleluják harsantak meg millió ajkakon . . . de mindannyiszor éjszakon megjelenik a fehér asszony méltóságos alakja, magasztos öröm s fájdalom örökiült meg vonásain, azért nem tudja senki, hogy az esemény, mely beütend, rombolni fog-e vagy áldani, de mindenki tudja, hogy fordulat küszöbén áll a világ, valahányszor ő megjelenik, tudja, hogy a Gymerék utolsó virága előbb hagyá el életét, mint becületét.

* * *

A halottak sirba szálltak alumi nagy örök álmot.

De a fehér asszony nem aludott a Nornakő tövében. A Nornák megmondák neki a jövőt s nem alhatott.

Gymernek is megszűnt szívében lüktetni a fájdalom. Más nap csatamezőn halt meg az Ászák hő védelmében, mellette feküvék hű népe vértakaró alatt.

A rengeteg Diára eltemeté őket mind a szent oltár körül.

E napon egész nap nyitva állt Odin csarnoka, mert éjszak hős gyermekei tarták bevonulásukat.

Azután a fehér palástu jövevények uralkodtak a néptelen vidéken: a fehér medvék, a csontokon.

Néma éjeken, midőn kiült a bánatos hold az égnek ajtajába a magas ormokra, végigmerengve a sokat látott zajos történetű földön, a Nornák elpusztult kövén, hol szentségtelen moh hálozá be a Runák bevésett bölcsességét, egy magános alak jelenik meg rendesen szarvasbőr palástban fején, szétágozó szarvakkal . . . a rengeteg Diára volt az utolsó Diár.

Később bármikor jelent meg a hold, őt ott lelé, ott lelé a kisütő nap is, de életet nem talált arcain, nem dobogást szívében.

Az utolsó Diár temetetlen porhadt el a bemohult kö-
istenek lábainál.

De a fehér asszony felkereste őt sokszor, s virasztott
a Runás köven, s a rengeteg fuvalma félön sudamlott át a
megrezzent lombokon, s halványabbak lönek a hold sugárai,
hallgatagabb lön a föld.

Sokáig kell néked feljárnod éjszaka nap fehér kísértetes
lelke; a kő, hol egykor lábaidat csókolták az átvándorló felle-
gek, elkopik az idő lába alatt, s alálapul a völgybe, midőn majd
a zajos emberfaj bevégzi mozdulatait a szeretet templomában
az egyenjogúság s közvérség nevében, midőn látandja a
szent várost az új Jerusálemet, mely az istentől szálla alá
mennyből, s hallandja a nagy szózatot: Ime az istennek haj-
léka az emberekben vagyon és ő velök lakozik. . . És az
isten eltörül az ő szemeikről minden könnyhullatást és a
halál többé nem leszen, sem keserőséggel való sírás, sem
kiáltás, sem fájdalom nem leszen többé.

r.

Költői levél Jakab Antalhoz Erdélybe.

Elöttem a lantom s mint a jég hideg;
Talán hideg kéz érintette meg?
Pihen, pihenjen! addig --- érzem ---
Hangjától nem fáj, nem sajnog sebem.

Jőnek percek midőn keblem hevül,
S lelkem fölszállna törhetetlenül;
Szivem lángol, . . . ez égi ihletés,
És ah! a lantról elfordul a kéz.
Elfordul s én mosolygok e felett,
Ne lássa nékem senki könnyemet
Ne tudja, hogy a sulyos lánc alatt
Kezem reszket s a lanthoz nem szabad.

Jőnek percek, midőn kedélyemen
Titkos vágy kél s egy mélyebb érzelem;
Ábránd, remények, . . . mily tengernyi dal!
S a sziv nem bir meg már hullámival.
Nem bir meg, s én bezárom keblemet,
Ne tépje szét a bús emlékezet.
S egy csalfa név ne hallják lantomon,
Melycn gyűlölet s fájdalom honol.

Lant, jer kezembe! még kell zengened,
Ha nem szabadság s esalt szerelmemet, . . .
A jó barátához egy szózatot,
Rokon kebelhez így kell szólaod.

He fiú, Anti! jó napot tehát,
Fogadd barátid hő viszonzatát.
Barátidét, mert nem magam vagyok,
Magammal ám egy kis hadat hozok.
Egy kis hadat, mely meglásd nagyra nő,
Van már most benne lélek és erő.
S hogy eltévesztve semmi sem legyen,
Egy bölcs vezér tanácsa van jelen.

Ismerünk-e még? mit is kérdezed,
Ismerünk bizony s örvendünk veled,
S ha ugy levélben jót koccantanánk
„Éljünk sokáig“ mind azt mondanánk.
Éljen a hon, a két testvér haza,
S annak minden hű érdemes fia.
Éljen! . . . mi? a barátság s lányszemek? .!
Előbb még a honlányok éljenek.
Honlányok . . . s itt arról is szólanék,
Kéért teu szived oly epedve ég.
Ég? és ki tudja . . . tán haszontalan,
Mert a távolnak csalfa képe van.

Bizony jó pajtás, régi cimbora,
(E szó mindig kedves szavad vala)
Nagy messze vitt el tőlünk végzeted,
Más honba tán, ha épen úgy veszed.
S a hon, mely nem szült, bár iker legyen,
Fájó sebet nyit ifjú kebleden.
A seb kettős és mély is — gondolom —
Feldúlt szerel'm, s a honvágy fájdalom.

S a bú nem enged, mert a sors kemény,
Légy hű, szilárd kebledben az erény.
Aztán, . . . ha vérzik egyszer a kebel;
E véren, hidd el, sok virág terem.

A tiszta szívnek gyöngyvirágai,
— Oly jólesik ezekről hallani! —
A honszerelm, mi honvágyból fakad,
Ha dalba foly, érzem hogy elragad.
Küldj, küldj hozzánk e bimbókból tehát,
Értjük mi mindég hű társunk szavát!
Mi szép, mi jó szívünkbe zárjuk el;
Nem lesz azok közt egy értelmetlen!

Im megfeleltem jó barát neked,
A mit megirtam, tán meg nem veted?
Elöl egy kissé hosszas volt szavam,
Hol azt irtam meg, mint vagyok magam.
Olvasd még egyszer, mert az mind igaz;
Ne véld azért, hogy kis lelkű panasz.

És most ismét leteszem lantomat,
Üdvözlém rajta jó barátomat.
„Élj boldogul, a jó isten veled“
Társim nevökben szólom ezt neked.

Fejes István.

B é r c t e t ő n.

Bércen állok, vad sötét orom felett,
Róla csaknem kézzel érem az eget
És azt a sok szép mosolygó csillagot,
Mely gyakorta ábrándokba ringatott.

Piros szivben ég a hajnal, fényivel
Legelőbb is ezt az ormot költi fel,
Ezt az ormot, mely szilárd kő ércdarab,
Rajta mégis halandó könyű fakad.

Lombkezekkel, mely vadon karolja át,
Mint bizalom a barátság oszlopát . . .
Száll a szellő, illatot hord szárnyain —
Itt maradni késztnek égi vágyaim.

Itt itt közel az istenség lakához
Lelkem tiszta érzésektől áradoz,
S míg a földről vágyam ég felé vezet:
Áhitatban boldogságot élvezek.

Elfeledve a vihart, vést, mely miatt
Ifjuságom rózsalánca megszakadt,
És a sok bajt, melyet rám mért a kaján
Bék' s nyugalmat nyujt e bérci szent magány

És titokban jó egy édes érzet,
Fest előmbe szebb jövőndő életet,
Igy szelid fény mosolyog rám: szent hitem
Sugárival földi sorsom enyhitem.

K o s a S á n d o r.

Az én halottam.

Én nekem is volt már halottam . . .
Kedves, ifjú és szép vala . . .
Szelid nézése nyájasabb volt
Mint minő az ég angyala.

Az ég, nemes kebleknek adja
Az érezni, mit érezék —
De nincs hatalma visszaadni! . . .
Oh, nagy nekem e veszteség! . . .

Keblem virág, piros virág volt
S ő e virágnak illata .
Szakadj meg óh kebel! . . Hisz elhűll
A rózsaszirm, ha nincs szaga.

— — Nem sirhatok e veszteségen
Pedig fáj kimondhatlanúl . . .
Nem boldogít már semmi . . . semmi . . .
Keblem virága el-lehűll.

— — Ő tanítá szívemet sirni
Örülni és reményleni;
Most bánatom könnyütlen . . . Szúm az
Öröm nevét is feledi.

Eddig a csillagos s derült ég
Az Ur jóságáról beszélt,
És most . . . A csillag s hóld sugára,
Hogy mit beszél, ne kérdd . . . ne kérdd!

Ha jött az alkony szent magánya
Boldog valék, velem vala,
Boldogságomnak vége . . . vége . . .
Ő elhagyott . . . ő meghala . . .

Még az enyim volt drága lelke
Nem voltak ellenségeim
Csodálatos . . . ! Most mind irigy kaján,
Mióta ő nem az enyém.

Mig birta őt keblem: reménylett
Boldog jövőt, jobb életet;
Bánatomnak sötét felhője
Vigasztól szét üzetett.

Csak egy rövidke percre birná,
Csak egy percre még e kebel,
Addig, mig lelkem erényt és szívet
Lelne az emberekbe fel.

Csak addig, mig reménylni tudnék
Más életet, mennyet, pokolt . . .
Aztán — semmisüljön meg élttem
És maradjak örökre holt . . .

— — Nem vigasz az, ne mondd barátom

„Te is veszítéd kedvesed.“

Oh, nagyobbat veszíték én el! . . .

Egy boldogító szent — hitet.

Draskóczy Gyula.

Fájdalom szült engem.*)

Letarolt virágok szivem mezejében,
Fogtok-e még nyilni olyan ifjan, szépen?
Fogtok-o még nyilni barátság, szerelem
Fog-e nyujtani vigaszt egy boldog érzélem?
Soha többé, soha!

Az elhullt virágot messze hordja a szél,
Az elhervadt kóró fájdalomról beszél.
Hol zordon a tájék, ninesen ott kikelet,
Nem lelek gyógy írt, mely hegeszsze sebemet
Soha többé, soha!

Fájdalom szült engem! hogy ha volt is néha,
E fájó kebelnek egy vidám mosolya,
Hirtelen elszállott a vidámság tőlem,
Elrejtözött gyorsan, hogy fel ne lelhessem
Soha többé, soha!

---

*) E dal a korán elhunyt ifju hattyúdala.

Majd ha az őszejön — mert a napok múlnak,
A fák levelei sárgulva lehúlnak,
Én is elköltözöm boldogabb hazába,
Nem fogja keblemet dúlni bánat árja
Soha többé, soha!

Kovács József.

Ő s z e l e j é n.

Édes szülőföldem,
Gyermek ábrándimnak tündér szép tanyája!
Meglátlak ismét s te örömmel néztél
Kebled hű fiára . . .

Midőn megláttalak
Viruló virággal volt telve határod,
S most az enyészetet — kebled bezárván —
Egyhanguan várod . . .

Mintha ifju lánykát
Láttam volna akkor, arca piros rózsza . . .
S mostan mintha látnám azt az ifjú lánykát
Rideg koporsóba'.

Szép piros virágért
Felkeresem néha a mezőt, a rétet ;
Mert ott a szabadban, a hol nincsen senki,
Ábrándimnak élek.

Nem szedek virágot;
Minek fonnám már azt ugyis koszorúba,
Szomorú az, mintha bűbajos zenének
Utóhangja volna.

Hűtlen madaraknak
Kurrog el fölöttem távozó csoportja,
Őket jobb hazának száz színű reménye
S boldog vágya hajtja.

Ott a domb alatt, mint
Fürge gyermek, ott foly a völgy kis patakja;
Habja a mosolygó nap arany sugárit,
Játszva elringatja.

Távolabb magas fák
Koszorúja közben, a kis malom búsul . . .
Rajta gólyafészek . . . ah de alkotója
Messze utra indul.

Idé az ér, mely
Fűzek rejtékében elbolyong ledéren
Ah de nem szabad már . . . összetörök habja
A malom keréken.

*malom. L. sajti hajak
Olson*

A malom megett a
Molnár kis leánya kerte áll magába —
Most is ott van a lány, hervadó virágot
Fűz koszorújába.

Nénje sirhalmára
Viszi holnap a hervadó virágot,
Kit nem régen vittek ki a temetőbe
Könyező leányok.

Szeretett a lányka,
 Ellenzette apja a forró szerelmet . . .
 Szívét a fájdalom megrepeszté végre . . .
 Halavány angyal lett.

A legény meg búsult . . .
 Halvány szeretőjét megsiratta . . .
 A széles világba elbújdosott aztán;
 Ment az isten adta.

Azóta a molnár
 Búsulva tekint a sárguló vidékre,
 Nem látja leányat, kit a nép úgy hitt hogy:
 „A mezők tündére.“

Barna holló tábor
 Szállong egykedvűen a malom körébe,
 S leülnek sorban a bólingató hársak
 Magas tetejére.

Távolabb az uton
 Hervadó fa búsul . . . leveleit hányja . . .
 Az elfáradt vándor, hervadt sátorának
 Nem ül már alája . . .

Forgószél kapja fel
 A lehullt levélkét s vinné messze . . . messze . . .
 Elfogja a bokor, mely ott szomorkodik,
 Tovább nem cresztve.

Hüves szellő szárnyal
 Onnan az erdőből lengő könnyű szárnyon . . .
 És elmulat vele a csárda cégére
 Egy-egy cifra táncon.

Közel van a csárda
Ide kacsingat, ki hólyag ablakával . . .
Hej rég kacsingat már . . . az idő elyütte
Rozsdás vas fogával.

De azért a vándor
Megenyhíti szomját savanyu borából,
Ha ide ér utja, a csalárd ér mellett
Elkanyarogtából.

E pusztuló tájon
Gondolatim is oly szomoruk . . . setétek . . .
Ha ábrándaimba szövődik néha egy
Bús pacsirta ének.

E szomorú tájhoz
Búcsút rebeg ajkam szomorún . . . leverten,
De azért örömet megemlékszem rád
Édes szülőföldem!! . . .

P a p K a l m á n .

R e n g e t e g b e n .

Magas hegyek között, zöld fák alatt járok,
Fejem felett hallik méla suttogások . . .
Leülök a patak virágos partjára,
Szemem a völgyeket, béceket bejárja.
Köd borong a völgyön, köd borong a bércen ;
Csendes szellő fut le a kanyargó éren ,
Mozgatja a ködöt, alóla kitűnik
Egy-egy régi várrom, nyulva fel az égig.
Mohosult várromok béceken dombokon . . .
Szétszórt fehér csontok völgyeken árkokon . .

Mohosult várromok hervadt virágai
Sötétlő völgyeken aluvók arnyai
Beszélnek, susogják a régi multakat ;
Mikor még e romok, romok nem voltanak.
Mikor zengett rajtok a győzőknek dala,
Pattogott a zászlók esikos patyolatja . . .
Messze csatasíkon aluvó ellenség
Méltán örökíti a hős magyar nevét

Minha most is látnám, hogy jöttek messze át
Keresve szabadabb, nyugalmasabb hazát.

Daliás daliák, s száguldó paripák

A messze térségnek levegőjét uszták . . .

Megzendül a hegyen hegedősök lantja,

Az elhagyott hazát sirva panaszolva,

Hallgatják az őszek, arcukon a bánat

Csendesen vonuló bús felhője támad,

Meg meg hörög mellök, kardjaikhoz kapnak

Csatákról beszélnek a deli fiaknak . . .

Látom, látom vagyis képzeletem látja,

Ott a szellős tetőn Mátyás palotája . .

Bent halavány tudós, harcos dicső király

Mint népének apja, mint egy isten úgy áll ;

Karja intésére rendül egy világrész

Parancsára várnak erő, tudomány s ész . . .

Nagy Hunyadi János szelleme itt lebeg

S hős Kinizsi Pálé, mint egy nehéz felleg ;

Halavány Rákóci magas lelke ott áll

„Az eget csapkodó tenger hulláminál“

Aluvó ősöknek kardjai pengenek . . .

Zúgnak, búgnak, mellé a zúgó fenyvesek,

Emlegetve régít, a dicsőt, a multat

— Szól a tárogató siralmasat, búsat.

Siralmasat, búsat jelenről, jövőről,

Kialudt dicsőség hamvadó üszkéről . . .

Búsat a jelenről . . . bús ennek a képe

Oda lett, oda lett a mult dicsősége,

Daliák nagy hősök arcai eltűntek,

Zöldelnek alacsony hantjokon a fűvek,

Csak az emlékezet száldos aranyszárnyán

Felettök, elébünk a multat kitárván,
 Hogy tán lelkesülnénk, de a hamvas üszkök
 Lángra nem lobbannak, kilobbant a tűzök.
 Hol vannak a karok? a régi erkölcsök?
 A régi szép tettek? elmula idejük? . .
 A babérfa lombja nem hajt már, kiszáradt . . .
 A hir nem is lebben a szárnya elfáradt . . .
 S mely vala ezelőtt morgadalmas tenger,
 A mely egész mélyig minden habot felver,
 Leve naptól sütött habtalan posványtó
 Lármázó népek közt hangtalanul álló
 A régi sasszárnyak elnyirbálva szépen . . .
 Nem repül oly magast a mint akkor, régen!
 Egy-egy csacska szarka, egy-egy csapást rá ad
 — Szól a tárogató siralmasat búsat . . .

Aranyból volt szöve feletted az ég is
 Édes kedves hazám! elborúlt az mégis
 Fekete lett, bús lett s csak az isten óvja,
 Hogy nem borúl reád halál lobogója :
 Sötétlő pártviszály, pirosló szenvedély,
 Önzés nagyravágyás, hej! minek is lettél?
 Négy folyam partjain, hazánkban vándorlunk,
 Fáradtak karjaink, elborulva arcunk,
 Tagjaink reszketnek a kard csillanásra
 Mindegyikünk olyan elhagyott és árva
 Nincs erőnk s bátorság tenni nagy dolgokat
 — Szól a tárogató siralmasat búsat . . .

. . . Lehajtom fejemet a harmatos hantra
 A lánc csürrenését képzeletem hallja . . .
 Láncolva vagy hazám . . . hősöknek hazája!
 Elnyomott, eltiport a népeknek árja,
 Mint habok közepén a vivódó kőszál
 Meg meg mozog feje . . . de mégis, mégis áll —

Viaskodol velök ah! de gyenge a kar
 Eltipor, eltipor a zúgó zivatar,
 Megfogytak gyermekid, hideg a szerelem
 Nincsen dús önérzet, — elfogyott esendesen,
 Hú népünk dolgozik, vet, szánt s még sem arat
 — Szól a tárogató siralmasat búsat . . .

Önmagad hibája, hogy elveszel lassan
 Nem volt egyetértés. Önzés határtalan!
 Nagyravágyás vitte a lelkesült ifjat
 S bűnös párt szenvedély mi neki erőt ad . . .
 A férfi — az ember csak önhasznát leste
 Aranytól ragyott a gazdagnak teste . . .
 Törököt, külföldit minek hoztatok át?
 Mennyi erő hagyta el velök a hazát!
 Egymást gyilkoltátok, egymást üztétek el
 Kinesre vágyó kézzel . . . feketült lélekkel
 Emeltétek a gazt, nyomtátok a jókat
 — Szól a tárogató siralmasat búsat . . .

Nem tudunk fellengni mint a kőszáli sas
 Lent vagyunk a völgyben, nem nyilik uj tavasz;
 Nincsen költőiség, nincs idili óra
 Nincs fogékony lelkünk minden szépre jóra,
 Elmúltak a napok mikor ott fenn jártunk;
 Összetett kezekkel, szem lesütve állunk,
 Eltértünk az utról „a virágos utra“
 Jobb vón' vissza menni a régire újra . . .
 A régin, a régin vérezett a lábunk;
 De legalább fénylett ragyogott az arcunk,
 Nem volt a szívünkben aggodalom bánat,
 — Szól a tárogató siralmasat búsat . . .

Jöttek már próféták zengő szóval, lanttal
 Intettek bennünket jövőndő látással

Mutatták az örvényt, merre a hajó megy
 S Árpádnak nagy népe labirintján tévelyg,
 Volt már utmutató, de megköveztetett,
 Töviskoszorú lett fényes fejük felett,
 Voltak már vezérlők, lengett lobogójok,
 „Pusztába kiáltó szó“ lett zengő szavok
 Elhangzott az a szó, a szellő elvitte . . .
 A jobbész már csüggedt, nincsen, eltűnt hite
 El vagy hagyva hazám! szenvedsz igen sokat
 — Szól a tárogató siralomasat, búsat . . .

Minek jöttetek ki a Ruma partjától,
 Kacagányos ősök a régi hazából?
 Ott a szabad mezőn, szabad szellők karján
 Nyugodtabb az élet . . . Sátrás régi hazám
 Én kedves nemzetem, de boldog is valál,
 Nem ért volna ily vég, ily nyomtalan halál . . .
 A történetírás elfog majd feledni
 Csak egyes Kunhalom fogja ezt jelelni:
 „Itt volt, lakott régen egy hadias nemzet,
 A mely előbb hős volt azután elsenyvedt, —
 Eredj odább utas ne időzz itt sokat“ . . .
 — Szól a tárogató siralmasat, búsat . . .

A dalnokok lantja fog még csak regélni,
 Bús dallok hangjain segít kisé élni . . .
 Azután az elhagy: átad a mesének
 A melyet beszélget közepén az éjnek
 Ősz atya tűz mellett a kicsi fiaknak;
 Itt még a tűz körül soká élni hagynak . . .
 Azután az atya a hant alá megyen . . .
 S a mese is vele . . . elmulol hirtelen
 Én kedves nemzetem . . . nem beszélnek rólad . . .
 — Szól a tárogató siralmasat, búsat . . .

Siralmasat, búsat, jelenről jövőről
Kialudt dicsőség hamvadó üszkéről . . .

Mohosult várromok hervadt virágai
Sötétlő völgyeken aluvók árnyai
Lengjete körültem . . . beszéljete nekem! . . .
Hadd merengjen lelkem a mult dicsőségén,
Beszéljete róla, beszéljete sokat! . . .
— Szól a tárogató siralmasat búsat.

Szalóczy Bertalan.

A király halála.

I.

Leng a zászló a vár tornyán,
Benn a várban hős leventék.
Fel-felzeng a győzelemdal,
Elverve a pohárcsengést . . .
Leng a zászló Bécsnek tornyán.

Ottan ül a magyar király
A vigadóknak sorába,
Megszokott királyi gondtól
Homlokán egy bűbarázda . . .
Közöttök ül Mátyás király.

„Hagyd a gondot uram király,
— Szóla Drágfi a levente —
Sokat küzdte . . . győzelemtor
Nálad jobban kit illetne?
Hagyd a gondot uram király.“

„Alattad a hódított nép,
Feletted a hir fáklyája
Karjaidban imádott nőd,
Veled a nép hő imája
Alattad a hódított Bécs!“

„Ellensógidet legyőzted,
Kit fegyverrel, kit erénnyel,
Kit haragod pallosával,
Kit szelid kebled szívével
Ellensógidet legyőzted.“

„Néped oly nyugodt, oly boldog
Mint maga a házi bóke.
Szalmafedelük alatt
A boldogság szerény fészke . . .
Néped oly nyugodt, oly boldog!“

„Harci néped, mint a villám,
Hogyha menni kell a harcba:
Csak egy intés és készen áll
Parancsodra élve halva . . .
Harci néped mint a villám!“

Elsimul a gond redője
Lassan-lassan a homlokról.
„Hogyha menni kell a harcba . . .!“
— Önkénytelen a király szól;
S elsimul a gond redője!

II.

Trencsin vára csendes, mint a behantolt sir,
Rá az éj fekete szemfödőt boríta,
Csak néha hallatszik a csonka toronyból
A halálmadárnak haljóslatú hangja.

Fenn az űrtoronyban az elszunyadott űr
Fel-felrezzzen olykor a kuvik hangjára.
Egyet-egyet dörnyög, majd lehajtja fejét,
És remegve gondol kised családjára.

Fenn a várteremben minden lélek alszik,
Csak egy pár ablak szór némi gyér világot,
Benn a büszke várur Szapolyai István
Több nemes főúrral tart titkos tanácsot.

„Nem lehet tovább már e nyomást viselnünk,
Zsarnokot nem tűrünk! szól büszkén a várur
Hiszen ha ez így tart, szolgál lesz az urból
És a szolgál nép lesz mi helyettünk már úr!“

„Örökös háború! nagyravágyó lelkét
Hősök omló vérében hizlalja kevélyre . . .
S nem elég, hogy érte fegyverrel kiállunk,
Még kincseinket is odadobjuk érte?!“

„„Ez gyalázat! dörg a pártosok csoportja
S nincsen a ki rajta megtorolni tudja?““
„Itt vagyok én!“ szolott Szapolyai István
S egy ördögi mosoly arcát végig futja.

III.

Hives szeles alkonyat van,
Forgó szél hajt bús katángot
,Hű apródom zárd b' az ajtót,
Tégy a tűzre egy hasábot.
Hű apródom zárd b' az ajtót.‘

Szárádt lombot csapkod a szél
Kandallónál ül a király,
Gondolatja messze elszáll
S le-lecsap mint szálló sirály.
Gondolatja messze elszáll.

Kandallóban pattog a tűz,
Lobogó láng gyors táncot lejt . . .
Mult időkre száll az emlék,
És a lélek tisztábban sejt . . .
Mult időkön jár az emlék.

A multakon megpihenve
A jövőbe száll a lélek
Még nagyobbá még dicsőbbé
Tenni ezt a magyar népet . . .
Még nagyobbá, mig dicsőbbé!

Odakünn a szél barangol
Az ajtón valaki kopog
„Mintha ott künn kard csörögne . . . .
Megnézzem-e, hogy ki van ott?
Minha ott künn kard csörögne.“

„Bárki van künn, hű cselédem,
Nem fogom most elfogadni,
Ámha ott künn István várna . . .
Menj ki nézd meg, s hagyd bejönni,
Hogyha ott künn Szapolyai!

Kilép az apród gyanútlan
Három főúr várja ott őt
Köztök István a levante . . .
„Hogyha szólasz, látod e tört . . .!“
Szóla István, a levante.

Hova maradt a hű apród?
Várja a király szorongva.
Pattan a zár és a három
Fegyveres főúr beronta.
Pattan a zár és beronta . . .

Villan a tőr, Hah ribanc nép...!
Vérben fördik már a szablya...
Véresen nyugodt le a nap,
Viharos lesz az éjszaka!
S viharos lett az éjszaka....

Kóródy Sándor.

A NEMTELEN BOSZÚ.

(Beszély.)

I.

A vadászat.

Nem messze a kék vizű magyar tengerhez, Zala vármegyének déli részén, ezelőtt több mint harmadfél száz évvel nagy erdőségek léteztek, melyek egygyéolvadva a somogyi erdőséggel, rengeteget képezének. Néhol az emelkedettebb helyeken egyes várak bukkantak ki, szürke avas falaikkal, élő emlékei az évek hosszú sorának, melyeket magok felett elrepülni láttak, s védői birtokosaiknak a csatangoló törökök s tatárok ellen, kik ekkor honunk szívéen rágódtak.

Ezen várak egész éven át elhagyatottaknak látszának, birtokosaik egy két őrzőre bizák azokat, míg magok oly helyeken tölték napjaikat, hol nagyobb kör nyílt társalkodás s az ezzel együtt járó víg multságokra; de ha jött az ősz, beteges sárga arcával, megélénkültek a komor falak, kopók csaholása, kürtrivalgás veré fel a rengeteg csendjét, s halatszott a hajtók egetverő lármája, s estve harsogott a víg tárogató, s a kifáradt vadászok reggelig táncoltak hol egyik, hol másik főnemes vadász várában, mert ám szép leányban sem volt szükség, lévén akkor is mint most sok szép leány

Magyarországon, kik apáikkal eljöttek felélénkíteni a komor hüszke falakat. Mert a régiek is tudták, hol szép leány van, ott élet van, s még a komor falak is engedni s ifjodni látszanak.

Petesfalvi Petes András uram is eljött a rengetegben lévő kastélyába egyetlen leányával Jolánnal, s rendesen az ő vendégszerető várkastélya volt gyűllhelye a vidék nemességének. Mert ámbár ő távol lakott ősei kastélyában e helytől; de mivel itt is tetemes birtoka volt, egy várkastélyt ide is építtetett a vadászat kedvéért, mely iránt tüzes szenvedéllyel viseltetett, s midőn aztán bekövetkezett az ősz s Petes uram számos cselédjeivel vadászvárába megérkezett, seregéstől tódultak a többi vadászok is, s a kiket oda nem csalt volna András úr híres magyar vendégszeretete, oda csalta leányának két gyönyörű szeme, kit mindenki Zala megye szépségének tartott.

De nem is hiába mondák Jolánt szépnek. Az a nyúlánk magas termet, melynek karesúságát a magyar váll csak emelte, a nagy kék szemek, melyeknek mindenkében egy egy érzelmentenger lakott, s elárulta a mélyen érző szívet, a pici, csókra termett száj, az a tiszta nyílt homlok, melyen mintegy ülni látszott a lélek fensége, a költői lélek ábrándossága, a hosszúkás halvány piros arc, a római hajlású orr, a gesztenyebarna dús hajzat oly bájos egészset alkottak, mely mindenkit elragadt; s ha hozzá gondoljuk azt a mélabús kedélyt, mely ez arcot néha oly ünnepeletté, mondhatni földöntülivá tette, nem lehet csudálni, hogy az egész vidék ifjúsága érte élt, halt, habár ő azon sok délceg ifjú közül, kik atyja udvarában megfordultak, egynek sem ajándékozta még szívét, ki felől már azt is rebesgették, hogy talán szive sincs, vagy ha van is, az bizonyosan hideg márványból van alkotva.

Csak egy pillantás pedig a mély tüzi szemekbe, mindjárt megcáfolta e gondolatot. Lehetetlen, hogy ily szemek hideg szívnek, — márvány szívnek, — legyenek tükrei. Nem gondolták meg az ifjak, hogy leány szív szerelem nélkü

nem élhet, s ha nincs kit szeretnie, alkot egy eszményképet s azt imádja.

Mert a szerelem a női szív éke, éltető napja, vedd el tőle, ha élni fog is, az nem élet többé, hanem nyomorú tengődés.

Jolán számos udvarlói közül leginkább kitiűnt Kövecsesi Aladár, számtalan egyéni sajátságai, mondhatni különöségei miatt. Mint férfi nem volt kitűnő szépségű, ámbar rútnak sem lehetett mondani; de volt mély gödrű égő szemében, s ajkának néhai göresös rángatózásában valami, mi borzadálylyal töltötte el azt, ki reá tekintett. Különben pedig a legszenvedélyesebb férfi, mindenben tulzó, tekintélyt követelő. Azt kívánta, hogy környezői őt napnak tekintsék, s mindenki, az egész világ neki hódoljon. Még a rendes mulatóságokban is túlságig ment. Ő passzióját találta ilyenkor abban, hogy az egész társaságot asztal alá igya, a mi sokszor sikerült is neki, mert meg kell adni, a bort nagyon bírta, habár a bor is néha megbirt vele, s ugyancsak földhöz vágta.

Képzelné lehet, hogy ily tulajdonokkal nem tudott szerelmet kelteni Jolán szívében, melyben nem ilyenek volt rajzolva az a férfi, kiért halálíg dobogni meg nem szűnt volna. Petesfalvi Petes András uram ugyan szerette volna őket mint jegyeseket tekinteni, mivel Aladár atyjának, kivel jó barátságban volt, még kis korában odaigérte fia részére Jolán kezét.

A régieknél oly kevéssé jött számításba a szív! „megszokja,” szokták mondani az öregek. En is mást szerettem apám mégis mással kötött össze, s sohasem bántam meg. Igaz, igaz hogy a szív sokat elbir, sokat megszokik; de Jolán nem az a leány volt, ki szívet tudott volna minden órában cserélni, s hogy Aladárral legtöbb barátságos szót váltott, s leginkább kitiűntette udvarlói közül, annak oka az volt, mert Jolán, atyját véghetetlen szerette, érte bármi áldozatra kész volt, s inkább szíve hasadt volna meg, minthogy atyjának kedvetlenséget okozzon.

Azonban András úr sem volt elkeményedett szívi atya,

ki Aladár atyjának pohár közt tett tréfás ígérétehez makacsúl ragaszkodott volna, s elhitette volna magával, hogy csak ő tudhatja legjobban leányának boldogságát eszközölni, annyival inkább, mert nevének halálos ágyán megigérte, hogy leányát soha erőszakolni nem fogja szive ellenére. Hogy mi bírhatta Jolán anyját ezen tetre, nem fürkészszük; de hogy András úr nevének adott szavát, s végső kívánságát meg fogja tartani, abban bizonyosak lehetünk. Most is midőn Aladárt leányának bemutatá, csak ennyit mondott négy szem közt: kedves leányom, e férfi nem rüt, előkelő család fia, szóval hozzád való, — szeretném ha megnyerhetné szivedet, örömet látnálak benneteket egymáséinak.

Aligha ismerte András úr bensőleg Aladárt, hogy ily szívélyesen ajánlotta leányának!!

Más részről Aladárnak is kijelenté, hogy igyekezzék leánya szívét megnyerni, mert így, csak így lehet övé Jolán. De még mind ekkorig úgy szólván semmire sem mehetett Aladár, pedig szerelme nap nap után folytonosan nőtt, úgy hogy ebben is elérte a szenvedélyességet, midőn az ész semmi kormánynyal sem bír a szív felett; hanem vadon, megfontolás nélkül rohan merre ragadtatik. Többször kinyilatkoztatta, hogy Jolánnak övének kell lenni, ha ég föld összeroskad is, s ha ki nem viheti az ég segítségével, segítségül hívja a poklot, s lesz ördög; de Jolánt más senki bírni nem fogja soha.

Borzasztó, midőn a szív ennyire önző, midőn önmagának tömjénez s feláldozni akar mindent, még szerelme tárgyát is szenvedélyének!! Ez többé nem szerelem, hanem örült szenvedély, mely eltiporja azt, ki vele tréfálni merészel.

Igy álltak a körülmények, midőn egy napon a mikor a vadászok a renetegben Petes uram vára körül medvére hajtának, Jolán is megunva magát, minden kísérő nélkül a vár meredek faláig benyúló erdőbe ment sétálni, ábrándozni. Azon gyönyörű őszi napok egyike volt, midőn a nap mintegy éreztetni akarva, mily rideg közelsége nélkül a föld, teljes pompájában fénylett, s azáltal mintegy palástolni akarta mos-

tohaságát, melynek nyomai a fák sárguló lombjain már mutatkozni kezdettek. Az ágak között nem hallatszott a vig énekesek danája, minden oly ünnepélyesen csendes megható, mely akaratlanul szívhez szól. Még a lágy szellő sem mer játszodozni a lombokkal, mert mihelyest enyelegni akar, a levelek mintha futnának előle, búsan, halványan hullanak alá.

Jolán mind beljebb haladt a sötét erdőbe, melynek százasos tölgyei alatt a puha moh, mint zöld szőnyeg terült el, s oly édesen hini látszott az arra menőt; de Jolán nem engedett a csábos hívásnak, hanem sietett egy roppant fa alá, melynek árnyékában egy hegyi patak csergedezett, szerelmet suttogva a parti virágoknak, melyek búsan hajták le a dértől már megcsípött fejüket. Ezen fa alá érve, kecseljesen ereszkedett le a természet adta puha vánkosra. Őlibe hultak egyes sárga levelek, úgy elnézte, úgy elbámulta... Ön-kénytelen bús érzelmek támadtak szívében. Mert míg a tavasz virágos képe örömet kelt, az ősz halál sápadt arcán bánatra hangolja a szívet.

Sokáig gondolkodott Jolán, sokáig nézte a hulló faleveket, hulló muló reménység sárga jelképeit. Maga elé állította azt, kiért szíve annyiszor és oly forrón dobogott; kit nem ismert, néven nem tudott nevezni, de a ki mélyben feküdt szívében, mint tenger fenekén a gyöngy.

Egyszer csak távoli hangok ütik meg füleit, melyek mind inkább felé közelednek.

— Ezek bizonyosan a vadászok, jó volna hazafelé távoznom, szólt önmagához, s ezzel felkelt, hogy útját hazafelé vegye; de alig tett pár lépést midőn figyelmesebben hallgatózva úgy tetszett neki, hogy útja el van vágva s így jobbnak látta bevárni a hajtás kimenetelét.

Csendesen ült tehát a fa alatt, gondosan figyelve a hajtók zajára, kiknek „hajrá, hajrá“ kiáltásaik világosan kivehetők valának s egyenesen feléje közeledtek.

— Istenem, szólt Jolán — ha valami dühös medve erre talál fordulni, elvesztem.

Alig mondá ki e szavakat, midőn távolról, mivel ezen a tájon az erdő százados tölgyei meglehetősen tágas kilátást engedének, egy nagy medvét lát felé közelíteni, dühtől tajtékos szájjal, a lehető legsebesebben. Önkénytelen ugrott fel, hogy elrejtőzzék; de lábai megneredtek az ijedtségtől, nem tudott mozdulni.

Rövid idő múlva kivehetők valának a vadászok is. Elöl Kövecsesi Aladár, erdélyi fajta lova nem futott, de repült. Kezében felemelt kopja, melylyel a medvét beközelíteni törekszik. Már a medve közel Jolánhoz van, midőn Aladár is észrevévén a veszélyt, mely Jolánját fenegeti, sarkantyúját erősen nyomta nemes fajtájú lova oldalába. Ez egy borzasztó szökéssel megközelíti a nagy macskót s midőn már már Jolánt elérhetné tajtékos szája, jól talált kopjájától, alig pár lépésnyire Jolán lábától összerogyott élet nélkül. Jolán is mintegy vele egyszerre ájultan földre esett, az idegek a veszély megszűntével elvesztették túlfeszültségöket.

Aladár leszállva lováról, résztvevő arccal sietett Jolánhoz, elfeledkezett a medvéről, el a dicsőségről, el mindenről, csak azt látta, hogy Jolán földre rogyott.

Amint Jolánhoz ért s látta, hogy az ájultan fekszik, elővéve oldaláról kis kulacsát, mely finom asszúbert tartalmazott s azzal dörgölni kezdé halántékait. Jolán nemsokára mintha álomból, kinos mély álomból ébredne, felemelé nagy kék szemeit s mintegy erőszakolni akarva gondolkozását, végig húzta pici kezét homlokán, s egy hosszú pillantást vetve Aladárra, kezdé eszmélni.

— Kegyelmed az Aladár — szólt bágyadt hangon — segítsen, hogy felállhassak.

De alig, hogy szemeit a roppant nagy medvére veté, mely végső erejéből utólsót rugott, ismét aláhanyatlott, de Aladár karjai által feltartóztaték.

Nem sokára megérkeztek a többi vadászok, köztök Petes uram is, ki nem győzött eléggé csudálkozni leánya esetén, s forró köszönetet mondott Aladárnak, hogy meg-

mentette leányát a borzasztó haláltól, vagy a mi még rosszabb az összemarcongolástól.

Jolán látva maga körül atyját s ismerőseit, lassan egészen magához tért s elbeszélte, hogy indult sétálni s egyszer csak hogy hallotta, hogy az ut előtte el van vágva, s hogy szabadított meg; s midőn beszédét végzé, halás érzettel nyujtá kezét Aladárnak, kinek kettős dicsősége volt: egy medvét ejtett el, s egy szivet a — márvány szivet, — mely még senkiért sem dobogott, halára kötelezte maga iránt, s annak hideg dobbanását hevesebbre indította.

— No hála istennek semmi baj sincs! Derék fiú vagy Aladár öcsém; derekabb mindenikünkénél, mert ha mi jól találjuk, nem szalad el e veszett disznó nagy állat, — szolt Petes uram a medvére mutatva. Most pedig, azt hiszem uraim, nem vetik meg szivességemet, midőn kegyelme- teket meghívom estvére kastélyomba, ellakni a medve torát, s egyszersmind örömmünetet ülni leányom szerencsés meg- szabadulásáért.

— Elfogadjuk szívesen s köszönettel, kiálták a vadászok.

Kis idő múlva elkészült a vesszőből font halottas ágy a medve számára s kinyujtóztatva azt, nyolcan rudakon felváltva vitték Petes uram várkastélya felé; melyet az egész vadászsereg vig dal és dévajkodás közt követett. Egye- sek verseket rögtönöztek a medvére s volt aztán vig kacaj és lárma.

A vadásztársaság jó kedve Jolánt is felvidítá, ki Aladár karján követte a társaságot.

Ki volt most boldogabb mint Aladár, elérte azt, mit szive oly forrón ohajtott, s nem egy ifjú irigyelte szerencsését, boldogságát. Elgondolta mily könnyű lesz neki e szivet meg- hódítani, hogy az már az övé. Elgondolta, mily boldogok lesznek! Ekkor jutott eszébe, hogy e sziv másért is dobog- hat. Hát ha már van is kiválasztottja e márvány szivnek?! Mert tudta, hogy a sziv mély és kifürkészhetlen mint a ten- ger, sőt mélyebb a tengereknél.

Már csak magára a gondolatra is összeborzadt, s meg-

villantak szemeiben a boszú furiáinak tüzei, teste önkéntelenül remegni kezdett. Szerencséjére a társaság nem nagyon foglalkozott vele, de észrevette András ur, ki régóta megbánta, hogy Jolán körébe vezette e szenvedélyes férfit, kivel soha boldog nem tudna lenni leánya.

De hagyjuk itt a társaságot s siessünk a várba, hova Petesfalvi uram futárai az öröm hirrel már megérkeztek, s a cigányok, a magyar vigságnak elmaradhatlan járuléka, teljes ornátusban, melyben a piros szín játszott akkor is a főszerepet, kiindultak, hogy a tárogató bús hangja mellett hozzák a várba a medvét.

II.

Vagy te . . . vagy senki !!

A régi váraknak természete szerint Petes uram kastélyának is közepén volt a nagy ebédlőterem, falai tele rakva az ősök befeketiült arkéjével s ellátva erős tölgyfa butor-zattal. Ezen teremből most tánctermet rögtönöztek, hol a fiatalság mulatta magát, míg a szomszéd szobában az öregek egy pohár bor mellett beszélgettek elmúlt jó időről, beszélgettek a keserű jelenről, s ábrándoztak boldogabb jövőndőkről. Majd megszólalt az annyira magasztalt tárogató, hol búsan zokogva mint párját vesztett fülmile, hol vigan csattogva, mint szerelmes csalógány, bájos hangjai kikeresték, ha volt egy érzelemhúr a szívben s oda csalták a szívet az arcra. Ha hallotta az öreg ifju erőt érzett buzogni ereiben, ha hallotta fiatal, önkénytelen kardjához kapott vagy szívéhez.

Kiálltak a párok. Aladár Jolánt szolította fel táncra, ki nemcsak szépsége, hanem táncáról is híres volt az egész megyében. Senki sem tudta oly kecsesen járni a füzértáncot, a fáklyás- az egértáncot, mint ő. Most meg úgy látszik mintha szívéből fakadna a tánc, mintha valami mesés erőnek engedve szedné lábait oly bájolón, hogy az

öreges is ifjak kíváncsiak lenni, hogy csak egyet is fordulhatnak vele.

Aladár magán kívül volt, el volt ragadtatva Jolán szépsége által, mint soha még. Szerette volna egy maga birni az egész világot. Szerette volna, hogy Jolánjával együtt egy pusztaságon legyenek, hol még szem sem láthatja szive szerelmének bajait.

Ily önző sokszor a szív. Szeret boldog lenni s még a szellőnek is irigyli, hogy kedvese fürteivel játszik.

A mint vége szakadt egy pár táncnak, a gazdagon megterített asztalra felhozták nagy ezüst tálakban a különbnél különb ételket, még akkor nem volt hire a művészetig vitt szakácsságnak.

A vacsora mellett is Aladár Jolán mellé esett, kivel ugy látszott minden áron szólni akart. Jolán egy párszor rátekintett; de ha szemcinek égő vulkánjával találkozott s látta az arcon ülő szenvedély tüzét, megborzadva kapta vissza tekintetét. Végre Aladár használva a kedvező pillanatot, midőn a vendégek egy toaszt után poharaikat összekocanták, oda hajlott Jolánhoz, s kéré hogy pár percre szólni akar vele.

Jolán sejtette mit akar Aladár, s félig engedő, félig visszatartóztató hangon mondá, hogy nem lehet, mert rögtön feltűnnék a vendégek előtt távollétök.

A vendégek reggel felé távoztak szobáikba. Aladár is kimerülve veté magát ágyára, hol még sokáig nem tudott elaludni, oly sok édes történt vele e napon, hogy szive nem tudott betelni boldogságának érzetével.

De nézzük Jolánt.

Jolán hasonlóan mint Aladár szívével küzdött. Mit tegyen? . . . Oly nehéz választani. A szívében alkotott képek, kit eddig forrón szeretett, bár nem tudta létezik-é az a világon, vagy nem, egy cseppet sem felelt meg Aladár. Sokat kíván egy női szív egy férfiban s talán semmitől sem borzad annyira vissza mint a szenvedélyes férfitől, ki felett a szenvedélyek örvényző tengere uralkodik. Miként biz-

hatja egy nő élte sajkáját oly kormányosra, ki maga magát nem tudja kormányozni.

Bár nem mondhatjuk szerelemnek azon érzelmet, a melyet Jolán szívében Aladár iránt érzett, de mégis érdekelve volt általa, talán a hála, melylyel éltünk megmentőjének tartozunk, köttöte le szívét, annyira, hogy némely pillanatban ingadozott.

Másnap távoztak a vendégek, csak Aladár maradt maga Petes uram hajlékában, hol a máskülönben unalmas órák madár szárnyakon repültek. Szerette volna a perceket napokká változtatni Aladár, hogy annál tovább gyönyörködhessék Jolán szép szemeinek vakító tűzében, s hallhassa bájos szavait, azt az édes hangot, mely felkölti a szívből szunnyadó érzelmeket, mely a bátortalanból hőst, s a vad hienából bárányt alkot.

Ott ülnek most is a nagy kertben, hársfák által körülvett dombocskán, oly szép, oly nagyszerű a természet haldoklása. A tavasz képe kellemes, elbájoló; de az ősze megkapó, nagyszerű. Egyes sárga levelek hullanak ölükbe s azok is mint ha susognák szeretsz-é, szeretsz-é??

Egyik sem szól, mind kettő tudja mint gondol a másik, néha egymásra tekintenek, s akkor el-elhal a szó. Végre Aladár megfogva Jolán kezét, ünnepélyes hangon szól:

— Jolán!! életem, több életemmel, több üdvömmel, szeretlek, mond szeretsz-é te engem? Mert ha nem szeretsz, érzem, hogy elkárhozom.

— Minek e szenvedélyes szavak Aladár? szívem nem idegen öntől, s lehet, hogy idővel ez érzélem szerelemmé változhatik.

— Elég Jolán, köszönöm. Várom, várni fogok szerelmedért örökké, mert én mást szeretni rajtad kívül nem tudnék ez életben soha. Csak egyszer hallhassam rózsás ajakadról a „szeretlek“ szót, nem cserélek e világ minden boldogságával, nem az ég örök boldogságával. Te vagy, te lész nekem boldogságom, te lész menyinyem. De ha nem találnál szeretni, ne véld, hogy e szív könnyen abba hagyja jogait,

ne véld, hogy gyáván s némán tűrni fog. Szerelmem óriási gyűlölséggé fog változni, mely boszút, véres boszút fog hozni mindenki fejére, ki utjába mert e szívnek állani.

— Az Istenért Aladár, kegyelmed nem tudja mit beszél! Nem hiszem, hogy érezné azokat, a miket mondott. Nem hiszem, hogy visszaélne egy nő gyöngeségével, kinek egy férfi ellenében nincsenek csak szavai és könnyei. Engem eltiporhat, semmivé tehet, de kezem csak akkor lesz kegyelmedé, ha szívem is beleegyezik. Mint mondám: érzem hogy hálával tartozom önnek, s hogy szívemet leginkább érdekli mind azok közt, kik atyám udvarában megfordultak; de most még nem szerelem az, szerelem nélkül pedig boldogságot nem képzelek házasság között.

— Engedjen meg Jolán; de nem bírok a tenger érzellemmel, mely szívemben zajong. Én magam is érzem, hogy szenvedélyem áldozatja leendek. Sokszor akartam szívemet lebeszélni, sokszor el akartam hagyni kegyedet, sokszor akartam el, messze menni, s a csatak zajában keresni szórakozást, de nem tudtam megválni azon kéjes gondolattól, hogy láthassam kegyedet. Az én életem többé nem az enyim, kegyed parancsol azzal Jolán, hozzáforrott az mint szikla a bérehez, mint napsugár a földhöz.

— Hiszem a mit mond Aladár, szólt Jolán bájos kék szeméit reá függesztve bánatosan, arcán látszik, hogy igaz szívből jön a szó s annál fájóbban esik, hogy ily örfeláldozó szerelmet most még viszonzni nem tudok. Szívemben él egy kép, kit bár nem ismerek, szeretek forrón, égetőn. Engedje meg, hogy e kép mosódjék el. Az idő talán kitörli azt onnan, s akkor helyébe a kegyelmed képét ültetem; de ha feltalálom e képet az életben — úgy azt fogom szeretni oly forrón, mint most kegyelmed szeret engem, s el fogok hervadni, mint a leszakasztott virág, ha ő szeretni nem fog; de szívem másé nem lesz soha. — De ígérje meg, hogy ha valaha ez életbe feltalálnám e képet, nem fogja magát megboszulni rajtam; hanem lesz jó barátom s viszont én is ígérem itt ünnepélyesen, a természet nagyszerű templomában

Isten színe előtt, hogy ha egy év alatt fel nem találom azt, kit keresek már régóta — kegyelmedé leszek örökre.

— Igérem, s úgy áldjon istenem mint igéretemet megtartom, szólt Aladár. Most pedig búcsút veszek kegyedtől s igyekezem a gondolattal megbarátkozni; de rövid időn meglátogatom ismét; ha megengedi.

— Örömmel, szólt Jolán s felkelt, hogy távozzék.

III.

A Csákányi család.

Másfelé visz történetünk fonala. Vas megyében a kies Rába partján fekszik Csákány, történetünk korában népes és csinos falu. Itt lakott a Csákányi család egy sarjadéka Csákányi Pál, nejével Keserű Máriával együtt. Csákányi Pál öszülni kezdő, de megtörni nem tudó férfi. Mintha most is legfeljebb csak 30 év nyomná vállait oly erő néz ki szeméből. Arcán s homlokán barázdákat szántott a felette elrepülő idő sulya, nehéz fájdalma.

Mert ha volt valakinek fájdalma, s ha valaha sors próbára tette valakinek türelmét, miként hajdan Jóbét, úgy bizonyára óriási próbára tette a Csákányi családot. Virágzó volt e család egykor, s hajlékának falai között az öröm tanýázott. Négy fiú gyermeke volt Csákányi Pálnak, derék, szép, nemes szívű fiúk. Három ott fekszik a hazai hantok alatt, hősi küzdelemben elesve. Boldogok! mert a haza szent porai fedik esontjaikat, s a szülék is bánatos szívvel bár, de megnyugosznak, mert nagy vigasztalás van abban, midőn oda mutathat a szüle: ott fekszenek gyermekeim, a hazáért véreztek el.

Az ilyenekért a lelkes honfinak és honleánynak, miként hajdan a spártai anyának nincsenek fájó könnyei.

De vigasztalta is őket a negyedik fiú a kis Pál: Mindeniknél délcegebb. Minha elhunyt bátyjainak szelleme összpontosult volna benne.

De amint felserdült, ez is elment a csatába; mert olyan idők jártak akkor, hogy a csaták fia mindig viaskodhatott a törökkel, kik pusztítani soha nem szüntek meg. A szülők, midőn elment nem tartóztatták, sőt örültek, hogy ez is odáig nőtt, hogy karjával segíthet a hazán, s három testvérét is megboszúlhatja. Táplálta őket a remény, hogy Isten talán negyedik fiokat visszahozza számokra, s majd babérokon pihenve csendesen töltendi napjait, nevelve ő is a hazának fiaikat, fiakat kik vészben, mint szerenesében livei legyenek.

De másként volt elvégezve. Egyszer csak azon fájdalmas hírt veszik a szerető szülők, hogy Pál fiok kevesed magával megtámadta Hasszán szigetvári basát, ki keresztyén foglyaival Szigetvár felé sietett s hősi hevében mélyebben bevágta magát az ellen sorai közé, sem hogy társai követlették volna, s kardja eltörvén elfogatott.

Mi kínos tudat a szülőknek, hogy fiok, egyetlen fiok török fogságban sinylik!! Inkább halt volna meg dicsően, miként testvérei, legalább tudnának sírhantjára borulni, legalább tudnák, hol kell felhantolni azt a helyet, hol végső reményök fekszik. Elmennének oda minden évben legalább egyszer s elmondanák, mi szép, mi nemes, s milyen vitéz vala, s fájó lelkök megvigasztalódnék.

Már öt éve mult, mióta Pálról semmit sem tudott a két öreg: él e vagy meghalt? Hol van? Magyarországon-é vagy Stambulban?

Most is midőn belépünk a családhoz, ott ülnek egymás mellett, talán mindenik egy gondolattal tépelődik, egyet kíván, hogy ha még él fiok csak tudhatnának róla, hogy mindent elkövetnének kiszabadítására. Mert nincs borzasztóbb s kétségbeejtőbb a bizonytalanságnál! . .

— Ugyan édes öregem, szólt az öreg Csákányi, megtörve a csendet, meglátjuk-é még valaha egyetlen fiunkat Pált. Nekem mindig él szívemben a reménységnek egy kis halvány sugára, hogy talán Isten megédesíti öregségünk napjait, hogy mi még boldogok leszünk. Adja Isten, hogy teljesüljön édes reményed szólt a nő mély fájdalommal. Én régóta mint

halottat gyászolom szivemben. Fel-feltünik emlékemben sugár termete, gyönyörű fekete szeme, féfias arca; de reményem nincs többé, hogy láthassam. Boldog vagy te, kinck még reményleni tud szived!

És ekkor arcát tenyerébe hajtva zokogni kezdett, fájó könnyei átperegtek ujjai közt. A mint magát kizokogta, megkönnyebbülve kelt fel, midőn lódobogás vonta magára figyelmeket. Nem sokára az udvaron termett a lovas: Gyönyörű délceg fiatal fiú, holló sötét paripán.

— Itthon vannak-e szülőim? szolt az ott termő cselédhez Pál, mert ő volt, a kit oly régóta várva várnak.

— Maga az Pál urfi? szolt az öreg hű András s oda rohant urához, csaknem félőrülten. Istenem! ez ő — látom, hogy ő — még sem akarom himni és elszaladt, a nélkül hogy felelt volna Pál kérdésére.

Pál sietett a lépcsőkön félfelé, s a mint belépett, elhalt a szó ajkain. A szívébe feltolult érzelem nem engedte szóhoz jutni.

Ki irhatná le az anya örömét, midőn rég sirban hitt fiát viszont láthatta. Oda rohant fiához, s ezen szóban „Fiam“! kifejezte mind azt, mit anyai szíve, az a forrón szerető anyai szív érzett. Oda borult fia keblére és sirt, zokogott; de ezen könnyek mennyire különböztek az előbbiektől! Olykor a könnyeken keresztül áttört az a boldogító égi mosoly, mely a szív legbensőbb örömét fejezi ki. Az öreg Csákányi elfogódva nézte a jelenetet, végre is ő szólalt meg:

— Ugy-e megmondtam öregem, hogy kedves fiunk Pál haza jön, s mi még véghetetlen boldogok leszünk. Gyere fiam hadd öleljelek én is keblemre. Hadd dobogjon itt szived.

Később magához térve a család a véghetetlen örömből, elbeszélte Pál miként szabadult ki. Hogy szeretett bele a basa leánya, s hogy szöktette meg, micsoda veszélyeken ment keresztül, míg haza érkezett. Oly érdekléssel hallgatták az öregek, hogy elfeledkeztek még arról is, hogy a vacsora ideje elmúlt. Mi minthogy nem tartozik történetünk fonalához, mellőzzük annak leírását.

A mint bevégezte elbeszélését Pál, az öreg Csákányi szólalt meg.

— De meg is üljük ennek örömét édes fiam, rendezek olyan lovagjátékot, a melyről még századok múlva is beszélni fognak. Hadd tudják meg, hogy az öreg, gazdag Csákányi Pálnak egyetlen fia megérkezett, kiszabadult. Meghivom Vas- és Zalamegyének összes nemességét, fiatalságát.—Te is fiam azt hiszem résztveszesz benne, meg mutatod hogy acél karod nem lankadt el a török fogságban.

—Jól van atyám; részt veszek benne, de nők is legyenek, mert ezek nélkül nem érdekes a küzdelem. Hadd lelkesítsenek bennünket a szép szemek villámai, s hadd legyen egy, ki jutalmat adjon a győztesnek.

— Lesznek fiam! A mint hallom, Petes András uramnak is Zalamegyében, ki régen, sok évvel ez előtt harc társsá volt, s kit husz éve nem láttam, igen szép lánya van, őt is el hívom, lányát megteszszük az ünnep királynéjának, s majd neked is választunk egyet.

De hagyjuk itt a családot boldogságának tengerén evezni, s ugorjunk pár hónapot, hogy történetünk annál hamarább véget érhessen.

IV.

A lovagjáték.

Eltelt egy pár hónap is Pál hazajövetele óta a készülődésekkel s hivogatásokkal, midőn csakugyan elérkezett a várva-várt nap, s nem egy ifju szive dobogott előre a győzelem reményétől, kivált midőn megtudták : hogy Zalamegye szépsége a tündérbájú Petes Jolánka fogja a győzöt megjutalmazni, kit az öreg Csákányi atyjával együtt maga személyesen hívott meg, s kik a meghívást örömmel fogadták el.

Kövecsesi Aladár is elhatározta: résztvenni a lovagküzdelemben, mely mint ritka tünemény már e korban, annál nagyobb közbeszéd tárgya lön. Leginkább azért hatá-

rozta el magát, hogy kitüntesse ügyességét imádott Jolánja előtt, kit már csaknem úgy tartott mint jövendő jegyesét, mivel az általa határuil kitüzött évnek nagy része eltelt, s ki szinte már barátkozni kezdett azon gondolattal, hogy e férfi karjai közt kell elhervadnia, mivel tudta, hogy vele boldog sohasem lehet, féltékenységgével agyon fogja kinezni, s örökké mérget fog vegyíteni a szerelem, a boldogság mézédés cseppjei közé.

Aladár reménylette, hogy ha erős s gyakorlott karja legyözendi mind azokat, kik a homokon mérközni akarnak, nagyot fog nyerni Jolán szivében, mivel a női sziv szereti férfiban a vitészséget, az erőt, tudván, érezvén jól saját erőtelenségét.

A falun kívül volt egy gyönyörü szabad tér, ezt homokolták meg apró lágy homokkal, hogy annál kevesebb életveszélylyel legyen összeköttetve e valóban férfias mulatóság. A hely körülvétetett az erdőből ide szállított lombos fákkal, hogy a nap sugárai ellen habár csekély védelmet is nyujtsanak; a fákon belül valának elkészítve a nézőhelyek, s egy rész külön a harebiráknak, melyek mindenike előtt, erős drótból készült rostélyzat állott, hogy az eltévedt kopja kárt ne tegyen a nézőkben.

Közeledett a játék kezdete.

A nézők már elfoglalták helyeiket, köztök a gyönyörü rózsabimbók Vas és Zala szépségei. Jolán is elfoglalta fénylyel készült trónusát. Mellette ült apja s Csákányi nejével. Az egész nézőközönség szeme csak ő rajtok függött. Mily bájos ellentét. Három becsületben, s tisztességben megöszült öreg között egy feslő rózsabimbó.

Jelt adtak trombitákkal, s bevágtattak leeresztett sisakrostélylyal s gyönyörü paripákon a deli leventék. Mindeniknek kezében kopja, melynek hegye bőrből készült gömbben végződik, hogy sebet ne ejtsen. Csapatokra felosztva állának egymás ellenébe, s az leend a gyöztes, ki utoljára marad úgy, hogy vagy egy ütést sem, vagy legkevesebbet kapott a többiek közül. Mert ki három ütést kapott, annak a játék tör-

vényei szerint ki kellett tüstént lépni a vivók közül. A két fél az által volt egymástól megkülönböztetve, hogy míg egyik csapat bajnokainak sisakjánál kócsagtollat lengetett a játszó szél, a másik csapat bajnokainak sisakját sastoll ékesíté.

Már a többieknek mind ki kellett lépni a sorompóból, csak kettő maradt a küzdőhomokon. Egy részről is egy, más részről is egy.

Az egész közönség feszült figyelemmel várta: ki lesz a győztes? melyik nyeri el az ezüst koszorút? A sastollas különösen ügyessége, testének hajlékonysága, s lovának ügyes kormányzata által vonta magára a figyelmet.

Jolán is feszült figyelemmel nézte a küzdőket, kik egyes fogásaik s biztos hajításaik által igyekeztek egymást felülmulni. Testállásából következtetve, bár arcát nem látá, biztosan következteté, hogy a kócsagtollas Aladár, és mégis nem ohajtotta hogy győzzön, hogy ő nyerje el kezéből a koszorút. Szive akaratlanul a másik délcegebb állású s ügyesebb lovag felé vonzá.

— Nézd csak leányom, szólt az öreg Petes, most azt hitte a kócsagtollas, hogy találja a sastollast; de ez oly ügyesen kapta el a kopját s hajította rögtön vissza, hogy nem volt ideje kitérni előle, s már két foltja van, míg a sastollasnak egy sincs.

Alig végzé e szavakat András ur, midőn az egész közönség hangos éljen-ben tört ki. Éltette a sastollast, ki az alatt míg András ur beszélt, épen szive felett találta kopjájával a kócsagtollast, kinek a játék törvényei szerint el kellett hagyni a sorompókat. Most a harcbirák győztesnek nyilváníták a sastollast s kérték, hogy emelje fel sisakrostélyát s vegye el az ünnep-királyné kezéből a koszorút.

Felemelte a lovag a sisakrostélyt, s ott állt a fiatal Csákányi Pál, a küzdelem hevétől kipirult arccal, mint egy hadisten. Gyönyörű, férfias arcán a győzelem öröme ragyogott, nagy fekete szemeit vigan hordozá körül a néző kö-

zönségen, s mint Jolán felé fordult tekintete, ez szívéhez kapott.

— Ez ő, ez ő— suttogá önmagának, kit szivem oly forrón várt, s kiért szüntelen dobogott.

Majd a lovag elcibe száguldott, s keesteljesen üdvözölve, megállt, hogy a koszorut elvegye. Levette sisakját s szétomoltak vállain barna hajának gazdag fūrtei.

Jolán reszkető, remegő kézzel tette fejére a koszorut s így szólt ünnepélyesen :

— Adja Isten lovag, hogy bármikor küzdend hazánk elleneivel, mindig koszoruzottan térjen haza!!

— Köszönöm nemes hölgy! s várta, hogy ismét megszólal az a rózsás pici száj, várta, hogy ismét hallani fogja azon édes hangot, mely sziveig hatott.

A távolból egy férfi kísérte őket figyelemmel, Kövecsesi Aladár halálsápadtan s boszút lihegve.

Ez után is folyt még a lovagjáték s Jolán többnek nyujta győzelmi koszorút; de Pál többé részt nem vett benne, mivel elégnék tartá egyszer győzni s a többit a vendégeknek engedte át.

Oda ült ő is szülei mellé s Jolánhoz alig szólt pár szót, csak szemeik találkoznak néha s mégis midőn a lovagjátéknak vége lőn, érezte, hogy szeret. Jolán szerette már régen-régen, mielőtt ismerte volna, mert eszményképét látta benne megtestesülve.

A lovagjátékot nagyszerű lakoma váltá fel, Aladár is táncolt Jolánual, s ha bár ez semmi hidegséget sem mutatott irányában, de azért érezte, hogy beállt a forduló pont s ha arra gondolt, hogy Jolán másé lesz, nem titkolhatta el halálsápadtságát s Jolán nem egyszer kérdé:

— Mi lelte önt Aladár?

— Semmi, semmi, szédülésem van, felelt ő reszkető hangon.

Más nap haza felé távoztak a vendégek s velők Petes uram is; de mielőtt elindultak volna, Pál mind tőle, mind Jo-

lántól kikérte, hogy őket odahaza is, saját kastélyukban meglátogathassa, mibe azok örömmel beleegyeztek.

Aladár is velök együtt utazott el; de egész uton szívével s démonjával küzdött; melyek szüntelen boszúra tüzelték, ha Jolán csakugyan nem neki nyújtja kezét. — Nem gondolt szent ígéretére, sőt esküjére. Csak egy gondolat lebegett előtte szüntelen: hogy Jolán másé lesz. Átkozta Csákányi Pált, átkozta a törököt, miért nem kínozza, ölte agyon, hogy többé haza ne jöhetett volna.

A mint Jolánék haza értek Petesfalvára, néhány nap múlva megtette Pál az első látogatást s még egy pár látogatás, s a két szív úgy összeforrott, mintha évek óta szerették volna egymást, s mit Aladár évekig el nem érhetett, Pál egy pár perc alatt elérte azt; s a közeli ismeretség, a gyakori együttlét még növelte ezen költői, ábrándos szerelmet, melyet az egymás iránti tisztelet és becsület vett körül örök fényével.

Mert mily nagy volt az ellentét a két férfi között! Aladár is bátor, vitéz, de tetteivel fenhéjazó, kérkedő, másokat lenéző. Pál vitézebb, bátorabb, de szerény; amaz mindenben tulesapongó, szenvedélyeinek mindent feláldozó; emez pedig szenvedélyeinek soha nem rabja. Amaz csak úgy kívánt használni hazájának, ha saját érdekét is előmozdítá, vagy legalább dicsőség háramlott reá, emez mindig csak hazája dicsőségét tartotta szem előtt.

Ha szépséget tekintünk, az előny itt is Pál részén volt; ki a férfiszépség eszményképének bátran beillett volna.

Igy állván a körülmények, nem csuda, ha Jolán szíve eszményképét szerelemmel karolta át, s Kövecsesi Aladárt, ki iránt soha szerelmet nem érzett, de mint élte megmentőjét hálás érzelemmel szeretett, egészen elfeledte.

Tudta ugyan Jolán s felidézte elméjében Aladár szenvedélyes szavait, melyet neki egykor mondott; de még sem hitte, hogy aljasságig vetemedjék, nem hitte, hogy boszút álljon rajta s most már jegyesén Csákányi Pálon.

Nem ismerte jól Aladár szívét!!!

V.

A boszu.

Aladár, mióta Csákányi Petesfalvára járt, nem mutatta magát. Bus magányba temetkezett. Nyugodt pillanataiban belátta, hogy neki semmi oka nincs Jolánra haragudni azért, hogy mást szeret, mert neki többször kinyilatkoztatta, hogy nem szerelem az, mit iránta szívében érez, legfeljebb baráti érzelem. Belátta, hogy neki fájó szívvél bár, de megnyugodni kellene a végzetten, midőn az, kit ő oly forrón, oly lángolón szeret, boldog lesz, habár más karjain. Mert ki parancsolhat a szívnek?!

De ezen eszmék csak nyugodt pillanataiban fordultak meg Aladár agyában, mert sokszor, kivált utóbbi időkben, annyira elragadta néha szenvedélye, hogy boszút, véres boszút akart állni nyomban rajtok, s már a módokról is gondolkodott.

Több ízben elhatározta, hogy Csákányit párbajra hívja, így legalább egyikök meghal; de nem merte tenni, mert halotta, sőt tapasztalta bámulatos ügyességét, s így olesó áron, boszú nélkül elveszni nem akart.

Épen gondolataival tépelődött, midőn egy szolga levelet hozott Jolántól.

Remegő kézzel töré fel a pecsétet, hátha mégis őt, őt választja.

A levelet hangosan kezdé olvasni, miután a szolgát kiküldé.

Kedves barátom!

Engedje meg, hogy így szólítsam azt, kinek életemet köszönöm. Emlékezhetik, hogy egykor feltártam kegyelmed előtt Aladár! szívemet, hogy ez egy eszményképet szeret ábrándosan, égetően s hogy csak akkor leszek boldog, ha ezt feltaláltam. És én valóban feltaláltam azt s boldog volnék,

ha nem tudnám, hogy a távolban van egy szív, melynek minden dobbanása értem ver s melyet én nem viszonzozhatok.

Nyugodjék meg kegyelmed a sors végzetén, s tekintsen engem legjobb barátjának, mint én legjobb barátomnak nevezem, s fogadja el szíves meghívásomat, midőn kegyelmedet mennyegzői ünnepélyemre, mely két hét múlva lesz, meghívom.“

— Ott leszek! — szolt vadul kacagva Aladár. — Ott leszek, de jaj nektek! Gyűlöllek benneteket, s boszút állok rajtatok.

Aladárt egészen megzavarta a levél, hitte, sőt tudta már, hogy Jolán Csákányié lesz; de mégis reménylett, hátha mégis mégis elmarad. Az ilyen valóság bármikor jöjön, meglepő, különben is a szerető szív minden vékony reményszálacskához erősen ragaszkodik.

De hagyjuk itt Aladárt, s térjünk vissza történetünk többi személyeihez.

Ki volt most boldogabb, mint az öreg Csákányi és neje. Alig bírták elviselni a nagy boldogság édes terhét. Petes uram is szívéből örült, hogy leánya ily derék férfihoz mehet nőül.

Mindkét család készült a mennyegzőhöz, hogy a lehető legfényesebben kitegyen magáért.

Már elérkezett a mennyegző napja. Felöltöztették a menyasszonyt ékes, fehér ruhába. Fejére tették a drága kövekkel kirakott aranyos pártát. Beh gyönyörűen nézett ki, mint egy angyal, kinek csak szárnyai hiányzanak. Arca dícsőült volt a boldogságtól. Mellette állt vőlegénye diszes magyar öltözetben. Ugy elnézték egymást. Néha nem bírta meg szívök a véghetetlen boldogságot, s oda borultak egymás kebelére, s mit érzett ilyenkor szívök, . . . nem lehet azt kibeszélni. Óh egy ily perc felér egy élettel, felér az örök boldogsággal.

Majd elindultak az avas, régi templomba, melyet Petes uram valamelyik őse építtetett, s ott egybekötötte őket az Ur szolgája.

Egymáséi voltak tehát örökre, jóban és roszban, örömben és fájdalomban osztályosak.

Csak egy gondolat zavarta Jolán boldogságát. Aladár nem jött el, Aladár boszút forral, mert ismerte, hogy örült szenvedélye mindenre képes.

Már el is kezdődött a mennyegző, melynek leírásával nem untatom olvasóimat, végét is érte Petesfalván, Aladár még sem érkezett meg.

A mint a mennyegzőt bevégezték Petesfalván, mely jó lovakon mintegy másfél napi járó földre esett Csákánytól, elindultak, hogy Pál hazavigye mennyasszonyát az ősi kastélyba.

Jolán könnyezve vált meg a helytől, hová annyi édes és keserű emlék kötötte. Minden bokor, minden virág ismerőse volt, mintha azok is éreznék, hogy itt hagyja őket, búsan hajtogatták fejüket, búcsút intve.

András ur nem tudott megválni leányától. Hadd édesítse meg öregsége napjait Jolánjának csókja, hadd legyen ő végnapjaiban szeretettől környezve, körülövezve.

Épen estve volt midőn megérkeztek. Az esti szürkület kezdé beleplezni a földi tárgyakat. Folytatták, mit Petesfalván megszakítottak, a mennyegzőt.

Nagy kert vette körül Csákányi kastélyát, melynek lombos fái alatt ülőszékek valának. Ide jöttek aztán ki a vendégek. A fiatal szerelmesek itt suttogtak egymásnak örök szerelmet, holtig hűsöget. A méla hold szendén küldé sugarait. A csillagok ezrei bájosan ragyogtak. Minden oly néma, oly csendes, még szellő sem zavarja a természet némaságát. Megmegzörren a bokor, a szerelmesek ijedve ugornak fel; talán irigy szem kileste, kihallgatta boldogságukat, — pedig csak egy gyík szaladt keresztül, az is párjához sietett.

Egyszer csak mintha száz meg száz malom zúgása, dübörgése közelednék, oly forma zaj zavarja meg a néma éjszent komolyságát.

— Mi lehet az? — kérdék csudálkozva egymástól a vendégek. De a kérdésre senki sem tudott felelni. A zaj pedig

nőttön nőtt, közeledett. Már világosan kivehető vala, hogy lovasok jönnek véghetetlen mennyiségben.

Egyszerre mint rémhír terjed el közöttök: Jönnek a törökök!

— De hol vennék magokat? A szigetvári basa Hasszán csak nem mer emyire jönni dülő csapatjaival?!

— Be kell várni kik lesznek, — szolt az öreg Csákányi, — s ha meg kell halnunk, elveszünk mindnyájan, de rabszolgák nem leszünk.

Mintegy fél fertálynyi idő telt el a legkinosabb várakozásban, midőn azok sejtelmeit, kik törököknek vélték az óriási zajjal közeledőket, a legszomorúbban igazolta a valóság.

Minden oldalról felgyújtották a falut, s felhangzott „Allah“ kiáltások.

Jolán oda bujt völegénye most már férje Pál kebelére, miként kis galamb szokott urnője ölébe a héja elől.

— Meghalunk édesem, érzem, meghalunk mindnyájan; de majd boldogok leszünk ott fenn. Csak arra kérlek, — és hevesen csókolá férjét, — hogy ölj meg engem, nehogy török fogságba jussak, ha mindnyájan elvérzetek.

— Dehogy halunk! Megmutatjuk a töröknek, hogy nem oly könnyű boldogulni kevés, de elszánt s bátor férfiakkal, — szolt Pál; de maga sem hitte, a mit mondott. És ekkor ott hagyta kedves Jolánját, hogy nehéz kardját oldalára csatolja.

— Fegyvert ragadjatok ti is, — szolt barátaihoz, ha el kell is veszniünk, gyáván ne vesszünk el s ez legyen jelszavunk: „inkább halál, mint gyalázatos rabszolgaság.“

Nem sokára ott termettek a száguldó törökök, de véres fővel vonultak vissza a jól talált kopjáktól.

De jött helyettök száz annyi, ezer annyi, ki birna ily tenger népnek ellentállani!?

— De ki az ott hófehér paripán? nézd csak leányom, — szolt az öreg Petes Jolánhoz, nézd mint biztatja a többieket. Nekem ugy tetszik, hogy Kövecsesi Aladár.

— Ő az, — szól elhaló hangon Jolán, — de egyszerre felegyenesedett alágörbedt termete, s úgy állt ott mint egy Cherubin, mint egy boszúló angyal, felemelve jobb kezét ég felé; csak emyit szólt:

— Istenem, égi atyám, ha el kell is vesznünk, boszúlatlan ne hagyj az esküszegőt, ki mindenét, még hazája szent szerelmét is képes feláldozni nemtelen boszújának azért, mivel egy női szív őt nem szereti!

Minek rajzoljam tovább a történeteket? Nem erő küzdött itt erő ellenében, hanem tengernyi nép 40—50 erős karú, bátor férfi ellenében.

A mint látták a férfiak, hogy el kell veszniök, nincs menekvés, minden oldalról körül vannak vétetve, engedtek nők s kedveseik kéréseinek, s önnön magok verték át szívöket, azt az édes szerető sziveket, hogy fogságra ne jussanak.

Kiléptek páronként s ott a török sereg szemé láttára csókok között döfték szívökbe a tört, s kedveseik vérével befejskendeztetten rohantak mint böszült oroszlanok a törökök közé, s ott megboszúlva magukat, hősiesen veszték el, átkozva Kövecsesi Aladárt, kinek tulajdoniták egyedül, hogy a török nyakokra jött.

Jolán ott csügg most is férje nyakán. Oly rövid ideig élvezték a földi boldogságot! Jolán édesen hosszan csókolja Pálját, ki markolatig döfi törét kedvese szívébe, s azzal rohant ki, hogy lelke Jolánéval egyesülve érhessen fel az égbe.

A mint Kövecsesi Aladár a tűz vakító fényénél látta Jolán vérével felszökkenni, látta mint hanyatlik alá, göresösen szívéhez kapott, aztán fejéhez, majd megsarkantyuzta lovát s eszeveszvetten száguldott a néma éjszakába... Megörült...

A kik csak Csákányi kastélyában voltak, elveszték mind egy lábíg a nélkül, hogy egy is megadta volna magát közülök. Beváltották jelszavukat.

Testöket ott hagyták temetetlen. A mint aztán eljött az éjszaka, egy lovag jött hófehér paripán, úgy elsirt, úgy elzokogott Jolán holtteste fel s reggel felé ismét elszáguldott, s azóta minden éjjel megjelen. Ilyenkor arcának mogorva vo-

násai átszelidülnek, s oly jóságos kifejezés ül azon, oly hű kifejezése a mély bánat- s fájdalomnak.

Majd a falu megmaradt népei hazaszéledezvén, eltemették a halottakat s a tavasz beültette sirjaikat illatos virágaival.

Most ott porlanak ismeretlen sirhantok alatt; s az egykor oly boldogokról, jelenben, századok múlva, csak a történet műzsája emlékezik, s emlékeiket csak a költő borongó lelke keresi fel olykor-olykor.

* * *

Csak arról világosítom még fel olvasóimat, hogyan történt, hogy Aladár oly könnyen nyakokra vitte a mennyegzői vendégeknek a törököt?

Midőn Jolántól azon felebbi levelet levelet kapta, s halottuk szájából ama végzetes szavakat: „Majd ott leszek!“, örült szenvedélyétől, boszúvágyától elragadtatva, egyenesen lóra ült, s mint fergeg Szigetvár felé száguldott. Itt könnyű volt neki, Hasszán basát a tett véghezvitelére birni, mivel ezt egy részről kecsgettette a gazdag zsákmány reménye, más részről hitte, hogy Csákányit, ki várából szökött meg, ismét kézre keritheti.

Hogy ily észrevétlenül s váratlanul lepték meg Csákányikat, azért történt, mert mennyire lehetett, erdei utakon jöttek, s mindazokat, kik hirt vihettek volna, leölték.

S z i v o s M i h á l y .

F o r r á s : „Vasárnapi ujság“ 1861. évfolyam, 78. lap, „Adatok Magyarország multjából“.

V á g y a i m.

El-elszárnnyal lelkem messze, messze
Boldogító üdv után cpedve ;
El-elrepül nyájasabb hazába,
Hol ir terem vérző bánatára.

Mert hangjára a fájó kebelnek
Itt csak kínos bánatok felelnek,
S ha örömdalt zeng is: szózatára
Fájdalom-viszhang búg vissza rája.

És ha olykor-olykor életemnek
Jó egy perce, midőn e kebelnek
Nyilik egy-egy hervatag virága,
Csak tört kebel tört reményvirága.

E világ nem, nem lehet világom,
Más hazába, más vidékre vágyom,
Hol nyájasabb az ég, s a kebelnek
Örömére örömek felelnek.

Hol az éj derültebb, s a csillagok
Égi fényén nem bánatköny ragyog;
Hol a harmat nem búbanat könye
De az öröm ezer színű gyöngye;

Hol a napnak fényes ragyogása
A nyájas ég nyájas mosolygása;
Oda vágyik lelkem, oda szárnyal,
Fölcserélve e kínok honával.

P a p F e r e n c .*)

*) A korán elhunyt ifju utolsó műve

A számüzött.

Leszállt az alkony, barna szőnyegével
Takarva be a szenderülő tájat . . .
— Az égre felhők tornyosúlnak össze
Mogorván, mint a szívjegesztő bánat . . .
— Sötét van . . . Ah! tán a vihar kioltá
Fénylő csillagit a borongó éjnek ;
. . . Mint a világnak romboló viharja
Kioltá lángját szűmben a reménynek ! . .

Sötét van, s utam véget még nem ére ;
Haladnom kell, hogy biztos helyre jussak,
. . . De merre? . . . Oh! e nem ismert vidéken,
Hogyan találjam föl a biztos utat? . . .
— Midőn a napnak végmosolya elhalt
Körülem róna, s távol bére valának,
. . . De ember, s lakja nem tűnnek elő, mely
Nyugtót adna a puszta vándorának . . .

Tévelyegve járok . . . Itten egy kidőlt fa
Állja el utam korhadó testével . . .
— Ott egy bokor, mint pénzsovár haramja
Ijeszt a széltől ingatott fejével . . .

Most az ut elvész . . . s fáradt lábaimmal
Veszélyes lápba süllyedek . . . Oh Isten!
Csak egy csillagot, csak egy fénybogárt küldj,
A mely előmbe vezérsugárt hintsen! . .

. . . Oly nehéz a lég, mint fogoly-sohajtság,
S hideg, miként a hólt — szűz néma ajka;
És a táj mint az örült lelke dúlott . . .
Feldulá az ős . . . egy virág sines rajta.
— Ah! bár lehetne kísé megpihennem,
Néhány rövidke percig . . . ah! de hol, hol? . . .
Az erdő rémit . . . vad kiált belőle,
S a sikon át a bűsz vihar fú, tombol! . . .

— — Ah mi boldog, ki kedvesek körében
Örvendi át e kínos hosszú éjjet —
Ki hú nő karjain nyugszik álmodozva,
Vagy jó barátok közt vigadva élhet! . . .
. . . Haj! volt idő, a melyben kedvesim közt
Ivám én is az öröm méz-poharát,
— Csakhogy már régen . . . Midőn még egemre
Boldogság napja hinté el sugarát . . .

Oh ti mult idők! . . . éltem jobb korának
Immár örökre elrepült idői!
(Mi kéj e szívnek emlékezni rátok! . . .)
Mért nem lehet már néktek vissza jőni? . . .
— Vétkeztem tán vagy Isten rendelése,
Hogy éltem' a kín vad viharja hányja? . . .
Oh szóljatok! . . . Oh csak egy vigasz hangot!
— — Vagy nincs válasz a számüzött szavára?

Nincs . . . nincs! . . . mert e kíu nem bűnöm jutalma,
S Isten sem adta . . . Ő ilyet nem adhat! . . .

Embertől jött ez . . . Igen! mert az ember
— Ha kinezni kell — legvadabb vadállat! . . .
— — Hazám volt . . . és én honfű e honban,
Ki vérem ontám érte száz csatába,
. . . De jött a zsarnok . . . jött és száműzés lett
Honszerelmeknek érdemetlen ára! . . .

S most bolygom im, mint az eltévedt gyermek,
Bolygom az élet utlan erdejében,
Mig a halálnak elhívó parancsa
Meg nem szünteti sajtó szenvedésem! . .
— — De mégis Isten! hogyha van számomra
A boldogságnak homokszemje nálad:
Csak addig őrizd, addig tartsd meg azt, mig
Megláthatandom egyszer szent hazámat! . . .

Király Pál.

A hűségese békó.

(Genre.)

Vásárra ment minden ember,
Csak a dade maradt otthon.
Gondolkozott, hogy hát hiszen
Elmehet ő csak akarjon.

A fűjő mellől hirtelen
Előránt egy rozsdás békót,
Vasból volt az, mert hát hiszen
Aranya neki soh'se vót.

Ezzel a hátára veté
És elindult a vásárra:
„Nagyon sok most a gazember,
Hát ennek is nagy az ára.“

Sétálgatott a vásárban,
Nagy hetykén mert ő csak árúl.
Goldolkozott jó ebédről,
Fris cipóról, szalonnáról.

Majd elindult a szabókhoz
Szép ruhákban gyönyörködni.
Volt ott dolmány paszamántos,
Veres radrág, veres lajbi . . .

'Tudj' isten! ő nem akarta,
De hát már a sors hozta így
Egy szép lajbi csak azt sugta:
„Kedves dada magaddal vigy.“

Ő engedett a szép szónak,
Hogy is volna oly kőszíve!
És a guba alá rejté,
Forrón dobogó keblére.

Az egészről csak az történt:
— No hiszen ez nem nagy dolog —
Hátáru a rozsdás békó
A lábára csukorodott.*)

---

*) Csukorodott: ettől rácsukódni; sok helyen használják.

Anya és honleány.

Egyetlen fia volt
Az édes anyának,
Az is a jó fiú
Elment katonának.

Siratta az anya
Egyetlen gyermekét;
De büszke lett reá,
Hogy szülötte honvéd.

Vitéz lett a fiú,
Magyar volt a lelke,
Honért, szabadságért
Lángolt minden vére.

Majd a haremzőről
Hirnök jó és szóla :
„Hős fiad elesett
Sirasd édes anya!”

S a jó nő leküzdi
Mélységes fájdalmát,
S a jöttől kérdezi :
„Mi nyertünk-e csatát?”

„Nem nyertünk, nem nyertünk,
Oda a szabadság,
Elveszett a csata
Vele Magyarország!”

És a nő felsikólt,
Ajka két szót rebeg :
„Fiam! Magyarhazám!”
És szive megreped.

Kecskeméthy János.

Családi jelenet.

(Nov. 10. 1860.)

Repülni vágy lelkem, repülni hozzátok
Szerény lakóihoz szerény hajlékoknak;
Kiknek szívökben a szeretet s reménynek
Zöldelő szálai örömmé fonódnak . . .
Csakhogy az a szivből oly hamar elszállhat . . .
— Mért is adott Isten az örömmek szárnyat!

Ott áll az ócska ház, szétmeredt arcával
Búsan tekingetve a keskeny utcára,
Mintha már sokalná az éveknek számát,
Miket a vén idő vésett homlokára;
Mint egy vén zarándok, lecsüggesztett fővel,
Elvesztett ifjúság — elvesztett erővel.

Görnyedező falja alig bírja terhét
A széltől megritkult fekete földélnek;
Koporsónak vélnéd düledező falját,
S fekete földelét ócska szemfödőnek. . . .
Megtépve, szaggatva az is a szélvészről,
Mint a reménység a kétségbeeséstől . . .

Szemfedő . . . koporsó . . . a halál ruhája . . .
    Miért e szomorú, lélekölő képek,
Melyek megtépik a képzeletnek szárnyát,
    A hitnek palástját öltvén fel a lélek . . . ?
Szemfedő, koporsó, de mindent elzártok
Csak a hit és remény tör által rajtatok . . .

Egy kicsiny mécesnek homályos sugára
    Török meg ablakán a szegényes háznak,
És a halálsendet ott benn a szobában,
    Megtöri reszkető hangja az apának:
„Fiam! — édes fiam! — szeresd a hazádat,
Ne feledd — ne feledd — jó édes atyádat!”

S a reszkető hangok, s a reszkető ajkak,
    Hogy el-elhallgatának, hogy meghidegültek,
Mintha csak azért lett volna élet bennök,
    Hogy beléjük öntse áldását a lélek . . .
S abban az utolsó áldásban az élet
Örökre elhalt-é? vagy talán feléled?! . . .

És a fiú ott áll lecsüggesztett fővel,
    A bánatnak könye peregvén arcára,
S bánata könyével, szive fajdalmával
    Ráborúl zokogva a hideg hullára . . .
S reszkető ajakkal rebegi hazáját . . .
. . . Oh isten, oh isten! hallgasd meg imáját! . . .

F e j é r B a r n a .

N é p d a l.

Azért kalászt aratni kell,
A szép leányt szeretni kell,
S hogy édes legyen a szája:
Csókot kell hinteni rája
Mindennap! . . .

Mit ér az a hideg kebel,
Mely csak búbánatot nevel? . . .
— Szerelem a szív virága,
S csók-harmat kell e virágra
Mindennap.

Azért van szív, hogy szeressen,
Azért van lány, hogy szeressem;
S arra való az én subám,
Hogy betakarja a babám
Mindennap!

Király Pál.

A t t i l a.

(Pályanyertes költői elbeszélés.)

I.

Letűnt a nap régesrégen,
Annyi század mulófélben;
A mult egy sír és e sírban
Annyi öröm, annyi bánat,
— A mi soha fel nem támad —
Minden, minden temetve van . . .
A mult egy sír s e sír felett
— Mit eltemetni nem lehet,
Mi e sírnak gyászos őre,
Tán hogy beszéljen felőle —
Csak az emlék az a mi él,
S zárt ajkkal is fennem beszél,
Oh! ez emlék röpke szárnynyal,
Lelkemhez is el-elszárnnyal,
És ha eljön és ha beszél,
A sziv sajog beszédénél.
Suttogva szól halófőnyről,
Elmult letűnt dicsőségről,
Beszéli az elmult időt.
Hallgassuk őt, hallgassuk őt!

II.

A kürt rivall, mint áradat
 A hang betölti a hadat,
 Végre távol kéklő bércen
 Szárnyaszegett madárképen,
 Mint haldokló sohajtása:
 Halt el a kürt riadása.
 Hangzott a kürt s reá a nép
 Szellős sátorából kilép,
 S egy domb előtt köröskörül,
 Mind összejö mind egybegyül,

— Ott vannak az ősz daliák
 Longó fürtű fehér hajjal,
 Ősz vitézek, bölcs honatyák,
 Erős szivvel, erős karral.
 Aztán a nép, az ifju nép,
 Egy-egy athléta mindenik;
 Rendül a föld, mosolyg az ég
 A merre mennek lépteik.

Ott vannak mind . . . Oh a remény,
 Az édes bájos tünemény,
 Mely mint szent tűz az oltáron:
 Ott lángolt a pusztaságon,
 Az a remény, mely szivökben
 Vesztatűzként lángola fenn . . .
 Az a remény, mely ki nem hült --
 Valóvá lón, megtestesült:
 Lettek hazát . . . igen!
 Ott fekszik gazdag ékiben.
 Erdő, mező, csörgő patak,
 Lágyan ringó ezüst tavak,
 Az üde lég, bájos vidék:

Mind az övék, mind az övék . . .
 . . . Oh mikor még nem volt helyök,
 Hol lehajtsák fáradt fejök',
 Midőn annyi vész közepett:
 R em é l n i i s e r ő k e l l e t t . . . ! !
 És ime most szívök álma
 Valóságot ölt magára;
 Im itt a hon mint menyasszony,
 Felöltözve dúsgazdagon.
 — Ott állt a nép s a kürt ismét
 Harsogva zúgott szerteszét,
 S a mint a hang el—messze szállt:
 A dombtetőn egy férfi állt.

III.

Fényes sugár, napsugára
 Rávetődik a szép tájra,
 A szép tájnak virágára,
 A virágnak harmatára.
 S a harmat őt megfőrösztí,
 Csókjával tovább eresztí,
 Eleresztí, elbocsátja,
 És az elszáll, más virágra.

Szép volt a regg, a nap épen
 Feltűnt bíbor köpenyében,
 És a dombon a férfi szólt,
 S szava menynek dörgése vőlt:

„Hunnok népe, vitéz hősök!
 Messze földről egy követ jött;
 Egy követ jött és e követ
 Honra hívja a nemzetet.

Elmondja, hogy császár lánya
Sötét börtönbe van zárva,
Be van zárva el van fogva —
— De hadd beszéljen ő maga.“

Attila szólt és utánna
Ősz hajával szakállával,
Halvány redős arcájával,
A követ lépett nyomába.

„Igen, igen vitéz hősök,
Igazat monda vezértök;
Ott van, ott sir császár lánya
Sötét homályos zárdába’.
Ott van — ott sir — mintha látnám,
Mintha soháját hallanám,
Mely mint szellő a sírokon :
Kél a halvány ajakakon . . .
. . . Ott sir, eseng, oh de atyja
Szavait meg se hallgatja,
Pedig a fájó hangokon
Megindulna a kőhalom . . . !“

Szólott az agg, s a mint szólott
Két szemébe könny lopózkodott,
Aztán soká, soká — mintha
A fájdalommal nem bírna —
Ott állt mint egy élő halott,
Ajakán a szó megfagyott.

„És imc most császár lánya,
A ki börtönbe van zárva :
Üdvözlétét küldi nektek,
Jegygyűrűjét vezérteknek —

— Jeggyűrűjét? . . . mind hiába!
 Hisz ő ott sír a zárdába';
 Kicsiny szivét, hő kebelét,
 Fájdalom poklává tevék.
 Hisz volt immár a ki érte
 Atyját térden állva kérte,
 De mért a szó, míg ott a kéz,
 S a kézben a gyors kelevéz? . . .
 . . . Oh menjetek! Oh menjetek!
 Hiszen ha olyan siketek
 Volnátok mint a kőhalom,
 Meginditna e fájdalom . . .!"

Hangzott a szó, és reája
 Mintha égne trombitája
 A mennydörgés zúgna őjjel:
 Zajgott a nép szerteséjjel.
 S a kürt rivall, zokogva bűg,
 A hunnsereg tombolva zűg;
 A föld mozog, tompán dobog,
 Hadi zászló libeg lobog;
 Turul madár sikóltva száll,
 Rávetődik a napsugár,
 Iudul a hunnok tábora,
 Indul az „isten ostora.“

IV.

Sötét éj van fenn az égen
 Egy-egy csillag alig látszik;
 Az is mint gyermek az éjben,
 Ugy megreszket, úgy elfázik;
 De ott közel a hold kémel,
 Mint gondos anya arcája:
 S kis gyermekét fellelével —
 Paplanával — bepólálja.

— A zárda is komor, rideg
 Ott ül benne Honória —
 Oh a szívnek, forró szívnek
 Olyan nehéz nem szólnia!
 És ő hallgat, ajka néma,
 Csak a szem villan meg néha;
 Végre ajkán önkénytelen
 Szavakká lesz az érzelem.

„Ő itt tehát . . . Oh miért nem
 Láthatom őt én istenem? . . .
 Hisz a napsugárt nem tiltod,
 Hogy ne lássa a harmatot:
 Miért tiltod tehát nekem,
 Hogy megláthassa őt szemem??
 . . . Ott van, ott van — mintha látnám,
 Felleg vonul át szép arcán;
 Jertek, jertek, ereszszetek,
 Hadd üzzem el a felleget!
 . . . Ott van, ott áll, tekintetén,
 Mely mint villám cikázza át
 A hunnok barna táborát,
 Édes remény mosolyg felém —
 — Édes remény . . .? mit ér, mit ér!
 Hisz nékem itt kell a hitér'
 Mint kóldusnak vezeklenem
 És nem láthatja őt szemem,
 Ő itt van és én itt ülök . . .
 Megőrülök . . . megőrülök . . . “

Igy szólt a lány császár lánya,
 S könnyecskéi mint a patak
 Ugy folytanak húlottanak
 Halvány fehér arcájára.

V.

Róma előtt, Róma felett
 Mi borítja be az eget?
 Az a madár, turul madár
 Miért hogy oly sikoltva száll.
 — Az a madár turul madár
 Róma felett hej azért száll:
 Mert a sereg, a hunnsereg
 Mint sötét felhő közeleg.

Igen igen! hegedősök,
 Délceg ifjak, vitéz hősök,
 A nép-atyák, a hős szittyák,
 A tért felhőkint borítják;
 Ott vannak mind, és ott van még
 Velök együtt a — dicsőség.
 A dicsőség... oh! e szóban
 Egy nemzet boldogsága van...
 Oh mert e szó, hogy ha rája
 Hosszú évek milliárdja,
 Mint egy felhő terül, borúl:
 Mint nap ég ólthatatlanúl.
 S ha semmit nem, csak ezt hagyják
 Örökségül az ősz atyák:
 Az unokák, ivadékok,
 E kis szóval dúsgazdagok...

... Ott a tábor; a vigságtól
 Hangzik pezseg minden sátor,
 A mi csak van a mi csak él:
 Öröm, győzelemről beszél.
 Messze messze, mint egy csillag,
 Az áldozat tüze csillog.

Körülötte a nép-vének
Fényes jövőről beszélnek.
Fényes jövőről beszélnek
Menyegzőjén a vezérnek,
A vezérnek, Attilának
A nagy isten ostorának.
S köröskörül hegy, völgy, halom,
Felcsendül az öröm dalon,
Erdő mező öröme kél,
De legjobban a hunnvezér.

VI.

Ben Rómában a zárdában
Halványan ül császár lánya,
Szive metsző fájdalmában
Elapadt könyének árja.
Ott ül, hallgat, néz mereven,
Mint álmából felébredett,
Oh e lázas tekinteten
Rémület szállja a szívet . . .
S miért hallgat? avagy talán
Mégfagyott a szó ajakán?
Hiszen szive, hó keble,
Annyi fájdalommal tele!
És ő hallgat, néz sokáig,
Ott künn a vihar cikázik;
És ideben . . . de im az ajk
Mint fáradt szellő felsohajt.

„Oh hasztalan hát az ima,
Nem jó érettem Attila,
És e falak, rideg falak
Örökre fogva tartanak !

Oh én atyám, én istenem!
Miért nem adsz szárnyat nekem:
Hadd szállanék kebelére,
Hadd szállnék mennyegzőjére . . .
. . . Mennyegzője? . . . hah ez a szó
Olyan-olyan irtóztató . . .
Nem-nem igaz! ne hidd szivem!
Én se hiszem! én se hiszem! . . .
Avagy miért jött volna el
Fényes arany jeggyűrűvel?
S miért biztatna a remény,
Hogy ő szeret, hogy ő enyém?“

És a lánynak, császár lánynak
Mosoly vonul kis ajkúra,
Reménységnek, biztatásnak
Édes kedves mosolygása,
És mosolyog, nevet, de im
A mosoly megfagy ajakin,
S halvány arcán, kék szömein
Fel-felvillan a néma kin.

„És ha igaz és ha való?
Ha a hir nem hazug, csaló?
. . . Akkor, akkor, jer el vihar!
Tépd ki szivem' fájdalomival!
Tépd ki, vidd el! s vidd el véle
Átkomat mennyegzőjére!“

. . . Elhalt a szó és szárnyával
Zugó vihar messze szállott,
Oh elvitte-é magával
Azt a sötét rémes átkot?

VII.

Attilának táborában
 Vigalom kél pobár esendül,
 És a sötét éjszakában
 Az ifjak haredala zendül.
 Messze távol az ormokon
 — Mint csillag égboltozaton —
 A szent tüzek, áldozatok,
 Körültök az ősz táltosok.
 S a máglya ég, a sötétség
 Széteszlik foszlik körülte,
 Mint bánat ha a reménység
 Zöld lobogóját kitűzte.
 És a kürt szól, a nép örül
 A föld is reng köröskörül,
 S a népöröm a népszivály,
 Olyan miként tenger moraj;
 Zajgott a nép, a mig végre
 Némaság ült a vidékre,
 És a síket éjszakában
 — Mint hárfahang lassan lágyan —
 Csak egy hang szólt, a táltosok
 Rezgő imája hangozott.

Csend van . . . de im a sátorban
 Attilának sátorában,
 — Mint lágy szellő sohajtása,
 Vagy kis patak suttogása —
 Ildikónak lágy ölében,
 Szólt a vezér szerelmében.

„Oh szerelmem, én szerelmem,
 Ildikóm, édes angyalom!
 Oh szólj! beszélj! beszélj nekem
 Ez édes mézes ajkakon!

Szólj és ölelj szorosabban,
 Hallgasd szívem miként dobban,
 Aztán beszélj, beszélj nekem,
 Szerelmedről én édesem!“
 S Ildikó szólt, de Attila
 Fényes jövőről merengett,
 Künn az éjben a hó ima
 A táltosok ajkán zengett...
 S ő álmodott, álmodozott,
 Szive oly sebtén dobogott:
 Láttá honát szép Hunniát
 Dicsőségtől övezve át,
 S látta a hont évezreden
 Élni soká, virulni fen;
 Élni soká... hah de mi az?...
 Turul madár miért sikolt?
 ... Ildikó a hogy felriadt:
 A hunnvezér már halva volt...
 ... És ott künn az éjszakában
 — Mint hárfahang lassan, lágyan —
 Csak egy hang szólt, a táltosok
 Rezgő imája hangozott.

* * *

Oh! a multnak sírja felett
 Csak egy él, az emlékezet,
 Mely ha eljön és ha beszél,
 A szív sajog beszédinél...
 Suttogva szól haló fényről
 Elmult, letűnt dicsőségről,
 Beszéli az elmult időt...
 . . Hallgasuk őt, hallgassuk őt!...

MEG VAGYUNK LŐVE!

(Humoreszk.)

— Ajánlva Benda Kálmán barátomnak. —

„Mielőtt azonban a beszélyhez fognánk, szükségesnek látom magamat a t. olvasóközönségnek bemutatni“, — ezt mondja valamennyi beszély-, humoreszk-, szomoreszk- és nyomoreszk-író. Mért ne követném én is ez általános szokást, ha árva fejemet csakugyan novellairásra adtam?

Tehát van szerencsém magamat a t. c. olvasóközönségnek bemutatni. . . Nevem Csélesapi Oszkár. Éveimnek száma tizennyolc, tehát még az ideális korban élek, és viszont az idealizmus bennem él elannyira: hogy képes vagyok valakibe csupa előfizetési ivről belészeretni.

Állásom? — kérdi valamelyik olvasónóm — igen természetesen.

— Jelenleg pataki deák, jövőre isten tudja miféle valami, a mennyiben nem tudom eddigelé semmi pályára elhatározni magamat.

Legyek doktor? — tanácsolja valaki.

Gyenge természetű vagyok uraim! elannyira, hogy még a puffaszkodó krinolintól is megijedek. Különben is véghetetlen emberbaráti érzelmem nem enged e pályára térnem.

Mérmű legyek? — Az sem lehet. Tyukszemeim miatt lehetetlen naphoszsant a földéken futkosnom, bár többen jósták felőlem, hogy földönfutó leszek.

Gyógyszerész?

Mikor nem tudok a vegytanból egyebet, mint savanyu vizet és bort vegyíteni.

Ügyvéd? . . . Csak a magam ügyét baját tudnám kellőleg rendbehozni!

Talán színész? . . . Ily hatalmas étvágygyal? Mit mondanának párducos őseim odafenn, ha e magyar Kanaánból éhhalál küldene hozzájuk?

Katona vagy kritikus? Amyira ellene vagyok minden vérontásnak és kegyetlenségnek, hogy midőn tanárom egykor Néró keresztyénekeni kegyetlen tetteit magyarázá, három napig fekiüdtem betegen miatta. (Persze, hogy ez idő alatt tanítási órákra nem jártam.)

Mi legyek tehát?

— Költő mint mások? . . . Az igaz hogy irtam már néhány verset. Először is: „Óda a túrók csuszához.“ Elegia „Az üres tálhoz.“ „Egy éhenhalt költő hattyudala.“ „Színészi vacsora“ (vacsora nélkül), szomorujáték. „Fekete leves és pofleves“, rémdráma, játszva pörölő férj és nő, amaz passiv emez activ minőségben. „Hymnus a töltött káposztához“ stb.

Mily dicső dalok, és mégis ha azt gondolnák olvasóim, hogy diadalt nyertem velök, csalatkoznának. Kritikusaim azt mondták rájok, hogy mindezek nem divatos és általában nem költői tárgyak. Inkább énekeljem meg ezek helyett a holdat, a csillagokat, a fülemilét, a kék eget és kék szemü leánykát stb.

Ez alkalommal irtam e következő költeményt:

Egy nagy asztal a nagy égbolt,
Abrosza mi tiszta kék!
Rajta félhold — kifli — melyet
Sütött a mennyei pék.

A sok csillag aranytojás . . .
— Óh mi szépen fénylenek! —
Belőlök angyalszakácsnék
Rántottát készítenek.

Óh mi szép éj, mily dicső éj!
 — Holdkórossá tett a hóld,
 Ki fel nem hevül rá, annak
 Nem való hus, csak spenót.

Hallga, hallga! a bokorban
 Fülemlile andalog . . .
 (Mily jó volna paprikásan,
 De miért is nem nagyobb?)

Mily dicső éj! óh mint vágyok
 Én a csillagokba fel,
 Hogy a hóldat szent Dáviddal
 Mindenestől nyeljem el.

Nemde dicső vers? nemde Petőfies eszmék? és mégis a kritika annyira ledorongoló mint tőle kitelhetett.

Innen láthatják kedves olvasóim, hogy pályát választanom mód nélkül nehéz. Egyetlen pálya van, a melyre rop-pant hajlamot érzek magamban s ez az — u r a s á g.

Vettem is már egy házi sapkát, meg egy hat araszos pipaszárat, hogy legyen mivel a kapuba kiállani (szobában rövid szárból is megjárja). Birtokom is van néhány ezer hold föld, az igaz, hogy messze fekszik, s oly helyen, hova a tagosítás eszméje telegráf által sem vihető be, — épen szomszédjában a vidéki színészek nyugintézeti pénztárának, t. i. a h o l d b a n.

Ide csatolnám még személyes leírásomat is, ha szerénységem engedné. Azonban, ha kedves olvasónőim közül netalán valakit csekély személyem érdekelne, arcképemet szivesen megküldöm.

Természetem, mint az előzményekből gyanítani lehet,— dacára annak, hogy novellát írok, — s z e l i d.

Kezdjünk tehát ezen előzmények után a történethez, melyben siralmas multam érzékeny jeleneteinek egyikét akarom visszaidézni. Ha érzékeny történetem netalán annyira megindítaná olvasóim valamelyikét, hogy könyvekben vagy

épen szundikálásban nyilvánítaná megindulását, ne nekem, hanem a sorsnak kérem felróni hibául, mely velem ily kegyetlen játékot űzött.

186* év július havában történt. Az aratási szigorlatokat bevégezve, annyival is derültebb kedéllyel indultam hazafelé a szünidő édes óráit élvezni, minthogy tárcámban előbb beállott a vacatio mint azt a széniori fekete tábla hirdeté, a mennyiben erszényem tökéletesen v a c u u s volt.

Otthon létem alatt legelső gondom volt Hóldasi Dénes barátomat meglátogatni, ki jelenleg irnoki állomásban van Cofli Mátyás ügyvédnél, szülőföldemen, hova annyi kedves emlék csatol. . . . Girnyegen.

Ő különben igen szeretetre méltó fiu. Gömbölyü piros arca, s egészséges éleci tartják őt kedvességben sokak előtt. Vágyai nem nagyratörök, ugyanazért sorsával tökéletesen elégedett. Ideálja neki is, mint nekem a töltött-káposzta.

Vidor arccal léptem szobája elé, a viszontlátás édes percét élvezendő.

Belépek . . .

Egy ifju embert látok háttal felém fordulva, egy nagy tükör előtt állani.

— Alázatos szolgája . . .

Az alak felém fordult . . . s óh csudák csudája! mit látok? Dini barátomat halvány holdvilág arccal s oly sovány alakkal mint a nagypéntek. Alig ismertem föl.

— Oszkár! . . . kedves barátom! kiáltott ő s karjaimba hullott.

— Barátom, szólék, te mint látom beteg voltál, mégsem tudósítottál róla . . . mily hidegség!

— Hogyan? kérdé ő, kitől hallottad? Én nem voltam beteg.

— A manóba is . . . hiszen a ki rád néz, lehetetlen hogy fel ne ismerje, olyan szintelen színben vagy, vagy talán erszényed kapott aszkórt, s így a töltött káposztázás epochája letűnt? Vigasztalódjál! kacsinthat még reád a szerencse, de kacsint is; lásd én ellenem is tartott hajtóvadászatot a sors,

még is megvagyok ám, a terembundáját, a régi ép bőrömben. Emlékezel rá mikor oly desperatus szerelmes voltam, s a mellett még egy árva krajcárom se volt, és mégis lásd azóta három leányt csaltam meg s ugyanannyi hagyott cserbe. Hisz legközelebb is, abban a tenger hosszú diligentiában, oly laposra pofozta tárcámat a módnélküli kiadás, hogy nagyító üveggel sem találtál volna benne egy kongó garast, még sem vett erőt rajtam a kislelkű csüggedés.

— Csalatkozol barátom! szölt Dini midön cícerói lelkesedéssel hangoztatott szónoklatom közben lélekzetet venni megállottam — csalatkozol, ha azt gondolod, hogy rosszul van dolgom, sőt ellenkezöleg, soha boldogabb nem voltam mint épen most.

— Hiszi az ördög! hiszen arcod, melyen egykor a megelégedés bazsarózsája virított, most tökéletes aludt-tej színü lett. Szemeid oly sovárgólag tekintenek mint a macska a tejfölös bögrére, s oly sovány vagy mint a meg nem adott kövér ígérret, vagy hogy többet mondjak mint a hosszú diligentia. Tán nincs étvágyad?

— Barátom, szölt ő komolyan, hogy szinte nevetésre fakasztott vele—midön az ember szellemi élvezeteket éldelhet, hátravonulhat akkor az anyagi.

— Bizony ilyen hatásu szellemi élvezetek mellett végre majd is szellem mé változhatol.

— Pár percnyi szünet állott be, mialatt Dini gondolkozni látszott.

— Csak azon tudtam megütöközni, hogy ő, ki azelőtt olyan demokritusi kedélyü volt, mikép adhatja most oly komolyan az érzelgöt?

— Hát ez mi? szólék egy az asztalon fekvő dalos könyvecskére mutatva, melynek lapjain Dini irását pillantám meg, s a felütött lapon szöröl szóra e sorokat találtam:

„Mert szegénynek alkotá az Isten
Az irnokot s tán jól is van ez;
Tarka pompás toll nem ékesíti
A madárt is, a mely zengedez.“

Valamit kezdettem gyanítani. Dini ezt bizonyára gyöngéd meglepetésnek szánta valamelyik nő számára. A költeményre mindjárt ráismertem, hogy Petőfié azon változtatással, hogy Dini barátom a „költő“ szó helyett „irnok“ot helyettített. Sejtelmem aligha csal...

— Oszkár, te jó barátom vagy ugy-e? — szóla hozzám Dini, a csendet megtörve.

— Kétségkívül.

— Előtted mért titkolnám? én szerelmes vagyok.

— Ne rémíts meg!

— Véghetetlenül.

— Ó szerencsétlen halandó!

— Viszont szerettetem.

— Oh szerencsés halandó!

— Én boldog vagyok!

— Látom: irtóztatóan boldog, s ki legyen az imádott Julia?

— A föld leghájosabb tisztartó-leánya: Pulykási Ludmilla . . .

— Nem ismerem . . .

— Meghíszem, nem rég jött városunkba atyjával, ki a grófnál gazdatiszt.

— Szép-e?

— Hájosabb Kleopátránál, szerelmesebb Juliánál, ábrándosabb a holdnál . . .

— Dini, te valódi költő vagy Hát aztán szőke, barna, vagy szőkebarna?

— Szeme nap, haja éjfél, arca hajnal.

— Szerelme déli tizenkét óra ugye?

— Forróbb annál is. Ő a világ legtökéletesebb remeke; őt imádom.

— Tyü! hiszen te valóságos filozóf vagy, még pedig a mint látom francia matérialista.

No értse meg valaki az ilyen embert. Ime egyszerre költő, szerelmes és filozóf.

Még hogy szerelmes és költő, ez igen természetes, mert

minden szerelmes költő, míg pénzében tart, s ha az előbb elfogy mint szerelme, lesz belőle egy desperatus poéta, de hogy valaki szerelmes legyen és egyszersemind filozóf, már az mégis furcsa dolog, hisz a szerelmeseknek nemhogy filozófiájok, de még logikájok sincs.

Minél többet beszéltem Dinivel, annál inkább észrevettem benne az óriási változást, mi rettenetes csodálkozásra indított, úgy hogy végre egy óriási kérdőjellel változtam.

— Dini te rendkívül megváltoztál.

— Uj világ tárult fel előttem, szebb, dicsőbb a réginél, melynek sarkcsillaga Ludmilla.

Itt van ni! már a csillagászatba is belevág.

— Kíváncsi vagyok magam is meglátni a bájos teremtetést.

— Meg kell őt látnod barátom, hogy bennem ez óriási változást felfogni bírd.

— Valóban epedve várom az időt . . .

— Holnap elviszlek magammal.

Másnap fontos képpel lépett be hozzám Dini; szeméből látszott, hogy valami nagyszerűt akar mondani.

— Barátom Oszkár, fontos közlendőm van veled.

— Halljuk!

— Baráti szivességedet akarom igénybe venni.

— Szolgálatodra állok.

— Tegnap Ludmillánál voltam.

— Meghiszem.

— Sokáig csevegtünk együtt boldogságunkról, s a jövőről.

— Te nőül akarod őt venni?

— Épen a múlt héten kaptam meghívást erdészi állomásra; ha sikerülni fog, atyjától rögtön megkérem kezét.

— Hm! elébb való ám a házasság mint a nőülés. Hátha nem egyeznek belé szülői?

— Akkor szökünk. Óh nem képzeled Ludmilla mire nem képes . . .

— Még talán arra is, hogy cserbe hagyjon . . .

— Óh ne rémits el barátom, ne éleszd fel bennem a tegnapi támadt gyanu tüzét.

— Gyanu! s mi lehetne az?

— Tegnap mint mondtam Ludmillánál valék. Épen midőn válni akartam, lépett be a levélhordó, finom hajtásu levelet adva át Ludmillának. Arca mig olvasta, fokongéni derűtséget mutatott. Rettenetes kíváncsi voltam tudni a levél tartalmát, ő nem adta át, s kérésemet gyermekes kíváncsiságnak cimezé. Óh barátom én félni kezdek, hátha az valami szerelmes level volt, különben mért titkolta volna előttem tartalmát?

— És akkor mit tennél?

— Óh nem tudod mire nem volnék én képes. Felkeresném a csábítót a világ bármelyik zugában, s —

— Párbajra hírad?

— Életre halálra, pisztolyra, szuronyra, ágyura, mindegre. Óh te nem képzeled, mire nem tenne engem képsé a megcsalt szerelem . . .

— De hátha nem szerelmes levél volt, s Ludmilla csak próbára akart vele tenni?

— Adja az ég! bár nem is hiszem, hisz oly ártatlanul viselte magát mind eddig, mint a megtestesült szendeség. De mégis egy próbát akarok tenni, hogy tántoríthatlan hűségét megtudhassam . . . ha kérésemet teljesíted.

— Szívesen, ha tehetek valamit.

— Hisz te oly igaz barátom vagy, te nem fogsz visszaélni bizalmammal. Ma be foglak mutatni Ludmillának. Neked jó külsőd van. Udvarolj neki, nyakrafőre járj el hozzá olykor, mikor én ott nem lehetek, aztán vallj neki szerelmet.

— Már hogy én'?

— Igen.

— Mi lelt kedves barátom Dini, tán valami bajod van. Szaladjak orvosért?

— Ha szerelmedet visszautasítja—szólt ő kifakadó szavaimat mellőzve, akkor én boldog vagyok.

— Én meg nagy orral távozom a házból, a városból, a megyéből.

— Nem tudnál amnyit eltérni barátod boldogságáért?

— Isten neki! éretted mindent.

Ráállottam, hanem mégis megvallom aggasztott egy kissé a bizonyos kosár, mignem végre az a szerencsés ötletem jött, hogy ha a bájos Ludmilla esdeklő szavaimra „nem“mel válaszolna, hidegen így fogok rá felelni:

— Tökéletesen osztozom a nagysád véleményében, a mennyiben én sem szeretem nagysádat.

— Most hát jöriünk, — szólt Dini, mialatt nagy vereshagyma órájára egy tekintetet vetett. — Jöriünk!

Csinos oszlopszatos lak elé vezetett Dini, melynek széles udvarán különféle gazdászági épületek voltak illő rendben. A ház előtt csinos kertecske.

A lak balszárnyán, Ludmilla lakszobája ajtaján kopogtatunk.

Belőlről csengő női hang felel:

— Szabad.

Belépünk.

Ott a diványon ült egy női alak, kedvesebb mint a pirkadó hajnal, bájosabb, mint a tündér mosolya; a teremtő leg-tökéletesebb remeke: Pulykási Ludmilla!

Szemeink találkoztak, az üdvözlés torkomon akadt, szívem kalapálni kezdett, eszméimet és lábaimat az ámulat költözé le, szóval tótágast állott előttem a világ.

— Tessék helyet foglalni, — mondá a szokott bemutatás után a bájos teremtés, oly hangon, melyhez képest a fülmileének varjukárogás.

E hangok, ez arc! Hasztalan igyekezném őt olvasóim előtt lefesteni. Lehetetlen, lehetetlen . . .

Hidegvér légy velem! susogtam rettentő állapotomban—különben elveszek. Ez a nő megigézett, megbabonázott. Szerelmet kezdek érezni iránta, lángolót mint kigyúlt pálinkamasina, szilárdat mint békasó, tartósat mint bagaria csizma . . .

Feledve volt Dininek adott baráti szavam, feledve a vele töltött dicső káposztázási epocha, feledve minden.

Ekkor tudtam megfejtteni magamnak a fiún történt óriási változást, hiszen én alig fél órája, hogy e nőt láttam, már is szinte bönek érzem magamon az attilát. Elnéztem volna őt éhen és szomjan negyvennyolc órán keresztül. Pedig ezzel hej sokat mondtam ám!

Két óra hosszant voltunk ott, beszélünk virágokról, mopszlikről, szerelemről, s még isten tudja miről nem.

— Legyen gyakrabban szerencsém! — mondá elválásunkkal a bájos teremtés, oly szivélyes hangon, hogy szívem szinte olvadozni kezdett rája, mint a forró lágú kenyéren a finom irós vaj.

— Nem leszek magamhoz kegyetlen ellenkezőleg tenni — hebegtem zavarodottan, alig tudva mit beszélek.

— Nos hogy tetszik Ludmilla? szóla hozzám Dini a mint a lakból távozánk.

— Valóban remek teremtés megvallom, hogyha férfi nem volnék, még magam is megbódítana.

— Mit beszélsz te Oszkár? ha férfi nem volnál?

— Az az hogy . . . no igen, ha ily szilárd férfi nem volnék.

— De mégis pajtás szólt Dini félaggodalommal, úgy vettem észre mintha szerepedbe önkénytelenül kellettinel hamarább belekezdtél volna; láttam felindulásodat!

Igy hát nem gondolhatod, hogy szerepemet nem jól játszottam. Talán a te jövő boldogságodon való öröm játszatta velem oly jól a szerepet.

— Félek, hogy természetesen játszol.

— Nem barátod vagyok-e!? kiálték föl oly szilárd meggyőződés hangján, hogy magam is szinte hinni kezdtem, pe-

dig ez egyszer igen tág lelkiismeret kellett volna hozzá hogy elhiggyem.

— Hiszek neked! szólt Dini hasonló hangnyomattal.

— Elváltunk.

Néhány nap mult el a mondott jelenet után; e napok voltak életem legboldogabb napjai.

Dini ez alatt pátrónusával falura utazott; óh ha tudta volna, hogy én távolléte alatt magam kezére dolgozom! . . .

Azóta öt izben voltam Ludmillánál. Valahányszor hozzá mentem mindég kedvesebbnek és kedvesebbnek találtam őt, a bájos angyalt. Tálán ha holnapokig jártam volna hozzá, még szárnyakat is födöztem volna fel rajta.

S azóta mennyire megváltoztam . . . Anyám nem tudja eléggé csodálni miért van oly csekély étvágyam; ki máskor elpusztítám tyukjait és csirkéjét harmad és negyed iziglen; miért sohajtok olyanokat, mint egy szórómalom, miért írok annyi verset, hogy egy évig sem fogyasztja el kalács alá.

A flótázásban holdvilágos estvéken annyira gyakoroltam magamat, hogyha ez még pár holnapig így tartana, elérném azon tökélyt, hogy saját flótázásomat dallal kísérhetném.

Előre látom, hogyha ez így tart előbb utóbb a Dini állapotjára jutok. De mindegy . . . Érted, szerelmedért mindenre kész vagyok imádott Ludmillám! Legyek bár oly sápadt mint felleges égről lebámuló fogyó föld, oly sovány mint diák koszt, legyek bár Dini othellói dühének rémáldozatja, hívjon bár bunkósbotra vagy ágyúra, mindegy . . . Azon boldogító tudat zárja le szempillámat, hogy mindezt érted szenvedtem, s ha itt e földön enyim nem lehetsz, karjaimba zárlak ott, hol nincs othellói szenvedély, sem bunkósbot, még csak cenzura sem, csak a boldog szerelem ringatja a szivet a kéjek ladikjában.

Elvoltam érzékenyülve.

Dini távol van—folytatám tovább monologomat — Lud-

milla szerelmet érez irántam . . . Óh ez legalkalmasabb alkalom megvallani neki szerelmemet . . . Dictum factum. Fel-tárom előtte keblem cintermének ajtaját, hogy lássa a benne égő szerelmi lángot, s megmelegíthesse nála netalántán hideg szívének kápolnáját.

Ez érzékeny monolog után félórával hasztalan keresett volna olvasóim bármelyike otthon, s általában véve hasztalan keresett volna a gyarló földtekén; már ekkor a hetedik égben voltam: Ludmilla karjai közt.

Bocsássanak meg kedves olvasóim, ha e jelenetnek ez egyszer szemtanúi nem lehetnek. Véghetetlen jó szokás az, hogy a szerelemvallás és örökhűségi eskü, tanuk és papirra tett kötelezvény nélkül is megtörténhetik.

Szerelmet vallottan, és ő viszonzta. Ott tartottam karjaimban a kedves teremtést. Nem volt szívemben semmi más, mint szerelmi boldogságom érzete, mely végtelen eliziumba ragadott. Nem láttam, nem tudtam semmit, csak szerelmem végtelenségét.

— Óh kedves Ludmillám, mily boldoggá tettél engemet szerelmed által — susogtam neki oly olvadékony szerelmi hangon, hogy gitárt lehetett volna hozzá stímmolni.

— Fogsz-e te aztán engemet örökre szeretni? — kérdé a kedves teremtés gyermekded kiejtéssel.

— Örökre! esküszöm örökre!

Oly tűzben voltam, hogy képes lettem volna magamról kötelezvényt írni, s betáblázni menyei jövődő jussomat azon esetre, ha megcsalnám.

Ekkor érzém ajkaimon a szerelem legelső nádmézédes-ségű csókját Ludmilla ajkairól.

(Ezt csak sugva írom kedves olvasóimnak nehogy a kíváncsivilág megtudja).

Estvére vált az idő midőn eltávoztam, s miután lángszerelmem édes érzeményeit három hosszú költeményben megörökítém, álmra hajtám fejemet.

Kellett is nekem vacsora!?

Még egyszer végig vonult lelkem előtt a mai nap édes

gyönyöreinek emléke, még egyszer eszembe ötlött Dini barátom siralmas sorsa, melyre megvallom most már minden lelki furdalás nélkül gondoltam. De ki tehet róla? Ludmilla engem szeret, s ha Diniben egy kis szikrája van még a barátságának, és lovagiasságának, szerelmünkbe belé kell egyeznie. —

Egy körülmény volt még mire félelemmel gondoltam.

Ha Dini hazajő, s othellói dühének martalékává tesz... De mit? van-e nagyobb lős a szerelemnél, s ha a szerelem vak létére annyi győzelmet vívott ki, mért ne állhatnék én is ki egy rövid látásu othellói düh ellenében, kivált oly édes jutalom mellett?

Végre több órai nyugtalankodás után eljött az álom tündére, s csókjaival ragasztá le szempilláimat.

Álmomban Ludmillát láttam szárnyas angyal alakjában hozzám leszállani, homlokán fénylő diadémmal. Ő hozzám simult, és én kebelemre szoritám. E percben Dini alakja vilámlott át szememen, s nyakamon éles törhasítást érzék.

Felébredtem.

Vén kendermagos cicánk ült mellemen, kezeim ölelve tarták, s a mint álmomban megtaláltam szoritani, körmeit nyakamba vágta.

— Sicc istentelen teremtés, ki tündéralmaimat megzavarni merészled! — ordíték a büntettesre, s azzal felfogtam az izgága állatot s hanyathomlok vetettem ki az ablakon.

Ismét elaludtam.

Nagyon mélyen kellett aludnom, mert mire felébredtem, a nap teljes fényben özönlött át az ablakon.

Pár nap mulva a leirt események után, mialatt Ludmillával legkedvesebb pásztori óráimat töltém, magánosan ültem szobámban, mely lakunk hátulsó részében vala.

Egész délutánt otthon töltöttem, Ludmillát nem találva honn.

Már lemenőben volt a nap, midőn ajtóm kilincse durva kéznyomásra felpattan, s rajta Dini rohan be, óh de mily állapotban?! Haja összegubancolódva. Szemei szikrát hányva forogtak. Sápadt arccal; mellénye egygyel lejjebb gombolva. Megállott előttem mint egy boszuálló Nemezis.

— Ember, mit tettél? — ordítá c-moll hangból, mialatt szobámban fel s alá nyargalt mint egy megszilajult pegazus.

Tanácsosnak tartottam utjából kissé félreállani, nehogy feltaláljon dönteni ügyetlen sétája közben.

— Ez a barátság? — folytató tovább kérdéseit, mik persze nem úgy voltak szánva, hogy feleletet adjak rájuk. Így kell a baráti bizalommal visszaélni? megrabolni a kebel szentek szentét? keserűvé tenni egy élet boldogságát?

— De Dini barátom...

— Nem az többé! — szólt keserű felkiáltással.

„Az istenség is tehetetlen
Egyébüvölni e kebelben
A szétzuzott láncszemeket.“

Kihalt szivemből minden baráti érzelem, csak a gyűlölet sötét hollói röpkednek ott, vést károogva bönös fejedre.

— De Dini barátom, Ludmilla engem szeret.

— Hogy merted őt elcsábítani?

— Hiszen te mondtad.

— Semmi mentegetődzés; bírnál bár orféusi hanggal, uliszszesi észszel, még sem irthatod ki belőlem a boszú tüzét, mely mint égő őserdő lángol keblemben. Rettentő példát fogok mutatni az utókornak, hogy lássa minden könnyelmű utód, miként tud boszút állni a kétségbeesett szerelem, ha elragadják tőle Ludmilláját!

E szavak oly hatással voltak adva, miszerint meg kellett róla győződnöm, hogy Dini roppant drámai tehetség.

— Így megcsalatni! — kiáltott fel homlokára ütve. — Vivni fogunk életre halálra; érti uram, életre halálra.

— Így megcsalatni egy silány embertől!

— Elég! Pisztoly vagy puska! — ordítottam oly kegyetlen hangnyomattal, hogy magam is megsokallottam. — Elég!

— A fürdőházi parkban, — mondá Dini határozottan. — Pisztolyokról már gondoskodtam.

Rohantunk mindketten a kitűzött hely felé. Az idő ez alatt besetédett. A felkelő hold kezdé sugárait szétszórní a sötét háztetőkre.

Szivem dobogott, lábaim remegni kezdtek, arcom verejtékezett, de azért mentem, rohantam.

Elértük a kertet. Dini elővette a pisztolyokat, egyikét maga tölté meg, másikat töltés végett nekem adta át. Pillanatszerűen esend állott be, a közeli épületek valamelyikéről egy kúvik rémes visitása hallatszott. Fogaim vacogni kezdtek, miről az a baljóslat jutott eszembe, hátha itt kell hagynom őket. A töltött pisztolyokat kicseréltük.

— Nyolc lépésnyire — szólék.

Helyet foglalánk.

E pillanatban egy férfi és egy nő alakot pillantottunk meg távolabbról felénk karonfogva közelíteni.

Mindketten félrevonultunk egy közel eső bokor háta mögé.

A közelgő pár hozzánk nem messze egy nyírfából készült kanapén foglalt helyet, szerelmes párnak kellett lenniök, mert igen olvadékony hangon beszéltek, s a férfi a nőt átölelve tartá.

— Ki lehet e nő? suttogta Dini csaknem akaratlanul.

E pillanatban a bokor mely mellett állottunk Dini mozdulására megrezzent. A nő hátratekintett . . . s mindketten megismertük benne — Ludmillát . . . !

— Vesd el a pisztolyt pajtás, mindketten meg vagyunk löve . . .

A fogoly kinja.

Fogoly vagyok!
Mélyen, mélyen elásva föld alatt!
Fogoly vagyok,
Kinek még gondolata sem szabad,
Mert ha zúg durva láncom vad zaja
Megszakad gondolatim fonala.

Azt mondjátok:
Repül a képzelet az égbe föl.
Igen! igen!
De a rabláncon át utat nem tör;
Mert ha a fogoly bilincse csörren,
Lehull a képzelet szárnysegetten.

Szép képzelet
Lepett meg egyszer. Ah mi kék vala!
Nőm s gyermekim
A kedvesek jöttek mosolygva.
S a mint karom ölelésre tárom
Csörgött a lánc, s eltűnt boldogságom.

Szent imával

Emeltem az égre kezcimet,

És úgy tetszett:

Szivem könnyült, bár ajkam remegett:

Megszólalt láncom rémes hangokon,

S imám szitokká törpült ajkimon.

Szegény rabnak

Nincs gondolatja, nincs képzelete,

S imája sines.

Kezd imát ajka, de nem végzi be,

Bilincse a mennyiszer megcsörren

Annyiszor hal el, hogy kínra keljen.

Katona Lajos.

K è t s z i v .

I.

Szomorú fűz rezgő árnya
Ráborul a kis leányra,
Kis leánynak a fejére,
Kicsiny pihegő keblére.

Szomorú fűz hajlós ágán
Szépen dalol a csalogány —
— Ha az öröm megszólalna
Hangja talán ilyen volna . . .

„Dalolj, dalolj!“ — mond a leány —
Kicsiny szerelmes csalogány;
Dalolj, dalolj! hisz ajkadon
Örömmé lesz a fájdalom . . .“

A csalogány talán hallja:
Ismét felhangozik dallja;
S hogy hallhassa, a fuvalom
Eljött picinyke szárnyakon.

És a dal szól, és a dal zeng,
Epedve kér, fájva eseng;
— Szerető sziv, hogy ha szólna
Hangja épen ilyen volna . . .

A leányka hallgat némán
Gondolata messze járván;
S messze járó gondolatja
A szivét úgy dobogtatja.

Szivét, keblét dobogtatja,
Szemeit könybe lábbasztja:
„Kis madárkám eredj, nézd meg:
Szeret-e még . . . nem halt-é meg . . . ?“

Nem halt-é meg?! . . . e gondolat
Mint vihar a hullámokat,
Mint villám a gyöngge gerlét:
Sujtolja a lány kebelét.

S mintha ütne belé gyilkot,
Görcsösen szivéhez kapott . . .
. . . De azután — de sokára,
Mosoly vonul ajakára . . .

Kis ajaka úgy mosolyog,
Szerető szive úgy dobog;
Pedig szemében köny remeg:
„Igen-igen, ő nem hal meg! . . .“

II.

Felkelt a nap — — Minek is kelt?

Hiszen az a honszerelem,
Melyet lehel minden virág,
Melyet dalol minden madár,
Melytől csillog a napsugár,
Mely eltölti a kebleket . . .

Hiszen az a honszerelem
Elég talán, hogy egy világnak
Világosítson nap helyett?? . . .

. . . Ott állanak, ott állanak . . .

Szemöknek lobogó lángja
Elég volna, beillenék
Szabadság szövétnekének . . .
Ott állanak a honvédek.
Szemeiknek égő fénye

Mintha villámokat szórna,
Villámokat, mert hisz előttök
Ott fekszik az ellen népe.

Magyaroknak táborában

Sugár hadnagy ki-kilátszik;
Arca kivan pirosulva,
S még is nyugodtan áll, pedig
Karja önként emelkedik,
Aztán-aztán ágyú dördül,

A dob pörög, fegyver csörög . . .
Sugár hadnagy — mint egy oroszlán —
Kilátszik a sorok közül.

A dob pörög, fegyver csörög,

A kar feszül, a kar suhint,
És, mert hisz a szent igazság

Élesbbé teszi a fegyvert
S bátrabbá a honfi kebelt:
Magyarok-é a győzelem...

... Oh de az a sugár hadnagy,
A ki küzdött mint egy oroszlán,
Sziven löve... élettelen...!

III.

Szomorú fűz hajlós ágán
Dalol-dalol kis csalogány,
... A bú hogyha nyelve volna
Épen ilyen hangon szólna...

Szomorú fűz hajlós ágán
Dalol-dalol kis csalogány,
... Oh az ilyen hangok alatt
A szerető szív megszakad...!

Dalol-dalol; az a bánat,
A mely kis szívében támadt,
Az a mérhetlen fájdalom,
Hogy fér el a kis ajkakon...?

Dalol-dalol... és zengése
Haldokló kebel nyögése...
Majd felvisít és szólása
Az örület sikóltása...

* * *

Szomorú fűz hajlós ágán
Némán hallgat a csalogány . . .
Addig búsult, addig epedt:
Szerető szive megrepedt.

Szomorú fűz rezgő árnya
Ráborul a kis leányra,
Kis leánynak kebelére,
. . . Hideg márvány sirkövére.

F e j é r B a r n a .

A b o r o s t y á n.

Ős erdők közt meddőn, kopáran
Egy ócska kastély áll magában.
Moh lepte el, repkény karolja,
Rá-rá repül a cserfa lombja.
Falai közt tört lándzsa, puzdra,
A lelket elviszi a multa . . .
Én jártam ott fenn a teremben
S kihallgatám mély titkait,
Miket csak a merengő lélek
Ború s képzeletben gyanít.
Lelkemhez szólt egy szál borostyán
Panaszkodván siralmasan . . .
Szavában sok letört remények
És bánatnak viszhangja van.

„Régi korban midőn az ember
Erőben győzelemben élt,
Midőn, fiának sírt nem ása
S nem fent titkon élő acélt . . .

Midőn az ember még ember volt
S állattá lenni nem tanúlt,
Én voltam úr egész világon . . .
Hajh az a mult, hajh az a mult!

Mi büszke volt egy Leonidás
Midőn engem viselhetett . . .
Vagy Sokrates kiben az ember
Istenekhez emelkedett.

Mi délceg volt a bátor ifjú
Midőn engem fejére tett.
Nem láthatál arcán borut, de
Szívén láthattad az eget.

Oh mint örült a fürge lányka,
Kinek honért lángolt szive,
Ha engem látott kedvesével
Robogni a had vészibe.

Én voltam az, kiért a nőnek
— Ha a gyermek, harcból jöve
És ott lebegtem halantékán —
Örömben megrepedt szive.

Mi szép volt az, ha tisztos ősznek
— Ki nagy dolgok közt lett magas —
Én diszelegtem halantékán . . .
Múló télen örök tavasz.

Én voltam úr, de nagy hatalmam
Idők folytán lejárt, letűnt.
Sokat megértem aztán, láttam
Kikelni fészkeből a bünt.

Jött az arany, vétkes csilláma
Reám sötét árnyat vetett . . .
Gyermek szülét orozva gyilkolt,
Minden mi jó feledve lett.

Átkom reád, te bércüregből
Előhozott fényes gonosz!
Miattad a világ hanyatlik
Az embernép gyilkol, oroz . . .

Az istenek, fényes Olympon
Nem szégyeneltek engemet.
Mostan pedig e kores utókor
Gúnynyal mosolyg rám és levét.

De jön idő, de jönni kell még
Midőn a nép magába tér,
Ha a gonosz majd harcban elhúll,
Dicsőség lesz egy szál babér.“

Ne szomorkodj, csak türd a sorsot,
Bár jó vagy balkezűleg osztott . . .
Búd, bánatod öröme válik;
Mert nem tarthat ez így sokáig.

A nép már honszerelmet érez
És annak disze csak te leszesz.
Ha széttörik bilincse, járma
Te fogsz lenni örök virágja.

A bűnös cigány.

Piros püнкöst napja vagyon,
Harangoznak igen nagyon.
Fecske cigány egy magába,
Ballag az istenházába.

Vig órai eltelenek
Megszállta őt a szentlélek,
Sok bűn, szennyes beszéd után
Imát rebegne ajakán?

És a mint megy egymagában,
Ifjak, lányok a nyomában:
„Hova, hova Fecske cigány?“
„A templomba kincsem, babám!“

Félve lép be Fecske cigány,
Igen sok a büne.
S lép az urnak asztalához
Remegve s reménylve.

Buzgolkodik . . . alig várja
Az ur vacsoráját,
Hogy hamarabb lemoshassa
Büne sokaságát.

S már örül a cigány, hogy a
Szentkenyért megette,
Büne sulyát már keblén
Könnyülni érzette.

És a midőn a szent atya
A bort adja néki:
Ő a megtölt kelyhet egész
Fenékig üríti.

„Sok lesz fiam! — szólt a lelkész —
Félre gonosz Fecske!“
,Tisztelendő atyám uram
Sok itt a bünöske!“

Nagyvarady Stepán Geiza.

A költő szerelmese.

(R o m á n c.)

Jer, jer ifju, lelkem drága kincse, —
Jer! . . epedve vár e hű kebel,
Moly szüntelen csak feléd sohajtoz,
S érted lángol mig él, mig lehel! . . .

Jer, jer kedvesednek hű ölébe,
S hozd magaddal zengő lantodat,
És szerelmünk égi boldogságát
Játszad rajta mig csak hangot vd!

Szerelem a dalnok édes anyja,
A hű, forró, igaz szerelem . . .
Jer s szivednek édes órzeményit
Ily dalokban zengd el én nekem!

Oh a dalnak édes andalító
Báj zenéje ég felé ragad,
Kivált ha az — költőm, drága kincsem —
A te lantod húrjain fakad! . . .

— Így eseng a lázbeteg leányka
A kórágyon, s halvány arcain
— Mint az alkony haldokló sugára —
Atpirul a végső földi kín.

Majd eszmél . . . és fölshajt utószor:
„Hol vevék ily csalfa képeket?! . . .
— Hisz ő fölszállt Isten zsámolyához, . . .
— Üdvözülni hozzá fölmegyek! . . .“

Király Pál.

S a l a m o n .

(B a l l a d a .)

Tedd le, tedd le véres kardod,
Hagyd már abba azt a harcot,
Magyarország boldog ország,
Bérci sas királya
Salamonnak csipkedésit
Karddal visszavágja.

„Nem teszem le, nem teszem le,
Mig nem állok ő felette!
László király csak egy ember
Eredj fiam Drákol . . .
E fényes tőr megteszi azt,
Küldd ki a világból.“

Solom, Solom, miért teszed,
Királygyilkos lesz a neved
Királygyilkos, testvérgyilkos
Eljönnek az álmak
Később reád megbánásnak
Zord órái várnak.

Hallod, hallod elfogták már
Az orgyilkost, a bakó vár,
Láncrea fűznek, láncon visznek
Visegrád várába,
Belétesznek belévetnek
Vén s rideg tornyába . . .

Salamon ül a toronyban
Hajlott fővel, néma gondban,
Árnyak jönnek, árnyak mennek
S ott körül lebegnek
Olyan csönd van, oly sötétség
Éj a sas szemeknek.

Véres árnyai ott lebegnek,
A felébredt képzeletnek,
Orgyilkosok véres törrel
Meredő szemekkel
„Én istenem, jó istenem
Engemet ne hagyj el!”

Imádkozni inti, hívja
Asztalán egy vén biblia,
Reszkető kezével fogja;
De leteszi mindjárt
Mit olvasott? „ember ne ölj.”
— Rácsatolja kapesát.

„Én istenem, mikor lesz már
Az óra, hogy nyilik e zár,
S szabad leszek, szabad vidám
Szép szabadság, hol vagy?
Te utánad vágyódásom
Kivánságom oly nagy.

Van-e még az emberekben
Bűnbocsátó jó szivekben,
Könyörület, megbocsátás
Gyilkos irányában?
Elfeledik-e még aztat
A mit én csináltam?“

Vak sötétség a börtönben
Sötét árnyak ott a szögben . . .
De megzörren a nehéz zár
S az ajtót kitárja,
Salomonnak tömlőcőre
Nagy hangon kiáltja :

„Solom fogoly, üdv Lászlónak
Megbocsát az orgyilkosnak.“
Salamon mdg térdre esik
„Hála a nagy urnak“
. . . Megbocsátanak az emberek
Még a gyilkolónak.

II.

Megint Solom? elég lesz már
Vértől ázik minden határ
Szép hazádban te miattad,
Most meg elárulod?
Idegent mért viszesz rája
Mért nem vagy már nyugodt?

„Áruló név? ej! mit nekem
Kutesk vezér csak hirtelen,
Gyűjtsd össze a seregedet
Boszúlni jer vélem,
Neked adom gazdag hazám
Csak boszulj meg engem.“

Solom, Solom! vigyázz, vigyázz!
Gondold meg jól, hogy mit csinálsz,
Áruló lesz majd a neved!
„Vezér csak előre
Ungvárnál van egy nagy sereg
László a vezére . . .“

Szemközt áll már a két sereg,
Mind a kettő imát rebeg
Az istenhez, ég urához,
Védő segítségért,
Imájok lassan elmulik
S harcolnak a térért.

Harcra kiállnak, harcra szaladnak,
Szól a tárogató —
Bús s riadalmas dallama hangzik.
Csörg a vékony acél s „rajta, előre“ kiáltják,
Összevegyült csapatok túrják a vérteli port
S száguldó paripák körme dörög . . .
S a zászló lobog, ing.

Itt is, amott is,
Hulla tekint üvegült sugárral az égre,
Álmodva csatáról . . . s
Rajtok sas ragadoz prédának örülve,
Örülve, zajongva.

Majd ez, majd ama győz diadalra vitetve,
Majd Salamon kerget, majd László kergeti azt
. . . Törtlándzsa halom jelzi a harci határt

Hajh! de mi az Salamonnak serge te futsz?
Hol van a hősi sereg s diadalra vezérlő,

Hősi csatákban, hősi Kutesk?
... Elesett a hősi vezér ...
... Solom, mondtam! látod, látod
Elvesztetted most a harcot
Oda, oda már mindened,
Merre fogsz most térni,
Legjobb lenne talán már most
E földön nem élni!

Salamon meghajlott fővel,
Mély bánattal, félelemmel
Három napig szalad, szalad
Keresi a csendet,
Keresi a szívnyugalmat,
A melyet elvesztett.

Megered az ég viharja
Hallatszik az urnak hangja,
Feje felett a fák zúgnak,
Hollók nagy csoportja,
Kiséri az utlan uton
„Halált, halált“ szólva.

Meg-meg dörren a rengeteg,
Zápor ered hegyek felett,
Szaladj Solom, szaladj Solom
Mert beér a vizár,
Fent a bércen, hegygerincen
Zuhanó villám jár.

Szalad Solom a hegyeknek
S sirására ők felelnek,
Dobog a föld lába alatt,
Öszült haja játszik,
Feje felé teszi kezét
S úgy marad sokáig.

Megszúrja a hegyi csipke,
 Folyik, folyik piros vére
 Meg-meg csúszik, meg-meg botlik,
 Lábát összezúzza
 Fenyő erdő hajló ága
 Lehúzza, lehúzza . . .

„Hol találok én nyugalmat?“
 Sikoltva fut, odább szalad.
 Kergeti az örült lélek,
 Örült lélek vádja,
 — Zugva süvölt feje felett
 A fenyőfa ága.

Utjában van egy kőkereszt
 Itt van, itt van, mit keresett . . .
 „Itt találok nyugodalmat
 Letérdeplek melléd,
 Nyugalmat adj én Istenem“
 — Veri, veri mellét.

Zúg a vihar feje felett
 S kitöri a kőkeresztet
 Mikor épen imádkozik.
 „Nyugadalmom hol vagy?“
 . . . Az isten sem bocsát már meg,
 A honárúlónak.

Hideg kőre fejét teszi
 Őszült haját vihar tépi,
 Hideg karral, hideg halál
 Kéblére szoritja . . .
 — Levegőben turul, kesely
 Véres harcát vijja.

Tóth Pappi Samuel.

Szalóczy Bertalan.

lásd hátul a szeptemberi jegyzékét!

Emlékkönyvbe.

Nem fog nevem heverni e lapon,
Meleg szív kell az emlékezetnek,
Melyen irvák érzelem betűkkel:
Jó fiu én majd megemlegetlek;
Nemde jó hölgy? éhező molyoknak
Hasztalan is irnám nevem e papírra?
S jobb lesz tehát elhallgatni véle,
Ha emlékem szived lapjára nincs írva.

Nagy Gerson.

N é p d a l o k.

I.

Leng a falomb, gyenge szellő fujdogál,
Dalolgotok esténkint ablakodnál.
Fülemile bús nótája hasonló
Az enyimhez, mert az is oly szomorú.

Mit busulok, azt kérded szép csapodár?
Pedig eszed most is más legényen jár.
Hejh de nem lesz hübb szeretőd, mondhatom,
Mint én voltam édes csalfa galambom.

Bús a szivem, a lelkem meg szomorú
És haragos, mint az égi háború.
De nem te rád: hogy megcsaltál angyalom,
Csak magamra, mért szeretlek oly nagyon.

II.

Reszket a nyárfa levele,
Ha fu az est lanyha szcle.
Én is ugy reszketek rózsám,
Ha puha kezed ér hozzám.

Miért reszket a nyárlevél?
Mert szerelmes belé a szél. . .
Azért remeg testem, lelkem,
Mert te vagy az én szerelmem.

Csakhogy az a levél fázik
Ha a szellő vele játszik;
Én meg rózsám, majd elégek,
Hogyha csak feléd is nézek.

Lükő Béla.

Both Benedek.

(Költői elbeszélés.)

I.

Leszállott az éjnek
Sötét holló szárnya;
Csend s nyugalom ölén pihen
Hires Buda vára.

Minden alszik ott bent,
Csak két ablak fénye
Vet halovány sugárokat,
A borongó éjbe.

Egyikben a tudós
Kálmán király jajgat,
Bádogadt szemére nem hozott
Az alkony nyugalmat.

Beteg lelke, teste . . .
Megtöré a bánat,
El nem tudja szenderitni
Szívében a vádat.

Akár alszik, akár
Ébren van: elébe
Jő Álmosnak és fiának
Siró véres képe...

A másik teremben
Titkos suttogás van...
Haj a régi zord időkben
Igy volt ez szokásban!...

Mig amott a felség
Kinosan viraszt fenn:
Addig vérboszút koholgat
Három főúr itten.

Both vitéz az egyik,
Deli, magas férfi;
Ha szemközt áll ellenével:
Nem egy könnyen tér ki.

A más kettőt hívják
Achilles és Márknak;
Két kegyenc, kik a királyhoz
Legközelebb járnak.

„Mit tegyünk tehát?...” mond
Márk a boszúfőnök;
„Meg kell — szóla Achil erre —
Szabadulnunk tőlök!

Mostan a királynál
Kedvességben állunk;
De ha meghal: ugy ezektől
Vesszük el halálunk!

Veszszén a vak Álmos,
S minden társa véle;
Boldogságunk ne zavarja
Ily hitványok élte! . . .“

„Vesszenek! . . .“ dörögte
Bo th vitéz haraggal.
„Vesszenek! . . .“ ismétlé Márk
S Achil büszke hanggal.

„El fogjuk hitetni
A beteg királylyal,
— Monda Márk — hogy Álmos újra
Boszútervet forral.

Holnap meg kell ugyis
Ótet látogatnunk,
Könnyű lesz e ronda hadnak
Végső csapást adnunk! . . .“

„Éljen, éljen! . . . zúgott
A két társ e szóra . . .
„Holnap ütend elleninknek
Az utólsó óra! . . .“

II.

Feltűnt a regg, erőtelen mosolylyal
Köszöntve a néma tóli tájat . . .
Mint midőn a haldokló szemében,
— Életének utólsó percében —
Még egyszer egy élő szikra támad.

Megjöttek az összeesküvők is,
 Hogy hizelgve üdvözöljék Kálmánt...
 Eljövének, hogy — mit szóttek éjjel —
 Végrehajtsák a király kezével,
 A szivökben rejtve égő ármányt.

Odaálltak a beteg fölébe
 Búsulásra kényszerített arccal...
 — Vigyázz király!.. tört adand kezedbe,
 A kegyencnek vérszomjuzó lelke,
 Hogy tenszived öldököld meg azzal...

S szólt Márk: „Meddig tűröd még királyom
 A pártosok nyugtalankodását?..
 Nincsen-e törvény és fegyver kezedben,
 Melyektől e ronda nép remegjen
 Háborítani tégedet királyát?!..

„Álmost hányszor menté meg kegyelmed
 A mindig megérdemelt haláltól?
 S im még most is — nyomorult vakon bár —
 Álnok lelke szüntelen azon jár,
 Hogy megfoszszon téged koronádtól!..“

Nem! Uram ezt tünnöd nem lehet már!
 Büntetés kell a rút hitszegőre!...
 Ezt kívánja néped és személyed,
 Ezt kívánja saját bölcs törvényed...
 Halál szálljon a bünös fejére!..“

Igy beszélt Márk a beteg királyhoz
 Bősz boszútól lángoló kebellet;
 Igy kívánta tőle azt halálra,
 A kinek már hatszor megbocsáta...
 Igy beszélt Márk telve gyűlölettel.

S a király szólt: „Hiv tanácsadóm Márk,
Tiszta szívvvel mondtad-é ezt nékem?!“
... „Igen uram királyom! úgy mondtam,
A mint leghűbb emberidőtől hallám...
Álmos olyan, a minő volt régen!..“

„Haljon meg hát!... Többé irgalomról
Ne legyen szó!.. vegye el halálát!
KüldjeteK el azonnal Dömösre,
Hogy némuljon mind az el örökre,
Ki vakmerő sérteni királyát!..“

Szóla Kálmán... és parancsszavára
Előállott Both vitéz azonnal.
„Elmegyek én — mondá — bölcs királyom,
S bár ott érjen még nem várt halálom:
Végezendek a hűtlen rokonnal!..“

„Ne!..ne!..Megállj!“ Mit gondolsz királyom?
— Szólt azonnal Márk hozzá ijedten —
Most is bánat fektetett le ágyba,
És te mégis saját nyavalyádra
Kigyót akarsz nevelni kebledben?..“

„Igaz!... Menj hát!... De ha büntetésem
Ártatlannak fejére fog szállni:
Rettegjétek haragom; mert rátok
Százszor kínosabb halált bocsátok,
Melyet kárhozat leszen kiállni!..“

Mondá Kálmán... s könyező szemekkel
Igy imádkozék föl Istenhez:
„Atyám! minden királyok királya!
Ha büntetek hiteim szavára:
Iqéletem te vidd bölcsen véghez.

III.

D ö m ö s ö n — a kolostorba zárva —
Él egy apa és egy siró árva,
Mind a kettő oly bús, olyan halvány,
Mint őszi táj lenn a bércek alján.

Délre fekszik egyszerű cellájok,
A teli nap be-benéz hozzájok . . .
Hejh! de annak bús, kihült sugára
Nem önt enyhet szívök banatára.

Ottan ülnek a fiú s az apja
Egymás mellett, s egymást még se látva . . .
Mert a véres, a beesett pillák
Csak szemeik üregét takarják.

Mindkettő vak . . . Egyik, mert bűnének
Büntetését igyen érdemlé meg . . .
És a másik? . . az volt minden vétke,
Hogy e bűnöst atyjának nevezte! . . .

— Fájdalom dúlt keblén az apának,
Gondolati mult időkbe szállnak, —
Mult időkbe, midőn hű nejeinek
— Ő és fia — keblén pihenének.

S elmosódik rövid pillanatra
Nyomorának rémitő alakja . . .
A hű nő és a családi élet
Emlékére szive újra éled!

De mint midőn a hajnali égre
A bösz vihar föllegeket ver össze:
Ugy borul el rövid boldog álma
Kis fiának nehéz sohájára . . .

Ah! e gyermek — mintha büntetésül
Küldetett voln' hozzá le az égből —
Oly rideggé teszi újra keblét:
Mint komor ős a halottak kertét! . .

Ah! e sóhaj szívét dulja, vérzi . . .
S büntetését százszorozva érzi; —
Hajh! mert az ő bűnös hitszegése
Hozott átkot saját gyermekére!

Ottan ülnek . . . bánatos kebellet
Imádkozva egy jó szerzetessel, —
S enyhül a seb, midőn ajkuk mondja:
„Legyen meg az urnak akaratja! . . .“

IV.

Both vitéz parancsát
Véve a királynak:
Cinkosi — és kutyáival
Dömös felé vágat.

. . . Tiszta szép idő van.
A nap lány sugára
Enyhítő mosolyra kelve
Néz a puszta tájra.

Álmost is kicsalta
A nyájas verőfény . . .
Ott látjuk a kolostornak
Ajtájában ülvén.

Sápadt, mint a sirnak
Hervadó virágja . . .
Hajh! mert szívét a bubánat
Férge tépi, vágja! . .

Arca könytől ázik . . .
— — Balsorsát siratja ;
S olykor-olykor előtör egy
Szívet rázó jajja.

Oldalánál egy hű
Szolga áll, figyelve :
Hogy vezesse, majd ha onnan
Ismét visszamenne.

— — „Hah! . . . mi az? . . . mond Álmos —
Hű szolgám figyelj csak! . . .
Mintha felénk a távolból
Lovak vágatnának! . . .“

„Hallod? . . .“ ,Igen! hallom.
Páncélos vitézek
Jőnek ottan . . . tán köszöntni
Igyekeznek — téged!‘

„Ah! én roszat sejtek . . .
— — Félek, félek tőlök . . .
Jer! és vezess a templomba, —
Rejts el, rejts előlök! . . .“

És a szolga enged
A parancsolatnak.
Karját nyújtja és sietve
A templomba futnak.

„Itt vagyunk már szolgám? . . .“
,Igen herceg, itten,
S ha ellenid jövének is :
Megvéd itt az Isten . . .‘

„... Tovább!.. az oltárhoz!..“
„Im, borulj elébe!“
És azonnal földig hajlott
A vak Álmos térde.

Alig hogy az oltárt
Ölelte a herceg:
A kegyetlen orgyilkosok
A templomhoz értek.

— — „Jöjj ki honáruló!..
— Ordítá Both hozzá —
Mert ha nem jösz: esontjaidat
Ott benn töröm porrá!..“

Álmos nem felelt; — csak
Eképen sohajta:
„Légyen, légyen meg az urnak
Örök akaratja!..“

S Both vitéz haraggal
Betör a szentházba;
Markában a gyilkoló tört
Villogtatva, rázva

„Gyilkos, gyilkos!.. ordít
A hú szolga erre —
Tedd le tőröd! s vakmerően
Ne jöjj e szent helyre!..“

„Félre gyáva szolga,
Elpusztulj előlem,
Ha nem kívánod, hogy e tört
Rút szivedbe döfjem!..“

Te meg Álmos kelj föl,
Ha végzéd imádat, —
Hogy levágjam törzsökéről
Hitvány koponyádat! . . .“

„Rajta gyáva gyilkos,
Ölj meg, ontsd ki vérem;
De ne feledd, hogy e helyen
Az Isten van vélem! . . .“

„Meg kell halnod! dörgött
A gyilkos haraggal —
S ha Isten véd: ellenedben
Jöttem a pokollal! . . .“

Szólt. És megragadta
Áldozatja torkát,
Hogy megölje; — de elejté
A tusában gyilkát.

Elejté a gyilkot . . .
Öltre kapta hát most,
S fojtogatta . . . ámdé Isten
Védte a vak Álmot . . .

— — Kétségbeesetten
Küzde ellenével; —
És e közben hú eseléde
Segélyért futott el. —

Végre lehanyatlott
Az oltár elébe, —
S elestében vére fecsesent
Annak szent kövére . . .

„Átok reád! . . hörgé
A letiprott herceg, —
Átok reád — és azokra,
Kik reám béreltek! . .“

— — S már csaknem halálra
Kinzá a haramja,
Midőn a védő a tyáknak
Serge megrohanja.

Nosza felszökik most
A gyilkos sietve,
S mig elérnék a boszúlok, —
Gyorsan útat veszte.

Rohan, mint a szélvész —
Együtt a kutyákkal,
Melyeket még Budavárból
Hozott el magával.

Rohan, mint a szélvész . . .
S nyomában az átok! . . .
Nincs, ki védje . . . Megszökének
A cinkos barátok.

Őrült rohantában
— A pilisi erdőn —
Nagyot botlik lova lába:
S — kihull a nyeregből.

Kihullt a nyeregből,
S ott lelé halálát . . .
S hű kutyái? . . szánalomból
Főlfalák hulláját! . .

Kálmán hasztalan várt
Elküldött hívére . . .
Nem jött . . . mert fejére szálla
Bűne büntetése . . .

Király Pál.

Éneklém egykor.

Éneklém egykor bájidat,
S nem vegyült bú énekembe;
Fátyol voltál, varázs fátyol,
Mely azt tőlem elfedezte.

Megcsaltál s lehullt a fátyol,
Most minden régi színben,
Tompább lőn a lantnak hangja,
Több fájdalom benn a szívben.

Nem dallok én több szerelmet,
Oszoljatok álmoképek! . . .
Édes mosolytokkal lelkem
Ujonnán megbüvölnétek.

Mért nevelnék csalfa kigyót
Tarka virágbokor alatt?
Ha tépni akarnék róla,
Méreg sebezné ujamat.

Kiirtok minden szerelmet
 A mi még szivemben maradt,
 Nekem szerelem csak átok
 De üdvöt nem osztogathat.

Leszek kőszirt, melynek falán
 Ha az örömvirág kinőtt,
 Tápot nem talál gyökere
 S kivert ismét idő előtt.

Leszek madár, hattyumadár,
 Csendes tónak közepében,
 Mely dallott egykor szerelmet,
 Oly meghatón, olyan szépen.

S most közel van halálához,
 Elvárja azt édes kinnal;
 Dalja még szebb, mint azelőtt
 De többé nem szerelmi dal.

Terhes Barna.

TÖRÖK MARGIT FÉRJE.

(Palyanyertes történeti beszély.)

Szomorú idők voltak azok . . .

Mikor az 1526-iki esztendő elkészítette egy országnak a szemfödőt, akkor történt az a furcsa eset, hogy annak a szegény országnak három gazdája is akart lenni egyszerre . . .

Az egyik volt Ferdinánd, a másik Zápolya vagy Szapolyai János, a harmadik meg Szolimán.

Miután Szapolyai magát Tokajban királynak kikiáltatta, elment Székesfehérvárra. Ott aztán az egyik napon nov. 10-én a Mohácsnál elesett királyt eltemettette; a másik napon pedig mindjárt mit tehetett volna egyebet, minthogy Podmanyitzky István püspök által magát ugyancsak ott megkoronáztatta.

Erre pedig két hét múlva Bátori István, Battyhány Ferencz, Turzó Elek, Nádasdi Tamás és más fő urak a pozsonyi diétán jónak látták Ferdinánd ausztriai herceget választani meg magyar királlyá.

Mikor aztán már mind a ketten király voltak, természetes, hogy mindenik azt akarta megmutatni, hogy ő milyen hatalmas. El volt szegényedve az ország, alig volt mit emi a koldusbotra jutott népségnek: de azért még nem volt

annyira erőtlén, hogy ne tudott volna harcolni egymás ellen . . .

Később Szapolyai — egy részről a mindinkább nehezedő körülmények, más részről pedig egy lengyel nemes Laszki Hieronim tanácsa következtében — Szolimántól segítséget kérendő, követet küldött Konstantinápolyba.

Ahhoz a Szolimánhoz küldötte követét, a ki országának a szemfödöt épen a mult esztendőben készítette el . . .

Be is jött Szolimán 1529. s ismét Mohács alatt ütötte fel sátrait — talán jól esett ott neki elgondolkozni fényes dicsőségről, — s jól esett onnan tekinteni szét az elbukott, a megtört országon. —

Mohács alól Bécshez, s onnan huszonhárom napi hasztalan ostrom után okt. 15-én Budára tért vissza. Budán a koronát s a koronázási jelvényeket maga elé tétetve, azokat eszavak kíséretében adá át Szapolyainak: „Imé tenéked adom Budát és az egész Magyarországot, és téged magyar királynak nevezlek sat.“

A török császár mondotta ezeket a magyar királynak. . .
Bizony szomorú idők voltak azok! —

Hátha még tudhatnók az elhamvadt dicső ősök neveit, a kiket idegen földön idegen nép temetett el; ha ösmerhetnők a sok harc és háború okozta rabok keserű sorsát, a kiket jámbor törökök elvittek nagy Törökországba s ott elhelyeztették szépen a hét toronyba, a hol aztán lehetett rimánkodni, még valakit kibocsátottak: óh! akkor sohajtanánk fel fájdalmasan, hogy szomorú, nagyon szomorú idők voltak azok! . . .

. . . Én is egy ilyen történetet beszélek el, ha meghallgatjátok.

I.

Az 1540-dik évet irták a történet könyvébe.

A királyhalmeci lejtős úton két utas tűnik szemünk elé, az egyik fiatal, gond nélküli arcú ifju, a másik őszbe csavarodott hajú öreg legény.

Gyönyörű nyári est volt. A lemenő nap szélesen kiterjeszté arany küllőit a nagy mindenségen, lefestve a hegyek ormait, a virágtól illatozó völgyet, a fák lombos ágait s búcsú esőkokat hintve a futkosó csermely ringó kebelére.

Mintha az egész természet titkos suttogása egy dal harmóniájába olvadt volna fel. Eljött az esti lágy szellő, dalra költött erdőt, mezőt, hangokat adott az erdei rigónak s dalt, dicsérő himnuszt a mezei pacsirta csiripelő kis szájába; felkereste a mezei virágok illatozó kelyhét, meglopta a csevegő patak titkos suttogását s gyöngé kezeivel megsimogatá a hajlongó lombdus ágakat.

Óh menjetek ki a természetbe; igen sokat lehet ott tanulni. — Hallgassátok meg a zöldelő rét apró férgeinek titkos zizegését; tanuljátok el a nyiló virágtól, az égbe törekvő kis pacsirtától, a bokrok fülmiléjétől, — tanuljátok el a harmatos, rezgő fűszáltól a titokteljes imádságot, tanuljátok meg az Ur fényes dicsőségét. — Menjetek, menjetek ki a természetbe, hadd tanítson meg benneteket imádkozni!

Utasaink előtt a Hegyalja gazdag bérci területek el. Az épen leszállni siető nap tüzgolyója egy magasabb hegy gerincéről lövelé fényes sugárait, mintha egy óriás ember fényes koronát teme fejébe s úgy bánulna le az alatta fekvő térségre.

Az ut körül, melyen lassan léptetve haladtak, ritkás erdő terült el, itt-ott sűrűbbé téve egy bokortól. Az erdőből kihangzó madárdal, vagy talán a fáradság hallgataggá tette őket, csak néha tűnt fel az ifju szép férfias arcán a türelmetlenség némi jele, önkénytelen hangokba törve ki ajkain.

— Már látom el nem érünk ma Királyhelmece — szolt az ifju türelmetlenül, gyönyörű pej lovát kissé megeresztve.

— Bizony nem a! mikor itt az orrunk előtt; nagyjó-uramnak minden egyszerre kéne. Hát nem látja amott azt a kőszentet, no! oda már csak egy jó kakasugrásnyira van; de ne szorítsa hát úgy azt a szegény párát, az én fakóm alig bir utána baktatni, — hiába! az öreg csont hamar elfárad, ezt pedig ezelőtt épen tizenöt esztendővel adta alám boldogult

uraatyja. Bizony e helyett is lehetne már mást adni az öreg Mihálynak!

— Jól van jól, csak ne karátyoljon már kend annyit összevissza, hanem inkább oda nézzen ni! nem lát ott valamit? — szóla az ifju, kezével egy bokros hely felé mutatva.

— Már hogy ne látnék! Vak a ki nem látja azt a csinos fehércselédet, a ki ott a földi epret szedegeti, — felelt az öreg némi boszúsággal, hogy elébb elkezdett mondókáját be nem fejezhetette.

S valóban a bokrok közül egy gyönyörű női alak tűnt elő. Gömbölyü bal karján kis kosárka függött, melybe koronként földi epret s piros szamócat szedegetett kis kezével. Ugy látszik, utasainkat észre nem vevé, mert ajkai önkényt dalra nyitak, szép esengő hangjával örülni tanítván az erdei viszhangot.

— Jó estét szép húgom! — szólt az ifju rövidebbre fogva lovának kantárszárát s egészen elmerülve a gyönyörű alak nézésében, — nem tudnád meg mondani, messze van-e még Királyhelmece?

A leányka kissé meglepetve fordítá hátra kipirult arcát. Azt gondolta, hogy dalát senki se hallja más, csak ő maga, meg a rezgő bokor és azok a nagy terepélyes fák, a mik oly barátságosan nyujtogatják felé lombos ágaikat, mintha magokhoz akarnák ölelni; — azok előtt pedig mért ne dalolhatná el szive titkát? De most egy ifju is hallá az ő boldogság utánni epedését, e gondolatra gyöngye pir futott át arca szép vonásain.

Azonban az ifju ismételt kérdésére felveté azokat a szép fekete szemeket, és a mint a kérdezőn végig hordozá: úgy tetszett neki mintha már látta volna valahol ezt az alakot, mintha látta volna ezt a férfiasan szép arcot, mintha beszélt volna is vele.

A képzelődésnek is van világa.

Azután mosolyogva, enyelegve válaszolt neki:

— Tudom biz én hallja kegyelmed, ha akarom messzi, ha akarom nem messzi.

— Ejnye kis húgom, de igazat beszélsz, mert biz én itt maradnék akár a világ végeig, ha téged láthatnálak!

Az öreg Mihály deres bajusza alatt érthetlen mosoly lebegett s kételkedve rázta ősz fejét, mintha azt mondaná: bizony soha se hittem volna, hogy ő legyen.

— Hát aztán mit csinálna kegyelmed a világ végeig?

— Már az tőled függene szép húgom, ha megummánk magunkat, adnál talán egy pár csókot piros ajakadról?

E szavakra a lányka arcát gyöngye pir futá el, aztán mintha tündéri karok emelnék, tünt el a bokrok között, kis kezeivel elhárítva az útjában eső hajlongó ágakat.

Az ifju édes oda bámulással nézett a bájoló teremtés után, mintha még most is ott látná azt az angyali arcot ártatlan mosolyával, szerető szép szemeivel.

— Nem ismeri kend ezt a gyönyörű teremtést Mihály? — szolt végre merengéséből magához térve.

— Bizony nagy gondom is van már nekem az ilyen féhércseléd félére. Hanem jó lesz ha egy kicsit jobban sietünk, mert majd Török István uram is ott hagy bennünket a faképnél mint a —

— Mint kicsoda?

— Mint ez a kis özike ni — akarám mondani, — szolt az öreg egyet csiptetve szemeivel, mintha nem azt értené alatta a mit mondott.

Utasaink ismét folytatak utjokat, az ifju arcán némi elmerültség, az öreg Mihályén egy-egy csintalan mosoly tünt fel.

A nap tüzkoronája épen ekkor bukott alá a hegy gerincéről, mintha láthatatlan kéz erővel húzta volna le, hogy megfoszsza tőle a hegy kopasz fejét.

Óh a természettől igen sokat lehet tanulni! . . .

II.

Abban az időben, midőn még Török István uram élt és regnált, könnyű volt valakinek az udvarába behajtatni. — Nem kellett a kocsiból kapunyitás végett kiugrálni, vagy ha

néhol hamis kutyákra akadt az ember, nem kellett félórakig kiabálni, hogy nyissák ki már azt a kaput, mert még akkor ilyesmit jó magyar háznál nem is talált az ember; hanem meg volt hagyva a kapu helye, a miről okos ember beláthatta, hogy az udvarra nem a kerítésen, hanem itt szoktak bejárni.

— Jó régi szokás is volt az, kár hogy a mai időben már felhagytak vele. Azok a tárt kapuk oly szépen jellemezték öreg apáink nyíltszívűségét, mint a mi bezárt kapuink jellemzik ma a bezárt sziveket.

A Török István portáján se talált volna senki zárt kaput, bemehetett oda boldog boldogtalan anélkül hogy kutyát uszítottak volna rá, a nélkül hogy szívesen ne látták volna.

Maga az öreg ur épen ott forgolódott haza érkező dolgosai körül. — Domboru magas homloka, melyet nem ért még rá az idő mély barázdákkal szántani fel, a büszke — bár öszülni kezdő fő, s az egész alak egyenes tartása azt mutatták, mintha nem is tudnák még, hogy e vállakon már hatvan hosszú év nyugszik.

Török István uram nem is tartogatta sokáig magánál azt a kegyetlen haszonbérlet a — bánatot. Ha néha-néha felvillant is arcán a fájdalom némi jele, ha meglátogatta is a szomorúság s barázdába voná a sima homlokot az elvesztett kedves nő utáni bánatos érzés: ott volt lánya, a kedves, a bájoló Margit megsimogatni a borus homlokot s egy résztvevő szóval és tekintettel eloszlatni a szív bánatát, megvigasztalni az apát, hogy ő is vigasztalva legyen.

Volt is az öreg urnak leánya iránti szeretetében valami, a mi nem földi volt. Ő volt atyjának egyetlen üdve, boldogsága, mindene; sokszor elmondá Török István uram, hogy csak azért szeret élni a világon, hogy egyetlen leányát boldognak tudja.

A ház előtt volt egy nagy eperfa, esténként az alatt szokott Margit atyjával együtt üldögélni. Most is ott vannak s úgy látszik az öreg feszült érdekléssel hallgatja leánya előadását.

— Nos aztán? — szolt az öreg csintalan mosolylyal.

— Aztán mikor ő azt mondta, én csak megfordultam s az erdei gyaloguton csakhamar haza jöttem.

— Ha ha! te kis bohó! . . . s a másik utitárs öreg ember volt?

— Igen! haja és nagy magyaros bajusza egészen ősz s lova is, mintha gazdáját akarná követni, egészen fakó színű volt.

— No Margitom, ugy credj, süttess, főzess, mert mindjárt vendéget kapunk.

Török István uram alig érkezett e szavakat kimondani, s a lócáról, melyen ült, nagy illendőséggel felállni, midőn két érkező vendég „szerencsés jó estével“ köszönté.

— Hozta isten kegyelmeteket! — válaszolt az öreg, vidám arccal mint a hogy vendégszerető magyar emberhez illik, s azzal nem is kérdezve az ifju nevét, kezét fogott vele, mintha már régóta ismernék egymást.

Furcsa szokás is divatozott még abban az időben.

Ha fáradt utas ment valamely házhoz, nem utasították el oly könnyen, ugy a legjobb esetben nem kérdezték oly nagyon a nevét mint ma: hanem mintha mindennapos volna a háznál, illő becsülettudással bántak vele; mikor aztán étellel, itallal és jószóval megvendégelték, akkor nyílt a legjobb alkalom poharazás közben tudni meg egymás becsületes nevét.

Török István uram híres volt a környéken vendégszeretéről. Jó szóval meg egyébbel ugy el tudta látni az embert, hogy abban ugyan mig ő nála volt senki fiának sem volt fogyatkozása.

Nem esoda tehát, ha a mi fiatal utasunk is csakhamar otthoniasnak kezdte magát érezni a derék öreg ur közelében, annyival inkább, mivel — olvasóim is tudhatják — szép leányszem és jó bor, mint napfény a virágot, kinyitják a keblet és feloldják a lekötött nyelvet.

Midőn néha Margit is megjelent az asztalnál, szép volt nézni a két ifjut mint kerülgetik egymás szemeit s mint igyekeznek mégis szemeikkel egymást minél gyakrabban fölkeresni. A lányka arcán bizonyos elfogultság, az ifjuén eleinte

meglepetés, később pedig egy-egy mosoly tünt fel. — Ha valaki figyelmesen vizsgálta volna őket, könnyen kitalálja, hogy ezek most tanulnak — szeretni.

Oh! a fiatal szív hamar megtanul szeretni. A bimbónak napsugár és a szívnek egy tekintet, egy mosoly kell hogy ki-nyiljék.

— Biz úgy van az Lőrinc öcsém; nem ilyen idők voltak még akkor. Szegény öreg atyád, — mintha most is lát-nám villámló kardjával biztatni bajtársait, — szólt Török István uram, — s mintha a mult idők foglalnák el lelkét, le-dőlt könyökére — és elgondolkozott a multról, megnépesült előtte a táj s ott látta maga előtt a török tábort lengő lófar-kakkal, szellős sátorokkal; — ott küzdött mellette egy öreg bajtárs, ősz haju, ősz szakállu, öreg ember villogó fegyverrel még villogóbb szemekkel . . . és a mikor ezeket elgondolta, egy könycsepp futott végig az arcon, egy sohaj tört fel a ke-belből, s igazi, mély fájdalommal szólt:

— Oh öcsém, az fáj, hogy a multat ismerve, a jelent ilyennek kell tudnom!

— Bizony szomorú az kedves bátyám, azonban nekem nagy reményem van, hogy János király halála egészen meg fogja változtatni szegény hazánk sorsát. *)

— Ne hidd azt édes öcsém! a török nem fogja meg-szegni fogadását, sőt inkább fel fogja használni az ország za-vargós állapotát, hogy azt minél nagyobb erővel lepje meg. Szolimánt semmi sem ejti zavarba.

Szomorú, de igaz jóslat!

Török István uramnak volt egy különös természete; le-gyalázhatták előtte mindazt, a mit ő jónak hisz, ócsárolhat-tak előtte akárkit, a kit ő dicsérni szokott, megcáfolhatták, ellenkezőjét állíthattak annak, a mit ő mond, mind eltűrte: de egyet nem tudott eltűrni, egy volt az, a mi miatt vendégét sem tudta szívesen látni, és ez az volt, midőn valaki más politi-kai meggyőződésben élt és hitt, mint ő.

---

*) Szapolyai 1540. jul. 22-én halt meg.

Az öreg urnak e gyengéje mellett tehát mi volt természetesebb, mint hogy az ifju, kinek gondolata, véleménye mindig találkozott az övével,— Török István uramnak csakhamar kedvencévé vált.

Mikor aztán Lőrinc másnap utra akart kelni, oly szívesen tudta marasztani, olyan magyaros jószívűséggel le tudta nyergeltetni azt a két paripát, hogy bizony senki sem haragudhatott meg érte.

De az ifjut valami más is marasztotta még, az a két szem, az a bánatos ragyogó két szem, a melylyel Margit kísérte, midőn utra akart kelni.

Az a két szem csak azt mondta neki: „ne menj, maradj még!”

És az ifju nem ment, ott maradt, mintha leláncolták volna. Török István uram ismét beszélt jó régi időkről, és az ifju beszélt jövő boldogságról, égő szerelemről.

Ki volt az, a ki hallgatta? —

És az ifju ismét feltette azt a kérdést, „ha megunnánk magunkat, adnál talán egy pár csókot piros ajakadról?”

Ki volt az, a ki mosolygott? —

És midőn a harmadik nap reggelén elutazott, egy sohaj kísérte, egy fájdalmas, bánatos sohaj.

Ki volt az, a ki sohajtott?...

... Óh a fiatal szív hamar megtanul szeretni!

III.

Vajjon megöregszik-e valaha az idő?

Eltűnnek évszázadok, évezredek, átváltozik a föld, az ember és minden: hát az idő fog-e valaha változni?

Letépi-e mindig a sárgulni kezdő lomb leveleit? Letépi-e mindig az őszi kezdet hajszásalakat? — elhozza-e a telet, elhozza-e a halált?

Kérdezzétek meg a bölceket, ők talán tudnak rá felelni.

Sok tele volt már egyszer — másszor ennek a szegény hazának is. Eljött hozzánk az a nagy tél — a háború, bete-

rite a hon zöldelő határait piros vérrel, a piros vért megfagyott szívü, meghidegült ajku vitéz bajnokokkal.

Pedig sokszor magunk voltunk okai e télnek. Az egyik nem azt akarta a mit a másik s ez elég volt arra, hogy harcoljunk egymás ellen.

Az I. Ferdinánd és Szapolyai közti harcok és tusák az utóbbi halálával annak fiára János Zsigmondra szálltak át. Szolimán teljes erővel igyekezett, nehogy Szapolyainak tett ígérétét, esküvel erősített fogadását valahogy megszegje.

János Zsigmondnak szinte oly hatalmas védője volt, mint azelőtt Szapolyainak. Mikor jónak látta, csak üzent a budai pasának, hogy ide meg ide küldje a seregeket, hogy ezt meg ezt a várat foglaltassa el.

Az 1552-dik évben különös kedve telhetett Szolimánnak várak foglalásában. — A Temesvárt, Lippát, Solymost elfoglalt Achmet Alinak a budai pasa seregeivel egyesítvén a magáét, Szolnokot szállotta meg.

Abban az időben még nem csak a várak, hanem néha egyes uri lakok is ostromra számítottan voltak építve. Szolnok várát egy felől a Zagyva másfelől pedig a Tisza vette körül; a két folyóviz aztán egy mély árokkal volt összekötve.

De védelmi szerekben sem volt hiány benn a várban. Huszonnégy jó öreg ágyu, meg nyolcszáz mázsa löpor elég biztosítékai lehettek annak, hogy Nyáry Lőrinc uram, mint a vár parancsnoka, teljes biztosságban érezhesse magát.

Tehát Nyáry Lőrinc volt a vár kapitánya, az a Nyáry Lőrinc, a kivel ezelőtt tizenkét évvel Királyhelmeccen találkoztunk.

Oh! azóta sok minden történt. Az a bájoló kis lány, a ki bánatos ragyogó szemmel marasztalá akkor Nyáry Lőrincet, azóta nővé — ennek nejjévé lett. Török István uram könnyező szemekkel adá át egyetlen leányát az ifjunak, mintha örömét, boldogságát adná át neki.

És Margit szemei is könnyeztek; könnyeztek a fájdalomtól, könnyeztek a boldogságtól.

Ugy sirt midőn el kellett hagyni az atyai házat, midőn

reszkető hangjával, könnyező szemekkel mondá neki az atya az utolsó „isten hozzádot!”

Óh! a szüléi háztól olyan nehéz megválni! . .

És sirt midőn az ifjú oda voná őt keblére s a szerelem édes hangján susogta neki: fogsz-é szeretni? — boldog vagy-é?

A boldogság könnyei olyan édesek! . .

Ferdinánd Nyáry Lőrinc hűségét s a haza iránti szolgálatait megjutalmazandó — szolnoki várkapitánynyá tette.

Itt élt a kis család szerényen, elvonulva. Nem hangzottak a vár termei zajos vigalom danáitól, csak egy örökös, egy kedves vendégök volt — a boldogság.

A kedves nő egyetlen leányában találta minden örömét. Elbeszélt, elcsevegett vele órákig, megtanította kis dalocskákra, a mit aztán öröm volt a lányka picin ajkairól hallani.

A nap épen lemenő félben volt, midőn egy napon Nyáry Lőrinc a vár kapuján kevés számú lovassal berobogott; a kis csapaton bizonyos feszültség, itt ott levertség tünt fel. —

— Isten hozott édes Lőrincem — fogadá Margit a megérkező férjét — óh mi régen várlak — s mintha futó repkény volna, karolta át a bajnokot.

De a férj area nem sugárzott most az örömtől, nem varázsolt mosolyt ajkaira az édes boldogság; szeméből a hősi elszántság, a vitézi bátorság sugárzott ki.

— Készüljetek! — szólt tompa, bánatos hangon.

A nő megütközve tekintett férjére, a kis Erzsike pedig mosolygva kérdé tőle: te is velünk jössz ugy-e apám?

— Nem édes leányom, de most nincs időnk a beszélgetésre. A vár ellen nagyszámu török csapat közeleg, készüljetek, hogy minél hamarabb utban lehessetek Királyhelmece felé.

A vár kapuján egy óra múlva koesi robogott ki. Férj és nő oly bánatosan váltak el egymástól, a kis Erzsike pedig oly szépen mosolygott midőn atyja megcsókolá.

Vajjon mikor fognak ismét egymással találkozni?

Még azon este, midőn Margit a szolnoki várat elhagyá, megérkezett a török tábor. Csak maga Ali huszezernyi válogatott sereggel szállotta meg a várat.

Ha Nyáry Lőrinc teljes biztosságban érezhette magát benn a várban, tekintve annak fekvését s az ujonnan épített tömör falakat: kevésbé bizhatott annak őrzőiben, a gyáva és hűségtelen német és cseh martalócokban.

Ez időben többnyire az okozta, hogy váraink oly könnyen török kézre kerültek, hogy a derék és próbált magyar vitézek mellé a legtöbb esetben idegen ajku és érzelmű poltron népet adtak várőrizetül, a kik aztán igen szépen megtudták védelmezni önmagukat.

A vár védelménél mindjárt észrevett Nyáry bizonyos kedvetlenséget és léha semmit nem tevést katonái között, mely a derék bajnok keblét gyanuval tölté el. Észrevette, mint a jó Tinódi mondja, hogy „ők alattomban sügnak búgnak vala.“

Hogy is ne félemlettek volna meg? Ilyen maroknyi nép mint is védelmezhetne meg egy várat annyi ezrek ellen? — Hátha a török a várat összelövetvén, őket egytől egyig felkoncolja? Az ő életök nem olyan olcsó portéka, hogy azt minden haszontalan várért eldobják magoktól.

A vár ostromlása nyolcadik reggelén Nyáry egyedül találta magát. A várőrizet csakugyan megszökött.

A török semmi jelét nem vevén észre a védőknek, a várat nagy rivalgással megrohaná.

És Nyáry Lőrinc egymaga mint élő szobor állott a vár kapujánál. Elsőben midőn egyedül találta magát a várban, ő is el akará azt hagyni, hisz egy emberélet veszte mit használ a vár oltalmára: de aztán felszólalt keblében a becsület, reá emlékezett esküjére, s mint Tinódi mondja :

Kesereg magába, megállá utába,
Gondolkozni kezdé az ő nagy buába;
Jobb neki meghalni Szolnoknak várába,
Hogy nem szégyenire élne ez világba.

És ismét visszatért. Oda állott a vár kapujába. Egy maga volt a védő.

Midőn a törökök reá rohantak, megvillant kezében a fé-

nyes acél, erőt adott karjába a honszerelem, és ő küzdött mint oroslán; kardja minden villanása török-halál volt.

Végre lefegyverezték és ő foglyul akada.

Miért nem ölték meg inkább!

A futó gyalogságot pedig, mely a várból kiszökött, a törökök észrevéve nagy részét felkoncolták.

A sors soha sem késik....

IV.

Ismét két hosszú év tölt el személyeink történetében.

Oh hosszú, nagyon hosszú két év volt az!

Olyan hosszú mint a minő egy fogolynak lehet, a kit elvisznek idegen országnak sötét börtönébe.

Olyan hosszú, mint a minő Nyáry Lőrincnek lehetett.

Eger vára haszontalan ostromlása után Achmet 1552. okt. 18-án visszaindult Konstantinápoly felé. Magával vivé Nyáry Lőrincet is.

Ott aztán a szenvedés roncsolta bajnokot egy sötét börtönbe veték, a hét toronynak egy sötét börtönébe.

Óh hány derék magyar bajnok látta ezt a szomorú helyet, a kik ott haltak, ott senyedtek el, hamvaikat is csak a futó szél hozta vissza az imádott hazába.

Nyáry Lőrincetől elvették mindent, mert elvették a szabadságot.

Ha visszatekintett néha a multba, ha szárnyakat adott lelkének a szabadság és houvágy, s ott látta képzeletében az imádott hont gazdag béreceivel, viruló, zöldelő tájaival s azokkal a futó szöke folyamokkal, és aztán ismét börtönében találta magát s végig tekintett annak sötét, komor, nyirkos falain: önkénytelen sohaj szállt fel kebléből s arcán a tájdalom sötét felhői borongtak.

És ha elgondolkozva ott látott maga előtt egy nőt sápadt arccal, könnyező szemekkel, fekete gyászruhában s ott látott mellette egy gyermeket, egy angyal arcú bánatos leánykát, a ki könnyező szemekkel, reszkető hangjával vigasz-

talja a bánatos nőt: oh akkor a fájdalom összekulcsolta a reszkető kezeket s börtönében úgy csillogott valami, úgy csillogott a Nyáry Lőrinc bánatos arcán végig futó könnyesepp.

Szomorú időknek bánatos napjai! Századok teritének rátok sötét fátyolt, de a seb még most is meg van a hazán, de az emlék még most is él a szivben!

Elvitték a haza virágit, a legderekabb magyar vitézet, azutan belökték egy sötét szűk tömlőcbe,— ott senyvedtek, ott vesztek el hosszú évek során... Nem vigasztalta őket senki, s ha néha egy-egy madárka odatévedt a börtön sötét homályos ablakára s csevegő dalával vigasztalni akarta a bánatos rabot, csak fájó sebeket szaggatott a sziven vigasztalás helyett.

Oh! a rabnak oly kínos szabad madárnak dalát hallgatni!...

Ott künn a fergeteg zúgott, vihar hordta szét a szál-longó hópelyheket.

És ott ben a sötét börtönben is fergeteg dült a Nyáry Lőrinc keblében; ott is vihar, a fájdalom kínos mardosása tépte szét a remény zöldelő szálait...

Most föl pattan a börtönnek ajtaja s azon egy tiszt, ki a rabokat szokta vizsgálni, lépett be.⁵ Midőn szemeit a bánatos és fejét tenyerébe hajlott magyar bajnokon végig hordozá, darabig szótlánul állt s úgy látszott, mintha lelkében valamivel küzdene, végre résztvevő hangon szólt:

— Mi busítja egy szivedet jó magyar?

A tiszta magyar kiejtésű szavak felrázták a rabot elgondolkoztából, s mintha még soha sem látta volna, hordozá végig bánatos kifejezésű szemeit az őrtiszten, pedig bizony már eleget találkozott vele, hogy jól megnézhesse.

— Talán hazád miatt búsulsz? — kérdezé ismét a török. Talán te is rá gondolsz néha azokra a távoli kékelő bércekre, az arany kalászszal rengő sik mezőre s az alföld csalfa délibábjára; vagy talán épen szeretted várnak honn reád megszakadó szivvel, a kiktől elraboltak mesze tartományba, idegen földre?

— Ne gúnyold érzetimet jámbor török, — szólt Nyáry komor, megvető hangon.

— Óh nem, nem! hisz én is — — válaszolt az lelkesülten; aztán mintha elharapta volna nyelvét, egyszerre szótlaná lett, figyelmesen, sápadozva tekintett körül s a börtönt — miután a nehéz vasajtót csörögve becsuká — sietve hagyta el.

Midőn másnap ismét megjelent, olyan bátor elhatározottság ült arcán, olyan lelkesülten villogtak nagy sötét szemei, hogy a rab midőn feléje közelgett önkénytelen tevé neki a kérdést: — Mit akarsz jó török?

Az őrtiszt ovatosan tekintett körül, aztán oda hajlott a rab füléhez s lassan susogva mondá neki: Megszabadítlak!

Lassan, susogva mondá, de azért Nyáry Lőrincnek úgy tetszett, mintha az a szó a feltámadás trombitájának volna harsogása.

Szemeit a törökre szegzé, aztán hosszan, igen hosszan nézte annak arcát, míg végre megvetőleg szólt: Ne ámits hitetlen gyilkos!

— Nem, nem! a te istenedre a kit hiszesz, esküszöm nem ámitalak; — nézd e keresztet, — szólt a török kaftánját mellén kitarva, — én is keresztyén vagyok, én is magyar vagyok mint te.

— Átkozott légy ha megcsalsz! — szólt a bajnok, — és neved mi volt mig magyar voltál?

— Nevem Huszár István volt és lesz.

V.

Hát Királyhelmeccen ugyan mit csinálnak most ismerőseink?

Él-e még Török István uram? él-e még egyetlen leánya Margit?

Nem ment-é el hozzájok az a kegyetlen vihar: a halál, letépni, letörni a megért gyümölcsöt; letépni, elhervasztani a virító bimbót?

Olyan hosszú volt ő nállok is az a két év, mint ott a börtönben?

Óh hosszú, épen olyan hosszú volt ott is!

Még a házon is — mintha búsulásnak adta volna magát — úgy meglátszik az idő foga; kopott nádfödelét kitepte itt-ott a vihar s az összetört gyenge nádszálakat elvitte messze, távol határokra.

Lakóinak reményeit pedig kitepte a bánat s az összetört reményszálakat elvitte messze, messze, nagyon messze.

Az egész udvar olyan csendes, olyan néma, mintha élő lélek sem volna benne.

A kútostort rossz emberek vitték el, csak maga a kútgém maradt meg, az is meggörbülve, meghajolva, mintha a földre kíváncznék . . a nagy eperfa is ép úgy meggörbült s a mint két nagy reszketeg ágát kiterjeszti, úgy tetszik mintha jobb, boldogabb idők után sóvárogna; a ház falai pedig meghasadozva s itt ott vakolat nélkül, öreg ember redős homlokához hasonlítanak.

De miért ez elhagyatottság? vagy talán csak fáradt utasok számára készítették ezt az elpusztult lakot? — Vagy elbujtak talán lakói a sötét kamrákba s nem is akarják látni azt a sötét megromlott világot?

Pedig most az egész természet örülni látszik. Eljött a vidám tavasz, befestette a füveket és fákat világos szép zöldre; kicsalta a föld méhéből az elrejtett virágmagvakat; elhozta azokat a tarka-barka lepéket s megtanította őket szerezni a virágokat, és elküldte azokat az esti lágy szellőket, a melyek oly szépen elaltatják puha kis kezecikkel a nap süttöte hervatag bimbót . . .

A természet olyan vidám, olyan ifju, és az a lak olyan szomorú, olyan elhagyott.

A leszállni siető nap mosolyogva tekintett el a vidéken, mintha köszönteni, mintha búcsut venni akarna tőle még, mielőtt ő is lehunyná szemét.

Ott kinn a mezőn vidor munkás nép vig dala zengett, — a távoli viszhang megtanulta a csengő hangokat, aztán meg-

tanítá rá a futkosó csermely habjait, hadd vigyék el messze, hadd beszéljék el mindenütt, hogy most az egész természet, hogy most az egész mindenség örül. —

Csak abban az elhagyott lakban nincs helye az örömek, csak arra az elpusztult házra teríté ki a bánat két sötét szárnyát.

Óh! nem így volt az ezelőtt tizennégy évvel, mikor Török István uramhoz két utas köszöntött be; mikor az a bájos leányka ott csüggött atyjának nyakán s repeső örömmel, csintalan mosolylyal beszélte el neki azt a furesa történetet, és mikor az a deli ifju szívéhez szoritá a leányka kis kezét s úgy kérdezte tőle, úgy susogta neki: fogsz-e szeretni? boldog vagy-e? — Mennyi minden változott azóta!

A nagy eperfa most is ott áll s alatta ott korhad a lóca és ezen a lócán most is ott ül két ember. Épen úgy mint ezelőtt tizennégy évvel.

Csakhogy az a két ember olyan bánatos, olyan szomorú, ajkaikról elrepült az öröm szava és sziveikből elszállt a boldogság.

Ott ülnek együtt lehajtott fővel Török István uram és az öreg Mihály; csak néha néha hallatszík ajkaikról egy szó, akkor is nem beszélnek egyébről mint a szomorú jelenről és a jövő nagy boldogtalanságáról.

A nagy eperfa, mely alatt ülnek, egész odahajlik arra a kopott, pusztuló félben levő házfödélre — mintha együtt búsulnának, mintha egymásnak akarnák elbeszélni nagy szomorúságukat.

És az a két öreg ember is úgy összehajlik, őket is úgy összehozá a balsors.

— Hiába tehát minden törekvés, — szólt Török István bánatos, reszketeg hangjával, — hiába szorgalmaztam tehát ő felségét!

— Ki tudja nagy jó uram! hátha nem hiába, hátha már azóta Veránc Antal és Zay Ferenc *) uraimék ki is szabadították szegény jó uramat?

---

*) I. Ferdinánd Szolimánhoz küldött követeci.

— Dehogy szabadították, dehogy szabadították, hiszen már azóta itt kellene neki lenni, — sohajtott fel Török István uram s fejét tenyerébe hajtva gondolataival messze, messze vidéken járt.

Azon este midőn Nyáry Lőrincné leányával együtt elhagyta a szolnoki várat, Margit az öreg Mihályt is magával hozá s így találkozunk most vele Királyhelmeccen.

Jobb időkben Török István uram igen szép kertet szokott tartani; most azokat a hajdan szép tisztára nyesett utakat mind felverte a fű, nincs a ki gyönyörködneék, nincs a ki örömét lelné bennök.

A két jó öreg ott beszélt, ott búsongott együtt sokáig, míg végre a kertből hangzó dal méla bús hangjai ébresztették fel őket.

— Óh! csak lányomat tudhatnám vigasztalni, — sohajtott fel Török István bús, reszketeg hanggal.

És a dal hangzott ott a kertben:

Futó felhő menj el
Nagy Törökországba,
Mondd meg neki,
Mondd meg neki:
— Bánkódom utánna!

Bús madárka szállj el
Nagy Törökországba,
Mondd meg neki,
Sird el neki:
— Meghalok utánna. —

Egyszerű volt a dal és mégis annyi fájdalom megfért benne. . .

Az esti szél susogva repkedett a nagy eperfa lombjai között, talán azt susogta oly lassu hangon: remélj, remélj!

És a dal ismét közelebb hangzék; ismét hallatszottak azok a szomorú hangok:

— Mondd meg neki

Sírd el neki:

— Meghalok utána!

Azután kivállott két alak az est homályából, az egyik volt Margit, a másik leánya Erzsike.

Tehát él még a bánatos nő? nem fojtotta meg még a gyöngöge szívet a szeretett férj utáni fájdalom?

Óh él! de minő élet az! ha nem lett volna egy élő vigasza, ha nem lett volna gyermeke: régen ott feküdnék már mélyen a fekete földben.

És leánya a kis Erzsike a ki éppen az elébb oly szép hangokat tudott adni a bánatnak — mint van? az ő kis szíve is oly bánatos-e mint anyjáié?

Óh ha látnátok azt a gyermeteg arcot, midőn a fájdalom cseppjei végig peregnek szűz vonásain és ekkor hallanátok a vigasztaló szavakat, melyeket — mintha egy megtestesült remény volna — tud csepegtetni a fájó anyai szívre, bizony azt mondanátok rá, hogy az a lányka nem tizenkét éves.

A forró nap oly hamar megérleli a gyümölcsöt, — a fájdalom oly hamar megérleli a szívet.

A két nő lassu léptekkel közeledett az eperfa alatti lócához. Midőn a jó öreg Mihály meglátta a megtört szívű ártatlan két teremtest, szemeihez emelé kezét, hogy letörülje azt a pár cseppet a mi ősz pillája alatt rezgedez.

Az esti szél ismét ott susogott a nagy eperfa szomorún lecsüggő lombjai között, s titkos szava azt susogta: remélj, remélj!

Ekkor az udvaron két utas jelent meg. Éppen mint ez előtt tizennégy évvel.

Csakhogy ez a két utas olyan fáradtnak látszik, — bizonyosan messzi utról jönnek.

Oda mentek ők is a háziakhoz, és a mikor oda értek, az ifjabbik a fáradság és öröm reszkető hangján rebegte: Margitom! . .

— Lőrinc! — sikolta fel a nő, s aléltan rogyott a férj karjaiba.

* * *

Tehát Nyáry Lőrinc és Huszár Istvánnak csakugyan sikerült a héttoronyt elhagyniok s szomoru fáradságos utakon eljutni ebbe a szegény hazába.

Még mindig oly szomoru volt szegény hazánk sorsa. Az elmúlt tizennégy év, melyben beszélyünk eseményei szerepelnek, mit sem változtatott azon. Az I. Ferdinánd és János Zsigmond-féle harcok és sikertelen alkudozások még mindig folytak. Apasztottuk, fogyasztottuk egymást, de azért még maradtunk — elegen.

Nyáry Lőrinc később Huszár Istvánt szép javadalmakkal ajándékozta meg, a ki is megnősülvén, családjának törzsöke lett — s az azutáni időkben alispánja is volt Túróc megyének a Huszár családból.

. . . Bizony szomoru idők voltak azok, de legalább megtanultunk belőlük annyit, hogy Magyarországot csak Magyarország döntheti le.

F e j é r B a r n a .

A szerelem diadala.

Eltünt idők ködös homálya,
Jer újulj meg lantom szavára!
Gyászoló romok épüljetek fel,
Büszkén dacolni a szelekkel!
Oromtetőn kúszó folyondár,
Mely béborítja e romot már —
— Tűnj el, tűnj el kevés időre,
Hadd álljon fel e büszke kőre,
A képzeletnek röpké szárnyán,
Mely tünde mint a szép szivárvány —
Hadd álljon fel Muránynak vára,
Egy gyenge lant zengő szavára!!
Sűrű sötét fátyol repülj fel,
A mely multját zárod tőlünk el,
Mig megtekintjük újra őket,
A már régen letünt időket!!
Midőn hazánk keblét emésztve,
Dúlott a pártviszálynak népe . . .
Pártos csaták dúló viszálya,
Mely annyi vést árasztta rája,
Annyi bajt tőn e szép hazának,
Mely sok volna egy fél világnak.

Tárujlatok fel képzetemnek,
Bár fáj is az a kobelnek!
Hiszen sötét sir a mi multunk,
Sirhantjára könyezve hullunk,
Letünt dicsőség a lakója,
Ma már kevés, mi szólna róla!

I.

Ott, hol Gömör felső vidékinék,
Felhőkig érő nagy hegysége van,
Hol ringva lejtnek bérci csermelyek,
Ott áll Murány vár, ott áll boldogan.

Száz öl magasságból tekintve le,
A szép vidékre, mely ott elterül,
Büszkén, miként az önkény embere
Hizelkedői vévén őt körül.

- Büszkén miként a harci fejdelem,
Ki megnyervén az eldöntő csatát,
Végig tekint a győzött ellenen,
Dics s fény sugáritól ragyogva át.

Sugár tornyán a csillogó tető,
Ragyogva villan meg, miként ha a
Bájos tavasznak volna éltető
Sugár özönnel biró csillaga.

Szellő repül a vártorony felé,
Lobogva leng a várnak zászlaja,
Jelentve a közelgető elé
Miként uralg a várnak asszonya!

Száz öl magas tömör sziklák alatt,
Locsogva lejt egy cserge kis folyam,
Körül kerítve e gránitfalat,
Habzó futással ismét elrohan.

Szép hölgy ez ormi vár parancsnoka,
Oly szép, miként a hajnaltámadat,
Sötét szemének egy pillantata
Szerelmi lángot gyújt egy perc alatt.

Szép volt e hölgy, de még vitéz is ám,
Csaták tüzes hevét nem rettegé,
Vitézileg védelmezé magát,
Ha szép lakát veszély fenyegeté.

S a mily szilárd az a száz öl magas
Gránittalap, a melyen vára áll,
Olyan szilárd az elhatározás,
Hogy ellen nála nyugtot nem talál.

Az őrsereg a várnak asszonyát,
Nem úgy tekinti, mint a gyenge nőt,
Hanem miként vitéz parancsnokát,
Félön tisztelve és imádva őt.

S a várvidék megszokta már nevét,
Áldón említni, mint védangyalát.
Mint jóltevőjét, ki fajósebet,
Kötözgeti s enyhíti bánatát.

Ifjú leventék megszokták az ő
Márvány hideg s kemény tekintetét;
Mert büszke volt mindig reá e nő,
Hogy férfi nem birandja a szívét!

II.

Murányi vártornyának űre,
 Lebámul a virágos völgyre
 Arcán unatkozás honol,
 Alszik néha, s ha azt megunja,
 A bámulást elkezdí ujra,
 Jár az esze ki tudja hol! . . .

Igy űlt, épen egykor magában,
 A nap sűtött reá javában,
 Majd megperzselve ősz haját:
 Midőn a völgynek kis nyílásán,
 Porfelleget s fegyver csillanásán,
 Nyugosztja meg pillanatát.

Gondolja: tán vendégsereg jó?!
 Arcán kedvetlenség tör elő,
 És csak lassan nyul kürtjeért.
 Jelentni, hogy vendég közelget,
 S elkészítse a házi népet,
 Mig a csapat közelbe ér.

Már munkáját kezdetbe vette,
 Hangos kürtjét szájára tette,
 De im. mit lát uram fia!!
 Majd földre ejti régi kürtjét,
 Hát a mint még jobban tekint szét?!
 Közelg az ellenség hada!

Délceg lovasság jött először
 Csilloget rajtok a fegyver, öltöny,
 Szemökben a vitézi láng.
 Hát még e szép sereg vezére,
 Ki e várat keríti kézre,
 Legdélcegebb mind annyinál.

Súgár növése, széles válla,
Holló sötét fürt hull le rája,
Bátorság ül tekintetén.
Alatta vidáman szökelve
Okos kicsiny fejét emelve,
Halad, hollósötétke mén.

Utánna mint méhraj nyomulnak,
S a kis völgyben összébb szorulnak,
A bátor, edzett harcfiak.
Vigan, jó kedvvel jönnek erre,
Nem is gondolva a veszélyre
A melylyel szemközt állanak.

Táborba szállt e hősi népség,
A vár körül, hogy azt bevennék,
S meghódítnák szép asszonyát.
Meghódítnák, ki a királytól,
Oly hűtlenül — mint ő — elpártol,
S ledöntnék szép várlakát.

A szép vezér sátorlakában,
Búsan járkál gondolkozásban,
El-eltekint a vár felé.
Terv tervet üz égő fejében,
Fehér papirdarab kezében
Hol felvevé, majd elveté.

Egyszer megáll büszkén tapodva,
Szemén örömsugár ragyogva,
Lángpir futá el hirtelen.
Hivatja rögtön egy vitézét,
Hogy adja által üdvözetét,
Ha a várnál majd megjelen.

Izenve a vár asszonyához,
 Hogy addig nem fog a csatához,
 Mig nem tudatja szándokát.
 Jobb lesz, ha azt szépen feladja,
 Így a királynak bős haragja
 Megkimélen di hajlokát!

III.

Magas Murányi vár vitéz parancsnoka
 Megtudta, hogy nagyon elzárva van laka;
 Elzárva, a király vitézi sergítől,
 Megszállva a kis völgy daljáknak ezritől.

Magas a vár, magas, erősek falai,
 Visszahullnak róla a vivók nyilai,
 Nincs férfi a ki megmászna magas falát,
 Ha csak önmaga nem keresi a halált.

Erős falak megett, bátorságos helyen,
 Van Széchi Mária bezárva csendesen.
 Bevárva mit teend az ellenség hada,
 Hisz őt megvédeni elég egy harmada!

Nem is fél ő, hiszen derék vitézei,
 Mind készek érette véröket ontani.
 De im a kürt rivall, apród jelenti be,
 Hogy követ érkezett a várnak elibe!

Akarna szólni a laknak urnőjével
 Teljesíteni, a mért vezére küldte el.
 Táborkarát elébb mind össze hivatá
 És a jött követet oda bocsátatá.

Követ bátran belép s ijedség nélkül szól:
„Üdvözlét asszonyom, üdv neked uramtól!
Vitéz vezérem im még ezt is üzente
Adnád fel váradat, ne szegülj ellene.“

Körötte állanak a várnak tisztjei,
Viharban és vészben húséges őrei.
S ő mint parancsnokuk ott áll fenségesen,
Vizsgálva körzete vonásit élesen;

Sötétes nagy szemén méltóság ül, honol
Királyi termetén selyem redőny omol,
Majd rózsa ajkait szállásra nyitja fel,
Ezüst hangú szaván megindul a kebel.

„Halljátok férfiak, húséges bajnokok!
Kérdésemre mostan, im válaszoljatok!
Megadjuk-é magunk gyávául nékiek?
Átadva önmagunk, vagy itt halunk-é meg?“

Szabják repültenek ki a hüvelyekből,
S ily szókat ejtenek szívöknek mélyiből:
„Inkább mind egyenkint melletted asszonyunk
Meghalni kész leszünk, mint megadjuk magunk.“

S ő szól a bámuló és félő követnek:
„Hallád im a választ, vidd' meg vezérednek.
Az távozni készül; de Széchi Mária,
Szólt: mint ha egy tervtől volna általhatva:

„Még egyet, ugy mond ő, mondd meg vezérednek,
Kit bátor, vitéz és délcegnék neveznek,
Ha bátorsága van éltével játszani,
Egy próbát kell akkor neki kiállani.

Ha majd lenyugszanak a tábor népei
 Nem viraszt senki, csak annak hű őrei,
 Tornyomnak ablaka, mely van nyugot felől,
 Kivilágítva lesz lámpának fényitől.

Az ablakból le majd kötélhágcsó leend,
 Vitéz vezéred im azon majd feljövend!
 Ha bátorsága lesz bástyám megmásznia,
 Kitárt karokkal vár rá Széchi Mária!

Siri csend követé elhangozott szavát,
 Hogy mit tevő leend nem gondolhatva át,
 Csak bámulat honolt tisztjei areukon,
 S a rejtélyes cselnek kérdés ajkukon? . .

A követ távozik, gyorsan miként jöve,
 Hogy a kapott választ sietve megvigye.
 Az ősz várnagy fejét kételkedve lóggatá
 Arcán egy rejtelmes mosoly futott alá.

IV.

Leszállt a nap, piros sugár
 Mutatja még, hogy merre ment,
 Aranyszínű szegélyzete
 Befut, befest dombot, hegyet.

Alkony piros sugárinál
 Hajló virányos lombokon,
 Szerelmes párjáért búsan
 Kicsiny madárka szól, dalol.

Lassú moraj, távol moraj,
 Miként tengervihar előtt

Acél fegyver csillog, ragyog
El-el vakitva a nézőt.

Leszállt a nap, piros sugár
Koromsötétté változott,
Egy-egy csillag búvik elő
Az égen; megcsillanva ott.

Csillag ragyog, szól a madár,
Zúgó moraj lecsendesült
Tábor, madár, s mindenfelé
Hollósötét fátyol terült.

* * *

Vesselényi sátorában
Gondokba van merülve el,
Nem tudja még mi tevő lesz —
Az éjfélnek eljöttivel . . . !

Hallotta már, ismerte már —
Mi bájos Széchi Mária
És hogy neki éjféli után
Várába kell bemásznia . . . .

Hol tárt karokkal vár reá
Murány tündér parancsnoka,
De mért hivatja épen őt . . . .
Hiszen reá nem volt oka . . . ?!

Imigy tünődve toltta el —
Idő lassú percentetét,
Készülve a találkára —
Lerakta minden fegyverét. —

Karcsú derekához körül
Sötét színü dolmány simul,
Vállára barna, éjsötét
Haj, fürtözött csigákba hull.

Még egyszer néz körül magán,
Megnyitja sátorajtáját,
Majd elsietve, táborán
Észrevétlenül menve át.

A holdvilág most tünt elő —
Korom sötét felhők közül,
Kiváncsian tekintve le;
E szép kalandnak úgy örül . . .

Sápadt, halvány vonásival
A földre oly meredten néz,
Hogy nem sokára mit teend
Ezen ifjú, s bátor vitéz.

* * *

Árnyak sötétes rejtkeében
Hősünk a várhoz ért el szépen,
És a nyugat felőli ablak
Melyen túl ellenségi laknak,
Világlik csak magánosan
Éjfél sötét óráiban.

Körül-körül néz Vesselényi,
Ámbár még nem tanult meg félni,
Csendes minden . . . semmi sem zajlik,
Távol kakas szóllása hallik,
S ügyes, bátor szökésivel
Az első sáncot éri el.

Csalit, bokor rezdül megette
Bagoly madár sivít felette,
Még egy szökés . . . és nem sokára
Felugrik a vívói sánca,
Hajló, virányos lomb alól —
Kicsiny madár bús hangja szól.

Kuvik madár ismét sikoltott,
Hősünk megállt, és halgatódzott
Nincs semmi zaj . . . nem vették észre . . .
Öröm sugár lángol szemébe,
Arcát futó pír lengi át,
Elérve a nyugot bástyát.

Haraszt zördül ismét megette,
És a midőn már észrevette,
Melette két sötét alak áll,
Órjás erővel megragadván,
És ötet kíméletlenül
Megkötözik kegyetlenül.

S a két sötét gyanús alaktól
Ragadtatik; nem tudva arról
Vajjon mi történendik véle? . . .
Álom-é ez csupán, vagy él-c? . . .
Oly gyors volt a megtámadás,
Mint tüzes fényes villanás.

S midőn lelkének jelenléte,
Rövid perc múlva visszatére,
Átlátta a nő eselszövényét,
Ki így mutatta ki crényét,
Fegyverhez nyúlna hirtelen,
De hajh! hisz fegyver nincs jelen .!

Kezéből vércseppek peregtek,
Acélerővel kötve az meg. —
Nem szól semmit . . . némán haladnak,
Még pár lépést; s a várban vannak,
Kuvik madár nagyot kiált,
Jövendőlvén emberhalált!

„Ime itt vagy bátor vezére,
Királyodnak; és büszkesége,
E szép széles magyar hazának,
Kár leszesz még a síri ágynak!
Készülj s imádkozz, mert hiszen,
Nem sokára véged leszen.!”

Keskeny, sötét hágsón viszik fel,
És ő halad bátor léptekkel,
Mintha valóban várna rája,
Vágyó kebellet hív arája!
Arcán izom nem változik,
Előtte egy ajtó nyílik.

Fényes népség vár itt reája,
Mindegyiknek csillog ruhája.
De egy sem csillog oly vakítón,
Olyan szépen, oly andalítón . . .
Mint Murány várnak asszonya,
S két szemének két csillaga.

De hajh! borzasztó látomány ez . . .
Megettők gyászos vérpad létez,
Izzó parázs tűznél bakó áll,
Kínzó vasat hevítve annál,
De csendül Széchi Mária,
Ezüst hangjának szép szava:

„Im jó vitéz te megjelentél,
Hívásomra; s meg nem vetettél,
Bátor vagy, azt mutatja teted,
Hogy hív vagy-é királyod mellett?
Tőled függ . . . mert ha híve lész,
Hideg sír ágyad akkor kész!“

„De ha itten maradsz mi velünk,
Kik e várban vigadva élünk,
S nem térsz sergedhez vissza többé,
Bírándod Máriát örökké.
Ha tagadó választ nyerek,
Bakóm végezni fog veled!“

„Ez hát, ez a lovagbecsület?
Hogy elfeledjem tett eskümet?!
Imádlak bár úrnő, mióta
Reám csett szemed sugára;
De inkább haljak tétlenül,
Mint esküt szegjek hűtlenül!“

„Bakó tehát végezze tisztét,
Ha el nem hagyja értünk sergét,
S készebb inkább kínos halálra,
Mint vélem együtt boldogságra . . .“
Ezzel megfordult hirtelen,
S mint szép álom úgy tűnik el.

A hős fellép bátran, nyugodtan,
Szívében bátor elszántság van.
De az még is fáj hős szívének,
Hogy nem dicső csatában hal meg
Ágyúknak dörrenésinél,
Acélok csörrenésinél . . .!

Bakó előlép rút gyönyörrel,
 Izzó, tüzes kízó szerekkel,
 Mútétét már kész hajtni végre,
 S a hős, sohajt bocsát az égre.
 Ellenségének büneért,
 S lelke jövendő üdveért!

Ekkor reá int a bakóra,
 Hogy elkészült már a halálra!
 És az szokott egykedvűséggel,
 Közelg tüzes vas csiptetővel,
 Hangos sikoltás hallatszott,
 S a szép parancsnok álla ott.

„Megállj! megállj bakó! az égre,
 Ne tedd kezed a hős vezérre!!
 Ki halni kész király s hazáért,
 Ne ontsd, ne ontsd ki e nemes vért!!
 Hiszen fejünkre szállana,
 Ha egy csepp vére omlana!“

Borostyánt inkább a fejére,
 Mi hős lelkének méltó bére!
 S melléje még kárpótolásúl,
 Szívem, s kezem örök zálogúl!!
 Osztatlanúl csak a tiéd,
 Mert azt örökre megnyeréd!

Mit sergekkel és hős csatákkal,
 Még nem vettek be nagy tusákkal,
 Váram; s szívem zárt volt mindennek,
 És azt nemességéd nyitá meg!
 Emelj fel magadhoz tehát,
 Szeressed Széchi Máriát!“

S a hős vezér nem hitt fülének,
Sok volna ez, sok még reménynek . . .
Sötét halál, s tündér menyország,
Ily hirtelen váltnák fel egymást . . . ?!
De a valóság nem csala;
Kebeln volt Széchi Mária . .

* * *

Magas helyen, Murányi várban,
Cseng a pohár, sír a zene,
Barát, ellenség — hajdanában,
Borúlnak egymás keblére!

A hős vezér és szép arája,
Menyegzőjét mostan ülik,
Harcos dalok melodiája,
Felhőkön túl emelkedik!

S a két boldog szerelmi párhoz,
Felhangzik a dal és zene,
Szemökből boldogság sugároz,
S szivök örömmel van tele!!

Cseng a pohár, dal zeng az ajkon,
Egész késő napestelig,
Mig a virányos láthatáron,
Egészen elsötétedik.

Kicsiny madárka vészi át majd
A dalt, s dalol, oly szép dala . . . .
S a boldog pár csak ezt susogja:
„Bárcsak mindig így tartana!!!“

Szabad hazát, szabad polgárokat!

Láttam zavart, láttam elpártolást,
Emlékeim vér, borzasztó halál!
Érdemletted azt édes nemzetem
Önbünödért, mert hűtelen valál.

Láttam hazát! láttam hű nemzetet!
Emlékeim magasztosak, nagyok,
Óh áldlak, áldlak téged istenem
Hogy egy a nép s hogy én magyar vagyok.

Isten, kinek hatalmad messze ér,
Erőd teremt milljárd világokat,
Szívem tőled csak egyet esdve kér:
Szabad hazát, szabad polgárokat!!

H a l m y G y u l a .

A falu vakja.

Szelid halvány arccal, kihalt szemvilággal,
Tartva göresös botját remegő jobbájával,
Félénken lépkedve, bottal tapogatva
Halad elébb-elébb a falu koldúsa.

Itt ott megáll egy-egy ház küszöbe előtt,
Honnan reméli, hogy nem kergetik el őt,
Nem szórnak szidalmat nyomorú fejére,
Inkább tekintenek általvetőjére.

A mint ott álldogál kinyitott kezekkel,
Sápadt arca olyan meghatón esdekel,
Hón' alá szorítja a levett kalapot
Félénken kezdve el: a mit isten adott.

Még el sem végezé szavát jobbadára,
Megrohanja a ház lompos vén kutyája,
Szikrázik szemében a felbőszült harag,
S mérgesen a lázár lábaiba harap.

*

Szelíd arcú kis lány fut most védelmére ;
Remeg két szemében a részvét könyűje,
Hurrító hangjára, mely ajkain támad,
Morogva tágúl el a felbőszült állat.

A vakhoz közelít, kezét nyújtja néki,
Gondos vigyázattal lábára segíti ;
A mély részvét hangján kérdezetgi szépen,
De az csak így felel : áldja meg az isten !

Arcán a szaggatott seb fájdalom nyoma,
Enyhülni látszatik a biztató szóra,
A szelíd hang szívét még nem ismert kéjjel,
Édes bús érzéssel színültig tölté el.

Mintha nem is lenne megszaggatva lába,
Vagy mintha az a seb épen nem is fájna,
Földérül a bús arc, borúja elszéled,
Helyébe néha egy örömszakra téved.

De nem soká tart az : mintha most ébredne,
Arcára méla bú rajzolja magát le.
Nem fáj neki a seb, de fáj egy gondolat,
Annak terhe alatt szive majd megszakad.

Vidor násznép halad a kis templom fele ;
Sok a nép, betelik a szűk útca vele,
És a mint haladnak, keblökben az élet,
Rózsás kedve mindég jobban-jobban éled.

A templomajtóban ott áll a vak koldus,
Sebe rég begyógyúlt, arca mégis oly bús,
Némán tartja elé a rongyos kalapot
De nem szól, nem mondja : a mit isten adott .!

Mintha nem is azért állott volna oda,
Hogy a könnyörület fillérit fogadja,
Hanem hogy merengjen; álmodozzék arról,
A mi elmúlt régen: elmúlt boldogságról.

Csak egy ébreszti fel: a menyasszony hangja;
Reá fáradt mosoly téved a bús arcra,
S remegő hangjával két könnyel szemében
Csak lassan susogja: Áldja meg az isten...!

Margitay Dezső.

O h a j t á s o m.

Ugy szeretnék élni e világon vigan
S megelégedetten,
Szerető karoktól által karoltatva
Forróan és híven.

Szeretném megérni, midőn őszfürtimmal
Játsznak unokáim,
Hogy elbeszélhetném, a mit általéltem
Víg, s borús óráim.

Vagy ha néma sír zár, oly igen szeretném
Elfeledés helyett,
Ha virág övezné sirormomat és a
Hálás emlékezet.

De csak egyet kérek éltembe' megérni
Mindezekért isten!
Gyűlöljön a világ, üldözzön az ember . .
Tűröm csüggedetlen.

Vigyen kora halál síromba s ne légyen
Szem, ki megkönyezzen.
Legyen sírom puszta, kopár, virágtalan
— Felejtse el minden...

Vagy az átok üljön burjánként felette
Legyek elkárhozva — —
Mindegy .! csak lássalak éltemben szabadnak
Téged . . . Magyar haza!!!

Draskóczy Gyula.

B o r d a l.

Fiuk! a ki ki nem iszsza a borát,
Nem barát;
Elmetszi az a barátság rózsaszínű
Fonalát.
Rajta fiuk van-e a ki nem iszik?
Ugy hiszem,
Hogy is volna? - nincs közöttünk
Senkisem.

Fiuk a ki ki nem iszsza körömig a
Poharát,
Nem tiszteli nem becsüli, s nem szereti
A hazát,
Csordultig áll ó borral a billikom
Rajta hát!
Mutassuk meg, hogy imádjuk
A hazát.

Ki a borát ki nem issza sült bohó
Álkegyes;
Magyar leány szerelmére dehogy, dehogy
Érdemes.

Igyunk hát a barátságért, s az imádott
Hazáért,
Galamb szemű, csókra termett, rózsaaajku
Leányért.

Húzzad Ferkó! sirjon az a hegedű
Kezedbe.
Régi dalt húzz, hazám multját varázsold a
Szivembe!
Oh! mi boldog idő volt az, jó apáink
Kupákból,
Itták a bort, nem úgy mint mi ilyen stömplis
Palackból.

Bort, hamar bort, csaplárosné kökény szemű
Angyalom!
A hazáért, barátságért, szerelemért ha mérreg is
Megiszom.
Rózsa szinben fürdik akkor és oly boldog
A világ,
Magamnak is csak akkor van dinom dánom
És világ!!

Bényei Gábor.

Tavasszal jöjjön el halálom.

Tavasszal jöjjön el halálom,
Hajnalban, mint egy hajnal álom;
Midőn ifju szellők lebegnek,
Az ébredő virágseregnek
Enyelgve kéri illatát.
Akkor hüljön meg forró keblem,
Az illatos szellők között,
Repüljön a magasba lelkem,
Ha e testből kiköltözött.

Tavasszal jöjjön el halálom,
Hajnalban; mint egy hajnal álom;
Legyen vidám minden körültem,
Ki csak mindig könyet törültem
Bágyadt szemem pilláiról.
A lomb susogja kedves álmát,
Köszöntse a föld a napot,
A kis madár csókolja párját,
A napsugár a harmatot.

Tavasszal jöjjön el halálom
Hajnalban mint egy hajnal álom;
Reám egy két fehér virágot
Ád a mező, hogy e világot,
Szeretteim közt hagyjam el,
Mely a sorstól üldözve s üzve,
A küzdelemben hulla el,
Az öszvetört kebelre tűzve
Fehér virág lesz békejel.

Tavasszal jöjjön el halálom!
Hajnalban mint egy hajnal álom;
Sírom csendes bokorba rejtve,
Ne légyen tőled elfelejtve,
Kedves virághozó tavasz!
Igy még kezdednek ápolása,
Növel virágot siromon,
A megszakadt lét folytatása . . .
Tavasz leend mit álmodom!

S o ó s M i k l ó s .

Boldogságom, boldogságom.

Boldogságom, boldogságom
Kedves elrepült madárkám!
Hova lettél e kebelből,
Egykor csendes lakhelyedből
Merre, mely vidékre szálltál?
Jőjj még egyszer vissza hozzám,
Virágillat, édes álom
Eltűnt, eltűnt boldogságom

Boldogságom, boldogságom
Kebelemnek szivárványa!
Miért voltál olyan muló,
Miért voltál csak a hűllő,
Cseppeken tört napsugára?
Jőjj még egyszer vissza hozzám
Virágillat édes álom
Elenyészett szivárványom!

Boldogságom, boldogságom
Ifju szívem szép virága!

Mely csak most kezdte virulni,
Már is, már is elfogsz hűlni,
Lombod hervadt, lombod sárga.
Várom a tavaszt, ha nyilnék,
Kebelén még egy virágom,
Boldogságom, boldogságom.

Soós Miklós.

De sokszor elnézem.

De sokszor elnézem a csillagos eget,
Azúr tengerével, némán fejem felett . . .
Rezgő csillagsugár ragyogó fényében,
Az én gyöngyvirágom,
Nefelejts szemének bágyadt fényét látom.

Oly szent csodálattal, oly epedve nézem
A hold halvány képét, ha feljő az égen,
Bübájos tükrében, gyér rózsza ködön át
Az én gyöngyvirágom,
Hajnaltól zománcolt szűz archavát látom.

S ha az őszi napnak elhaló sugára,
Lankadt fényszált csókol a hulló virágra,
Hosszan elmerengek ábrándos szépségén,
Tündér költészetem,
Rózsám szőke fürtjét, mert benne képzelem!

Titkos vágyalommal akár merre nézek,
Liliom, ibolyában meglátlak én téged;
De még sem úgy mintha szívembe pillantok:
Mert ott, gyöngyvirágom,
Angyal arcod leg is legszebbnek találom!!

Szováti Lajos.

E p i g r a m m o k.

Büntetés.

Isten szólt a midőn a kevélyt megalázni akarta:
„Nősülj“, és célja bölcsen elérve vagyon.

Noſce te ipſum.

„Ismerd meg magad úgy itélj“, szólt a görög bölcs:
Tükröt vőn Béldi és belenéze legott.

Artem quaevis terra alit.

Jég hátán is él a művész, így szóltanak egykor;
Ámde hisz akkor még nem vala Hunnia meg.

Az igazság hajdan és most.

Hajdan főbeverék az igazságot, s e művelt nép
Forró csókjaival éget el tőle egy „i“t.

G . . . . R . . . . emlékkönyvébe.

Szép vagy lányka nekem . . . ám szebbé nyiltszivűség tesz,
S a nyilt szív mindég tiszta kebelre mutat,
Ámde vigyázz! szivedet sokszor feltárni veszélyes,
Lásd a virág napnak tárja ki csak kebelét.

K a t o n a L a j o s.

Vágy és sohaj.

Borongók lelkem eszméi,
Szívemet fájdalom vérzi,
Lesz-é idő,
Mely felvidíttja lelkemet?
Lesz-é kebel,
Mely irt ad sebzett szívemnek?

Lelkem szól: szebb hazát keress.
Szívem azt sugja, hogy szeress,
Egy hazám volt,
Az elveszett, mit keresnék?
Egy babám volt,
Az elhagyott, kit szeretnék?

Ha betelnék lelkem vágya
S lenne szívemnek bálvány, a
Akkor lelkem
Szép hazába felvidulna;
Vérző szívem
Babám mellett meggyógyulna.

Jakab Antal.

A Tokaji hegyen.

Magasban állok e vidék felett
Körül lebeg a hűvös esti szél,
S hozzám a szellő suttogásiban
Szelid kedvében istencem beszél.

Ezer vad fű, s elhervadt virág
Bő illatárban hamvad s alszik el,
E nagy oltárról tömjén füst gyanánt
A végtelen magasba szállva fel.

Istennek ez egy választott hegye,
Melyen izes nektárgyümölcs terem,
Rá küldi lelke harmat cseppjeit,
És tűz borától láng az érzelem.

Mint egy kitárt könyv e vidék körül,
Melyből hazám szépségét olvasom;
Jőjjön, lássa meg széles e világ,
S ismerje meg, hogy nincs ehez hason.

Merre Debrecen, Hortobágy terül,
 S a hajdusági tornyok fénylenek,
 Mint egy menyasszony szendergésiben
 Ezen vidék, oly bájos s remek.

Hol a havasi rózsza nő s virúl,
 Vadkecskenyáj sziklák tövén legel;
 Máramarosnak aknás bérci!
 Vad pompádhoz vonzódik e kebel!

És a Tisza mint széles pántlika,
 Huzódik által dús vidékeken,
 Melylyel hazámnak minden kellemét
 Bokrétaként csomóba köthetem.

Homály tereng a messze látkörön,
 Nincs napsugár alföldi síkokon
 — Mely egy lépcső a tiszta ég felé —
 Csak rám sugárzik még e bércfokon.

Kállay István.

Az élet négy kora.

Bekopogtat a lét nagy ajtaján
Egy új szülött, és sírva hangot ad
Melyre a végzet, mint hatalmas úr
Dörgő szóval kiáltja hogy szabad!

A gyermek él, sír játszik és enyelg,
Játékiban talál csak élvezet,
Tanul törekszik fáradatlanúl,
Hogy élni tudja majd az életet.

S eljő a végzet mint gonosztevő,
Kiből kihalt a lelkiismeret,
A gyermek éltét vagy megmérgezi
Vagy rá nehéz bilincseket veret.

A mérég mely elébb utóbb halál,
Életpályája lesz nehéz bilincs,
Melytől magát szabaddá nem tevé
Még senkisémet: mivel hatalma nincs.

Felnő a gyermek, és szabad leszen
 Vad, vagy szelid, de keble tengerén
 Mint árága gyöngy mély hullám sír alatt
 Terem, fogamzik új meg új remény.

Indúlatok szilaj hullámai
 Vagy nyugalom körözze szüntelen,
 Mint fáklya láng, sötét révpartokon,
 A szerelem előtte megjelen.

És vágyai miként a hydrafők,
 Előteremnek, tíz is egy helyett,
 Gondolkodik, miként töltsön be mást
 Penig még egyet bé sem tölthetett.

Sas szárnyakon a játszi képzelet,
 Ragadja őt túl tengeren, hazán,
 Majd szárny törötten földre hull alá,
 Az elszalasztott ifjúság után.

Fontolva jár az élet útain
 Mivel csalódnai nem szeretne már,
 Mint férfiút ha sorsa üldözi
 Reá családi élet enyhe vár.

S keblében hordva munka s tett erőt,
 Mint jó gyümölcs az ízletes magot,
 Nyugodtnak érzi lelke életét,
 Ha más javára abból adhatott.

És homlokát elválhatatlanúl,
 A gond sötét hollói meglepik,
 Miket elűzni nem csekély dolog
 Midőn zajongva károg mindenik.

Végtére mult lesz a rövid jelen,
Emlékezetté kéj és fájdalom,
Midőn az ember már elvénhedett,
Keresztülállpve egy magos halom.

Mert az élet egy óriás halom,
Mellyen temérdek lények s emberek,
Vagy elfáradva útba húlnak el,
Vagy küzdelem közt általlejtenek.

Redőlt a homlok, űszült lesz a fő,
Mint bérceken fehérlő hó lepel,
S ha csendesen kidönti a halál
Koporsójára szemfedő se kell.

Kállai István.

Szent lant.

JÉZUS A TENGEREN.

I
dvezitőnk a földre szálla
S a bünösöknek prédikála ;
Hallván a szót, a földi népek
Nagy seregben hozzá jövének.

Három hallal, és öt kenyérrel
Ötezer embert megvendégel ;
Érintésén szót nyer a néma,
Erős tagot a csonka, béna.

És szemvilágot ad a vaknak,
Nyomába jótettek fakadnak ;
A halottat új létre költi,
Népét boldogsággal betölti.

Nagy sokaság hullámzatában,
Szent ihletés van szózatában,
Míg a hegyen tanítani vágyott
Valódi üdv- és boldogságot:

Tanítványi hajóra ültek,
És lelkökben titkon örültek;
Örültek, hogy a mester nékik,
Boldogságot igére — égit.

A tenger sík, habok nyugosznak,
Kormányosok is szunnyadoznak,
Ilyen egy csendes éjszakába'
A jó lelkű embernek álma.

Alábámul a hold e földre,
Sugárival mindent betöltve,
Ugy fürdik a tenger vizében,
Mintha nem is laknék az égen.

Mozdul a lég az éjszakában,
Habfodrot gyűr a tengerárban.
S majd hullám nő, s onyészik újra,
Veszélyes a hajósok útja....

Nem evezhet ing-ring a bárka,
Itt hegy van, ott a viznek árka,
Minden percben el-elmerülhet,
Mert a szelek nem csendesülnek!

Imába olvad minden lélek,
Közepén a szörnyü veszélynek.
S ez ima száll meny s föld urához;
... Készülni kell a meghaláshoz.

Reng a hajó, sok nép vagyon benn,
Kevés tanítvány, sok idegen;
Péter sohajt: ha most a mester
Itt van, bizony nem zúg a tenger.

Ki szemvilágot ad a vaknak,
Parancsolna e nagy haboknak,
Messzevagyunk az éjszakában,
Messze vagyunk tenger zajában . . .

Gondolatát így úzi s fonja,
És visszanéz a nagy habokra ;
Miken átkinlódott hajójuk,
Gondját az Ur levette róluk.

Lelke csodálkozásba mélyed,
— A többiek remegve félnek —
Mert ott a tengerek határán
Jön egy alak, hullámon járván.

Véli ijesztő éji rémnek,
Avagy muladó tüneménynek ;
Társainak tudtokra adja,
Szorúlt kebellet megmutatja.

Előle a habok kitérnek,
Hatalma nincs körén a szélnek,
A mélység őt megtartja hátán
Sikólt a nép remegve láttán.

Pár pillanat, közelbe ére,
Fagy és hevül mindenki vére,
Mert szó lebbent el ajakáról,
Ne féljeteK, ne a haláltól.

Ne féljeteK, bizván az Úrban,
A ki megtart derű s borúban
„Én vagyok az, ki elmaradtam
Ember fia“, legyünk nyugodtan.

Uram te vagy? Péter beszéle,
Kétkedés száll lelkületére;
Óh ha te vagy, engedd meg kérlek,
Hogy e habokon hozzád menjek.

Jer, jer, megengedem tenéked,
S a hajóból tengerre lépett,
Jézus felé csodálva járul
S az ijesztő hab szerte-hárul.

Nagy mesterét a mint eléri,
Magát legott süllyedni érzi,
Uram tarts meg, hogy el ne vesszek!
Hozzá ekként beszélt s esengett.

Mért kétkedél kicsinyhitű? — mond,
Nem őriz-é egy végtelen gond?
Kezét nyujtván a süllyedőnek,
Hogy társihoz vezesse őtet.

Beléptek a hajóba nyilván,
A megváltó és a tanítvány,
Nem haragszik most már a tenger,
Mert eltiltá az istenember.

Jön a hajós nép, és imádja,
Meggyőződés fennen kiáltja:
Hatalmad nagy a földön s égen,
Isten fia vagy te bizonynyal,
Szent nevednek dicsőség legyen!!.

U j - B u d a.

Kék hegyek határán s messze tengeren túl,
Hol a nap nyugodni tér az égi boltrúl,
Mondják más világrész gazdagon terül el,
Tele van arannyal, harmatos fris fűvel
És örök derűvel . . .

Ezt a más világrészt csendes béke lakja,
Nincs ott nagyravágyás színcesztő napja;
Ott az embereknek vídlámság barátjuk,
Az anyatermészet vídám koronájuk
Védve hajlik rájuk.

Hol a Misisippi s Óhió folyója
A virágzó tájat szépen meglocsolja,
Ott a bóldog ország, népek szabadsága
Mely a nagy világnak büszke ritkasága
Aloé virága.

Ott a röpke szellő nincs megmérgecsítve
Mert kaján lehellett nincs belé vegyítve,
Gondolat cselekvény nincs megkötve ottan,
Bárki mit beszél is érzelem hatottan,
Ellehet nyugodtan.

Menedék a világ minden nemzetének
 Kit csak balszerencse, önkény üldözének,
 Ki ide vergődött meg telepszik békén,
 Uralkodik mint a király, királyszékén
 Felfogott vidékén.

Üldözött a balsors magyart is e tájra
 Képviselve van itt a magyar hazája,
 Kiseded házikó áll még nem igen régen
 Paradicsom kertté varázsolt vidéken,
 Magános fehéren.

E kis házikóban a magyar nyelv hangzik,
 De panasz rajta nem, csak öröm hallatszik
 Csupán akkor búsong a háznak gazdája
 Midőn eszébe jut elhagyott tanyája
 Szép magyar hazája!

Ki tudja e telep még mi nagygyá támad!
 Méltán van nevezve, méltán új Budának
 Túl a tengeren túl világ oceánon
 Kicsinyben hazámnak bár nagyon sajnálom
 Töredékét látom.

Szép Amerikának vad regényes tája
 Ős erdők biralma, szorgalomnak háza!
 Üdvözletem küldöm népid telepére,
 Ha bele nem fúlna nagy tenger vizébe,
 Míg oda elérne.

Adjon isten dicső jövőt új Budának,
 Hogy még buszkeségé legyen e hazának
 Hogy kit oda plántál a balsors viharja
 Nyerjen szép új hazát, s ne legyen a világ
 Bujdosó magyarja!!

Barátom halálára.

I.

Eltűntél mint hév napsugáritól,
Felcsókolt harmat rét virágiról!
Ki mondta volna ily korán neked,
Hogy ellobog élet szövétneked.
Ifjú korod mosolygó reggelén
Virág valál az életkert ölén;
De hervadás sötétlő fellege
Jött s elborult léted szelíd ege,
S te nem sejtetted, hogy a borús egen
Az a felhő villámokat terem
S a villám szerteúzza a kebelét
Mely hőn dobog, s reményeket teremt.

II.

Távol vagyok de elmém képzeti,
Kór ágyadat előmbe lengeti,
És mintha látnám halvány arcodat,
Mily szenvedőn vívod végharcodat,

És mintha látnám: a sötét szemek
Fénye, sugári mint kiégtének,
És mintha látnám tiszta lelkedet
Miként repül el, óhajtván eget.
Jó lelkedet! kit úgy sajnálnak ők,
A hű barátok, a bús könnyezők.
És nem láthattam meghült testedet,
Hús sirodat sem, a mely elfedett,
Nem hullathattam reád könyemet
Enyhítendő kíndúlta lelkemet!
Nyugodj, nyugodj! el kelle vállanunk.
Dicsőbb világba tán találkozunk . . .

S o ó s M i k l ó s.

É r z e l m e k.

Szelíd érzelmek lengő szárnyain
Indúl a dal, a méla húrokon,
Lebeg-lebeg ringatja a kebelt,
Ábránd világok báj egébe fent,
S illat lehellő berkek árnyain.

Most felriad mint zúgó fergeteg,
S a harcos multat vélem tünni fel,
Hogy szinte hallom a csaták zaját,
Látom lobogni győzők zászlaját,
Ah! a dicsőség lángja oly meleg . . !

Tovább hullámszik a dicső zene;
Majd est szellőként sírva andalog
S olyan zokogva kél a tiszta hang
Mint éji csendben bús lélekharang,
Hogy a szív is majd megszakad bele.

Könyvek fakadnak borús szememen . . .
Ah! egy nemzet nehéz fájdalma az!
Melynek nyelvén e húrok szóllanak,
Sötét, sötét . . . mély fájdalmi szavak
S olyónsulyal feküsznek lelkemen,

De mi is vagy te óh bűvös zene,
Hogy benned ábránd, szerelem tenyés?
S multnak, jelennek búja, öröme.
Nincs égnek s földnek annyi kelleme,
Mennyit ha zengsz lelkem ne érzene.

Szelíd érzelmek lengő szárnyain,
Eltűnt a dal; de még lelkembe zeng,
És még most is ringatja a kebel,
Ábránd világok báj egébe fent
Emlékezetnek szóllván húrjain.

Soós Miklós.

Jelentékenyebb sajtóhibák.

50. lapon	2. sor felülről a lantom olvasd lantom.	
15. „	5. „ Elrepülnék olvasd S elrepülnék.	
18. „	3. alulról Hah! olvasd Hahj!	
20. „	6. „ a „ e	
20. „	10. „ Hah! „ Hahj!	
51. „	3. felülről egy olvasd még egy.	
53. „	6. „ szívben olvasd színben,	
55. „	9. „ halandó „ hálaadó.	
55. „	10. „ mely „ mély.	
60. „	4. „ Meglátlak „ Meglátalak.	
61. „	10. alulról szabad „ szalad.	
61. „	3. „ a „ majd a.	
62. „	6. felülről megsiratta olvasd szépen megsiratta.	
65. „	2. alulról rád „ én rád.	
68. „	11. felülről Ruma „ Kumæ.	
71. „	8. „ Szalmafodelük olvasd Szalmafödeleik.	
103. „	6. „ — szűz „ szűz.	
105. „	3. alulról ő csak „ ő is.	
111. „	2. felülről Azért „ Az ért.	
114. „	1. alulról Ilonra „ Harcra.	
116. „	3. felülről hó „ hó.	
138. „	7. „ gondolatim „ gondolatom.	
145. „	9. alulról Boru s „ Borus.	
145. „	6. „ remények „ reménynek.	
145. „	2. „ fiának „ fájának.	
146. „	8. felülről Istenekhez „ Istenekhez.	
149. „	7. „ keblén „ kebelén.	
149. „	6. alulról ürüti „ ürüti.	
150. „	9. „ vd! „ ad!	
150. „	8. „ dalnok „ dalnak.	
163. „	5. „ erőtelen „ erőtlén.	
164. „	9. felülről kegyenecnek „ kegyencek.	
165. „	5. alulról Mondá „ Monda.	
166. „	6. felülről teli „ téli.	
167. „	1. alulról vágja! „ rágja.	
175. „	7. felülről régi „ a régi.	
175. „	9. alulról megkoronáztatta olvasd megkoronáztassa.	
177. „	2. felülről lefestve „ befestve.	
179. „	14. „ szerető „ s nevető.	
181. „	18. alulról úgy „ vagy.	
184. „	16. felülről Alinak „ Alival.	
185. „	14. „ a mit „ a miket.	
188. „	14. alulról hajlott „ hajtott.	
202. „	12. felülről kérdés „ kérdése.	
226. „	1. „ A tTokaji „ A tokaji.	
229. „	12. „ Penig „ Pedig.	
236. „	4. alulról büszkesége „ büszkesége.	

J e g y z e t. A „Salamon“ című ballada alatt hibásan áll Tóth Pápai Sámuel neve; az említett költemény szerzője Szalóczy Bertalan.

Jelentéknyebb asztalok

Asztal	Érték	Asztal	Érték
1. Asztal	100	11. Asztal	100
2. Asztal	100	12. Asztal	100
3. Asztal	100	13. Asztal	100
4. Asztal	100	14. Asztal	100
5. Asztal	100	15. Asztal	100
6. Asztal	100	16. Asztal	100
7. Asztal	100	17. Asztal	100
8. Asztal	100	18. Asztal	100
9. Asztal	100	19. Asztal	100
10. Asztal	100	20. Asztal	100
11. Asztal	100	21. Asztal	100
12. Asztal	100	22. Asztal	100
13. Asztal	100	23. Asztal	100
14. Asztal	100	24. Asztal	100
15. Asztal	100	25. Asztal	100
16. Asztal	100	26. Asztal	100
17. Asztal	100	27. Asztal	100
18. Asztal	100	28. Asztal	100
19. Asztal	100	29. Asztal	100
20. Asztal	100	30. Asztal	100
21. Asztal	100	31. Asztal	100
22. Asztal	100	32. Asztal	100
23. Asztal	100	33. Asztal	100
24. Asztal	100	34. Asztal	100
25. Asztal	100	35. Asztal	100
26. Asztal	100	36. Asztal	100
27. Asztal	100	37. Asztal	100
28. Asztal	100	38. Asztal	100
29. Asztal	100	39. Asztal	100
30. Asztal	100	40. Asztal	100
31. Asztal	100	41. Asztal	100
32. Asztal	100	42. Asztal	100
33. Asztal	100	43. Asztal	100
34. Asztal	100	44. Asztal	100
35. Asztal	100	45. Asztal	100
36. Asztal	100	46. Asztal	100
37. Asztal	100	47. Asztal	100
38. Asztal	100	48. Asztal	100
39. Asztal	100	49. Asztal	100
40. Asztal	100	50. Asztal	100

A táblák a 1891. évi évi jelentés alapján készülték.

